

Mūsų Sparnai

LIETUVIŲ EV. REFORMATŲ ŽURNALAS

2003 ŽIEMA NR. 83

TURINYS

Dail. Adomas Varnas	Žiemos Etiudas Čikagoje (Viršelis)	
Kun. Kostas Burbulys	Pamokslas: Vienybė	3
H.Y.P.	Leitenantas B. Slavėnas: Irako Karo Auka:	6
Kun. Dr. E. S. Gerulis	Įspūdžiai iš Lietuvos	8
M. S. koresp.	Lietuvos Bažnytinės Žinios	11
M. S. redakcija	Erikos D. Brooks Keturios Savaitės Išsvajotoje Šalyje	13
H.Y.P.	Lygios Teisės Moterims Bažnyčioje	16
M. S. koresp.	Naujas Kunigas Ev. Liuteronų Tėviškės Parapijoje . .	17
Valteris Bendikas	Ev. Liuteronų Vyskupo Hanso Dumpio Išleistuvės . .	18
Vera Bimbirienė	Biržų Ezero Grožybės	21
Valteris Bendikas	Piūties Šventė: Padėka už Rudens Gėrybes	22
Hypatia Y. Petkus	Ginčas dėl Dievo Įsakymų	23
Hypatia Y. Petkus	Sakyk, Mahometai!	26
Keistutis P. Devenis	King Mindaugas and his Predecessors	30
Dr. Algirdas Budreckis	Senovės Lietuvių Tikėjimas ir Krikščionybė	34
Knygius	Knygų Pasaulis	38
Knygius	Kas Yra Lietuvos Albumas	39
H.Y.P.	Ev. Reformatų Choras Garsėja Vilniuje ir Užsienyje .	41
Valentinas Dagys	Ev. Reformatų Kunigas - Tėvynės Laisvės Kovotojas	42
M. S. koresp.	Lietuvos Reformacijos Istorijos ir Kultūros Draugija .	44
Valteris Bendikas	Šimtas Metų Seniausiai Lietuvos Liuteronų Parapijai .	47
Vera Bimbirienė	Senatvės Elegija	48
Australijos koresp.	Evangelikai Melbourne	49
Kalifornijos koresp.	Žinios iš Amerikos Vakarų	51
Motiejus Tamulėnas	Jaunos Dienos Gajūnuose	53
Vera Bimbirienė	Skaitytojai Mums Rašo	57
H.Y.P.	Kronika	59
	Mūsų Mirusieji	62
	Aukos <i>Mūsų Sparnams</i>	67

Žurnalo kaina nuo pat jo įsteigimo 1951 metais yra Laisva Auka

MŪSŲ SPARNAI

LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951

ŽIEMA 2003

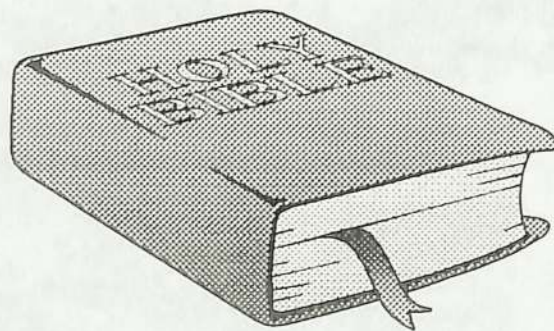
NR. 83

Naujai ordinuotos diakonės Gitana Gasiūnaitė ir Sigita Švambarienė
Biržų ev. ref. Bažnyčioje birželio 22 d. 2003 m. (žiūr. 16 psl.)

Mielieji: Džiaugitės Viešpačiui!
Pamąstykite apie tai, kas yra
teisinga, padoru ir garbinga, kas
turi gerą vardą, ar tai būtų dorybė,
ar tai būtų verta pagarbos.
Darykite tai, ir Viešpačio ramybė
bus su Jumis.

Apaštalo Pauliaus laiškas Filipiečiams 4:4 - 9

PAMOKSLAS: VIENYBĖ

Kun. Kostas Burbulyš

Redakcijos žodia: Metodistų kunigas (1903 - 2002), didelis ev. reformatų draugas, paliko mums straipsnį apie vieningą bendradarbiavimą. Tarp jo atliktų darbų yra savarankiškas Biblijos vertimas į lietuvių kalbą. Čia panaudotos citatos iš jo paties daryto vertimo.

Šiais laikais yra daug kalbama apie ekumeninį bendradarbiavimą krikščionių o kartais ir kitatikių tarpe. Panašūs klausimai buvo diskutuojami ir senovėje Apaštalų laikais. Naujame Testamente Luko evangelijoje (Lk 9, 49-50), pasakyta kaip Jėzaus mokiniai nenorėjo kartu dirbti su svetimais. Jie pasakė Viešpačiui, kad jie sutiko kelis žmones, kurie Jo vardu darė stebūklus ir tarė: "Mes jiems draudėmė taip daryti nes jie nevaikščiojo kartu su mumis." Jėzus savo mokinių nepateisino ir atsakė: "Nedrauskite! Kas nėra prieš Jus, tas yra už Jus."

Tais laikais kilo skirtingos nuomonės tarp žydų ir krikščionių. Biblijos knyga *Apaštalų Darbai* rašo, kad jų vyriausieji susirinko Jeruzalėje ieškoti vieningo sprendimo. Kai kurie įtikinėjo: "Jei nesiduosite apipjaustomi pagal Mozės paprotį, negalėsite būti išgelbėti." Kilus nesutarimams, Petras kreipėsi į juos (Apd 15, 1-2): "Dievas mane išsirinko, kad pagonyš iš mano burnos išgirstų Evangeliją. Dievas nedaro skirtumo tarpe mūsų ir jų, tikėjimu nuvalydamas jų širdis. Tad kodėl gi gundote Dievą ir kraunate ant Jo mokinių jungą, kurio nei mūsų protėviai, nei mes, negalėjome panešti? Verčiau tikėkime, kad per Viešpaties Kristaus malonę būsime išgelbėti mes kaip ir jie." Tada visi klausėsi Barnabo ir Sauliaus

pasakojimų apie didžius stebūklus ką per juos Dievas buvo padaręs (Apd 15, 7-12).

Jiems nutilus, atsiliepė Jokūbas. Papasakojo, kaip Dievas teikėsi iš pagonių tarpo išsirinkti pasekėjus. Jis priminė Pranašo žodžius: "Sugrįšiu ir vėl atstatysiu suirusius Dovydo namus, kad Viešpaties ieškotų visi žmonės, visos tautos, kuriose minimas Mano vardas. "Nedera apsunkinti jų mano sprendimu. Jiems reikia parašyti, kad susilaikytų nuo stabų garbinimų ir ištvirkavimų ir kad sektų Mozės iš Dievo gautus įsakymus.

Kiekviename mieste Mozės įstatymai turi savo skelbėjų, ir kas šeštadienį jie skaitomi sinagogose." (APD 15, 13-21). Tada apaštalai ir vyresnieji nutarė pasiųsti į Antiochiją du išrinktus vyrus kartu su Pauliumi ir Barnabu. Jiems įteikė tokį raštą: "Sveikinimai Sirijos ir Klikijos broliams, kilusiems iš pagonių. Mums pasirodė teisinga neužkrauti Jums daugiau naštų, išskyrus tai, kas yra būtina, (APD 15, 22-29). Todėl siunčiame Judą ir Silą, kuriedu Jums savo žodžiais tą patį patvirtins" (APD 15, 22-29).

Reformacijos vadovai irgi turėjo bendrų pasitarimų ir diskusijų. Martynas Liuteris su U. Zwingliu diskutavo apie Šventą Vakarienę. Mūsų laikų lietuviai turėjo bendrų pokalbių apie Šventąją Raštą. Romos katalikų vyskupas tarėsi

su Biblijos Draugija ir net išleido Naująjį Testamentą be katalikams įprastų komentarų. Lietuviai tremtiniai evangelikai susipažino ir suartėjo dirbdami prie naujo Šventojo Rašto vertimo. Jau 1982 metais okupuotoje Lietuvoje pirmą kartą susitiko katalikai su evangelikais pasitarimams apie Šventojo Rašto išleidimą. Dabar Lietuvoje veikia bendras Biblijos Draugijos skyrius tam pačiam tikslui. Bendram darbui reikalingi bendri pasitarimai ir veiksmai. Svarbu, kad tie darbai vyktų Šventojo Rašto pagrindu.

Stebint gamtą matome, kad ji yra labai įvairi. Sakoma, kad mokslininkai priskaito 280 ažuolų rūšių. Visi jie yra ažuolai, bet skirtingi. Vieno medžio lapai atrodo visai vienodi, bet chemiškai patikrinus, nėra visai vienodų vieno medžio dviejų lapų. Pažiūrėkime į save pačius. Pasaulyje gyvena žmonių milijardai, bet nerasime dviejų visai vienodų piršto nuospaudų - visos yra skirtingos. Žmonija ateityje gal išras būdą patikrinti žmonių jausmus ir mąstymą. Esu tikras, kad kiekvieno atskiro žmogaus privatumai yra skirtingi.

Skaitydami Šventą Raštą, matome vienybę bendradarbiavime. Apaštalas Paulius laiške romėnams sako: "Raginu kiekvieną iš Jūsų galvoti blaiviai. Juk kaip viename kūne turime daug narių, ir visi nariai atlieka ne tą patį uždavinį, taip ir mes esame vienas kūnas Kristuje, o pavieniui imant, vieni kitų nariai. Pagal mums suteiktą malonę turime įvairių dovanų. Kas turi pranašystės dovaną, tegu naudoja; kas turi dovaną tarnauti, tetarnauja; kas mokyti, temoko; kas šelpti, tešelpia; kas vadovauti, tevadovauja ir kas turi dovaną gailėstingiems darbams, tepagelbsti kitiems su džiaugsmu" (Rom 12, 3-5 - 3-8).

Esame skirtingų dovanų, tačiau yra tas pats Dievas kurs visą veikia visame bendram labui. Vienam suteiktas išminties žodis, kitam - gydymo dovana. Vieniems stebūklus daryti, kitiems - liežuvių kalba ir liežuvių aiškinimas. Visa tai suteikia ta pati Dvasia, kuri dalija kiekvienam atskirai, taip kaip jai patinka. Visi kūno nariai sudaro vieną kūną. Taip ir yra su Kristumi. Visi buvome pakrikštyti vienoje dvasioje, kad sudarytume vieną kūną. Jei koja sakytų: "Kadangi nesu ranka, as nepriklausau kūnui," argi dėl to ji kūnui nepriklauso? Akis negali sakyti rankai "man tavęs nereikia," o galva kojoms "man Jūsų nereikia." Taigi, tvarkydamas kūną, Dievas skyrė daugiau pagarbos tiems nariams, kurie jų stokojo, kad patys nariai rūpintusi vieni kitais.

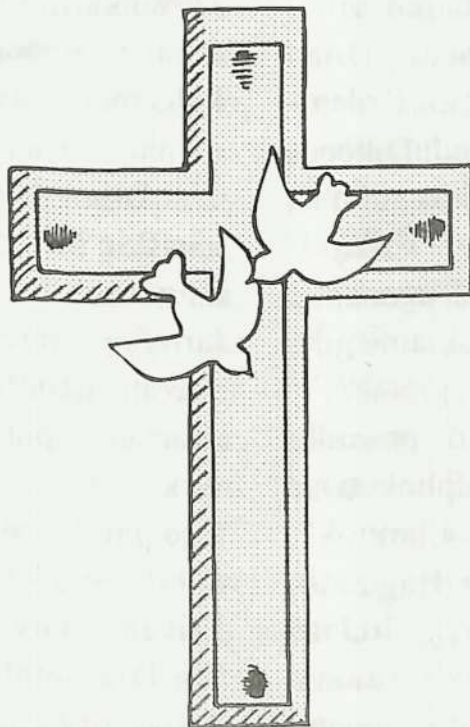
Todėl taip yra sutvarkyta, kad jei kenčia vienas narys, kenčia visi nariai, o jei kuris narys pagerbiamas, su juo džiaugiasi visi nariai. Mes esame Kristaus kūnas ir atskiri jo nariai. Dievas kai kuriuos žmones paskyrė apaštalais, pranašais ar stebūkladariais, bet ne visi mes esame apaštalai, mokytojai ar vadovai. Taigi siekite aukštesniųjų malonės dovanų. Dievas yra vienas, visų mūsų Tėvas ir Viešpats. Todėl apaštalas Paulius įspėja tikinčiuosius siekti vienybės. "Su visu nuolankumu, su didžia kantrybe palaikykite tarpusavy meilę, uoliai sergėkite vienybę taikos ryšiais. Vienas kūnas ir viena Dvasia, vienas tikėjimas, vienas krikštas. Vienas Dievas ir vienas Tėvas virš visų per visus ir visuose" (Ef 4, 2-6).

Senajame Testamente buvo aprasyta didelis skirtumas tarp vyrų ir moterų. Visur pirmavo vyrai; o moterys buvo laikomos beveik vergėmis. Jėzus labai

mažai kalbėjo apie pakeitimą išviršinės santvarkos. Jis siekė paveikti žmogaus vidujinį būdą kuom būtų pakeistas ir paviršius. Apaštalas Paulius neužsistojo moterų teisių, bet jis rašė laiške galatiečiams: “Nebėra nei žydo, nei graiko; nebėra nei vergo, nei laisvojo; nebėra nei vyro, nei moters. Visi esate viena Kristuje Jėzuje.” (Gal 3, 27). Apaštalas priminė tikintiesiems siekti vienybės meilėje. Tada jie suteiks džiaugsmo ir vykdys Dievo valią. “Tebus visi viena! Tu manyje ir aš Tavyje, kad pasaulis įtikėtų, jog Tu mane siuntei, kad pasaulis žinotų, kad Tu juos myli taip, kaip ir Tu mane mylėjai.” (Jn 17, 21-23).

Vyriausieji kunigai ir farizėjai mielai būtų priėmę Jėzų į savo tarpą, jei jis būtų

paklusnus jiems ir būtų vykdęs jų patiektą programą. Būtų tada vienybė, bet kokia? Ir mūsų laikais yra panašiai. Daugelis pavienių žmonių ir grupių siekia vienybės, bet tik tokios kaip jie nori. Man atrodo, kad krikščionybė yra panaši į medį kurs turi daug šakų. Tikintieji remiasi įvairiais Švento Rašto posakiais. Praeitis ir istorija teikia savo patirtį. Tad kaip gali įvairiai galvojantieji žmonės sutilpti vienoje grupėje? Mylėti savo artimą ir laikyti jį tinkamesniu už save yra galima. Prieš šimtmečius buvo žmonių panašios galvosenos, kaip kad mes. Dabar kaip ir senovėje kiekvienas žmogus galvoja kiek skirtingai. Mūsų laikais įvairiuose tolimuose pasaulio kraštuose yra tokių. Garbė ir padėka Viešpačiui už tai.

LEITENANTAS B. SLAVĖNAS: IRAKO KARO AUKA (1972-2003)

Leitenantas Brian Donatas Slavėnas

Lietuviai ev. reformatai ir kone visa lietuvių visuomenė buvo sukrėsta šurprios žinios, kad karo lauke žuvo jaunas lietuvių kilmės karys Brian Donatas Slavėnas. Jis Bažnyčios Kolegijos garbės prezidentės Halinos J. Dilienės anūkas, jos sūnaus Ronaldo sūnus, palikęs du vyresnius brolius Eriką ir Markų ir kitų giminių šiapus ir anapus Atlanto. Taigi visų pirma reiškiamo gilią užuojautą visai šeimai.

Brian išsiskyrė su šiuo pasauliu lapkričio 2 d., kai netikėtose aplinkybėse jo vairuojamas malūnsparnis "Chinook", buvo prieš pašautas netoli Bagdado. Pilotas - lakūnas Slavėnas ir įgulos 16 narių žuvo, bet 20 kitų, nors sunkiai sužeisti, išliko gyvi, dėka piloto Slavėno ir antro piloto vairavimo. Brian buvo lietuvio imigranto Ronaldo ir Rosemarie Slavėnų sūnus, gimęs 1972 m. gruodžio 19 d. DeKalb, Illinois, kur baigė gim-

naziją. Vėliau su šeima apsigyveno Genoa, IL netoli Čikagos. Jis priklausė JAV kariuomenės rezervo "National Guard" aviacijos batalijonui, ir tik prieš kelis mėnesius buvo pašauktas tarnybon į Iraką.

Brian buvo jauniausias iš šaunios kariškių šeimos. Jo tėvas, gimęs Kaune, baigė mokslus Amerikoje, turėjo valdišką tarnybą miestelyje netoli Čikagos. Anksti įstojęs į "National Guard" jis išstarnavo parašiutininku savo dalinyje virš 17-kos metų. Užaugino tris sūnus toje pat dvasioje ir specialybėje. Jie visi atliko savo kariškas pareigas: vyriausias Erikas, Grenados saloje, jaunesnis Markus, Saudi Arabijos "Desert Storm." Atlikę prievoles, du grįžo laimingai, tik jų jauniausias brolis nebegrįžo. Brian buvo nevedęs ir šeimos neturėjo. Tėvo ir brolių pasakojimu, jis buvo taikaus būdo, švelnaus charakterio ir nelinkęs

kariauti. Visur turėjo daug draugų ir labai mėgo sportą. Būdamas labai aukšto ūgio, net 6 pėdų 5 colių žaidė krepšinį, mėgo lenktyniauti dviračiais ir slidinėjimą. Mėgo taip pat ir ramesnius užsiėmimus, kaip lošti šachmatais, skaityti istorines knygas. Labai anksti pradėjo groti įvairiais instrumentais gimnazijos orkestre ir skambino pianinu. Pažįstamų manymu jis skambino pianinu kaip angelas.

Nors nebuvo linkęs į karišką karjerą, jis baigė Karininkų mokyklą ir priklausė kariuomenės rezervo aviacijos batalijonui. Jo tėvas Ronaldas ir jo broliai sakė, kad Brian nerodė didelio entuziazmo kai jį pašaukė tarnybon į Iraką. Jis tik ką buvo baigęs akademinis mokslus University of Illinois įgydamas University of Illinois inžinerijos diplomą, buvo rimto nusiteikimo ir dairėsi naujo užsiėmimo arba profesijos. Ir seni, ir jauni žiūrėjo į jį su meile ir pagarba. Tai buvo pareigos žmogus.

Kai atėjo laikas leitenanto Brian Slavėno laidotuvėms, visur plevėesavo Amerikos vėliavos "half mast" perrištos juodais gedulo kaspinais. Velionio palaiškai buvo sutikti su didžiausia pagarba. Jis buvo įvardintas tikru didvyriu, tėvynės labai paaukojęs savo gyvybę. Jo tėvas Ronaldas sakė, kad Brian buvo per daug kuklus, kad vadintų save herojumi. Bet kai kur ant namų buvo matyti įrašai "Brian Slavėnas, an American Hero." Laidotuvių pamaldose Faith Methodist Church dalyvavo minios žmonių. Apeigoms vadovavo kun. Daniel F. Diss ir buvo grojama graži muzika. fleita ir

vargonais. Velionio bičiuliai ir artimieji išsakė savo atsiminimus ir tarė paskutinius atsisveikinimo žodžius. Dalyvavo spaudos, radijo ir televizijos atstovų būrys.

Genoa, IL miestelio karo veteranų postas laikė savo atskiras pagerbtuves. Veteranų namų salėje ir vėliau kiemelyje skambėjo patriotinė muzika ir kariškų šautuvų salvės ir praskrido keturi malūnsparniai "out of formation" pagerbiant žuvusius. Buvo išreikšta užuojauta velionio šeimai ir tėvui Ronaldui buvo įteikti sūnui skirti žymenys ir medaliai: "Purple Heart," "Bronze Star" ir taip pat Amerikos vėliava. Po laidotuvių, lapkričio 13 d. buvo proga susirinkusiems artimiau pabendrauti prie Genoa miesto moterų paruošto vaišių stalo.

Lietuviški laikraščiai, tarp jų *Amerikos lietuvis*, *Draugas*, *Lietuvių balsas*, kaip ir *Lietuvos rytas* Lietuvoje drauge su Amerikos spauda, *Chicago Tribune*, *Sun Times*, *New York Times* ir kiti plačiai paminėjo Brian Slavėno gyvenimą ir mirtį. Edvardas Šulaitis reikšmingai ir su jautrumu aprašė leitenanto - piloto nuopelnus Čikagos laikraščiuose - *Amerikos lietuvis ir Draugas*. Petras Petrutis ypatingai gražiai parašė nekrologą, užvardintą "Palaidojome leitenantą Slavėną" tilpusį *Drauge* 2003 m, lapkričio 19-tos dienos laidoje. Pasirodo, kad garsas apie Brian Slavėną nukeliavo toli už jo krašto ribų. Buvo paskleistos žinios per radijo ir televiziją ir sulaukta telefoninių skambučių iš užsienio, iš Londono Anglijos ir kitur.

H.Y.P.

IŠPŪDŽIAI IŠ LIETUVOS

Kun. Dr. E. S. Gerulis

Redakcijos žodis: Šių, 1993 metų liepos mėnesį kun. Dr. Eugenius S. Gerulis, kurs gyvena Floridoje, praleido kelias savaites Lietuvoje ir parsivežė įdomių išpūdžių. Jis buvo plačiai aprašytas vietos spaudoje. Jo tėviškės Biržų laikraštyje *Šiaurės rytai* 2003 m. liepos 26 d. laidoje tilpo ilgesnis jo pasikalbėjimas su Gražina Dageyte ir jo turinį čia atpasakojame. Straipsnio pavadinimas: "Ir Amerikoje budi prie lietuvių kalbos." Laikraščio pašnekovė susidomėjo tikrai pavyzdinga kun. Gerulio lietuvių kalba. Jis paaiškino, kad ilgus metus išbuvęs ev. reformatų žurnalo *Mūsų Sparnų* redaktoriumi (1951 m. jis buvo to žurnalo steigėjas) jis įprato kalbą taisyti. Dabar, baigęs rašyti pamokslą ar kitokį rašinį, jis dar ilgai sėdi prie knygų, tikrindamas žodžius ir žymėdamas kirčiavimo ženklus.

Kunigai Rimas Mikalauskas ir Eugenius Gerulis
Biržų ev. reformatų Bažnyčioje

Gimęs Alytuje, pakrikštytas Kaune, vaikystėje 1929 metais su šeima persikėlė į Biržus kur baigė gimnaziją. Čia laisvalaikiu užsiėmė sportu, ypač krepšiniu, ir buvo Biržų "Vilko" rinktinės kapitonas. Tais laikais jo komanda nugalėjo ir Vilniaus, ir Kauno rinktines. Kauno rinktinėje "Perkūnas" tada lošė europėjinio masto krepšininkai. Gerulis pastebėjo, kad Biržų gimnazija savo auklėtinius gerai išaugino ir padėjo jiems vėliau prasimušti. Baigęs gimnaziją, jis iš karto galvojo studijuoti mediciną Kaune ir vėliau Hamburge, Vokietijoje, vėlesniais tremties laikais. Greitai jis suprato, kad tai nėra jo pašaukimas ir perėjo į inžinerijos profesiją. Studijavo ir meną ir vienas iš jo paišytų paveikslų - dabartinio popiežiaus Jono Pauliaus motinos portretas - pagarsėjo kai autorius jį padovanojo popiežiui.

Užklaustas apie kitus jo talentus, E. S. Gerulis nurodė savo literatūrinius pomėgius ir visą eilę rašinių istorinėmis ir teologinėmis temomis. Tyrinėti istoriją jį paskatino daug reikalaujantis istorijos mokytojas, kuris dar gimnazijoje jam statydavo blogus pažymius. Eugenius ėmė ruošti pamokoms, pats surašydamas sau klausimus ir ieškodamas atsakymų. Toks pasiruošimo būdas įgolino jį būti geresniu mokiniu ir baigti gimnaziją penketukais. Jis pradėjo rašyti istorinius straipsnius į lietuvių spaudą. Vienas iš rimtesnių studijų buvo "Karalius Mindaugas Antrasis" spausdintas Toronto laikraštyje *Tėviškės žiburiai*. Vėliau, jam susidomėjus teologija, jo senelė, tėvo motina Darata Variakojytė Snarskienė jį ragino rašyti religinio turinio straipsnius.

Lankant Lietuvos ev. reformatų bažnyčias, Biržų bažnyčia jam atrodė pati

gražiausia ir tvarkingiausia. Biržų miestas labai išaugo ir pasipuošė naujais ir dideliais namais. Gatvėse dabar nemaža automobilių, matosi keletas motociklų, bet dviratininkų galėtų būti daugiau. DLK Radvilų rūmuose - muziejuje jis pasigedo ten seniau buvusių kunigaikščių emblemų - juodų erelių pilies stogo bokšteliuose. Jam liko nesuprantama, kodėl Biržų dainiaus, poeto Stanislavo Dagilio paminklas perkeltas į jam netinkamą vietą kažkur prie rusų cerkvės. Juk jis nieko bendro neturėjo su pravoslavais. Biržų viešbutis "Tyla" puikus ir daro gerą įspūdį. Įdomu, kad plačiai žinomas Biržų alus išgarsėjo užsieniuose. Dabar jo galima nusipirkti net Čikagos krautuvėse.

Užklaustas apie tai, kas Lietuvoje jį nustebino, Gerulis sakė, kad nebevertojamas žodis "tautiškumas." Atrodo, kad Lietuvos mokyklose nebekalbama apie patriotizmą. Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą yra pažanga, bet dabar branginami kitokie - europietiški - dalykai. Daug kas iš lietuvių dabar važinėja į užsienius. Ateityje visi važinės, kur tik nori. Važiuos, kas tik norės. Lietuvių tauta nedidelė, ir tautine prasme bus nuostolių.

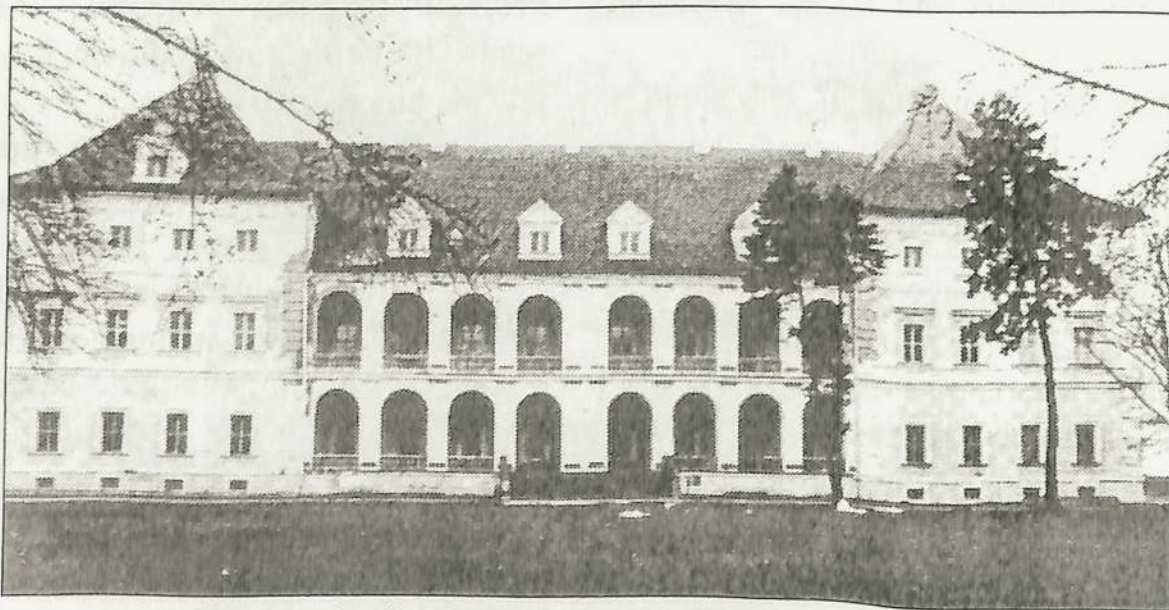
Laikraščiu pasidomėjus apie jo šeimą, Gerulis papasakojo, kad jo žmona, A. A. Valerija, buvo kilusi iš Raseinių krašto. Valerija jam buvo Dievo dovana. Ji tvarkė namus, finansinius reikalus, pavyzdingai augino šeimą. Jis sakė "Kai laukėmė pirmojo gimimo, prašiau Dievo, kad gimtų dukra. Ir taip ir buvo. Vėliau sakiau: 'Dieve, ką duosi, viskas bus gerai,' ir sulaukėmė dviejų berniukų."

Mūsų laikais moksliai išradimai labai pasistūmėjo į priekį, ypač medi-

cinos, biologijos ir tikslųjų mokslų srityse. E. S. Gerulis pareiškė savo nuomonę dėl veliausių mokslinių laimėjimų. Yra daug modernių srovių - žmonės gyvulius, kaip avių, išaugina iš avies dalies. Girdėti, kad norima daryti panašius dalykus ir su žmonėmis. Pradedame eiti į konfliktą ir su pačiu Dievu, mūsų Kūrėju... Kas bus, jei sukursime būtybę - pusiau žmogų, pusiau gyvulį? Kas dėl evoliucijos - tobulinkime daržoves, bulves ir žirnius. Bet nematau, kad žmogus yra kilęs iš bezdžionės.

O kaip su bendravimu su naujais išeisviais iš Lietuvos? Tie, kurie atvyksta dabar, yra linkę laikytis atskirai. Panašiai buvo, kai mūsų karta atvyko į Ameriką, ir radome išsikūrusią senųjų imigrantų "bangą" atvykusią Rusijos caro laikais. Tada mes sudarėmė "antrąją bangą." Mes irgi laikėmės nuošaliai. Mes norėtume padėti dabartinei "trečiajai bangai" įsikurti. Kodėl žmonėms neieškoti uždarbio svetur, jei yra tokia galimybė? Ypač jei pažanga daroma legaliu keliu - Dieve padėk!

Redakcijos prierašas: Baigiant šio pasikalbėjimo atpasakojimą, *Mūsų Sparnų* redakcija dėkoja kun. Dr. E. S. Geruliui už prisiuntimą gausių informacijų ir nuotraukų mūsų žurnalui. Jų tarpe yra ir "Vilko" komandos nuotrauka kadaise tilpusi *Mūsų Sparnų* puslapiuose. Čia reikia pažymėti, kad kun. Dr. Gerulis buvo visuomenės pagerbtas įvairiomis progomis. Kai jam 2002 balandžio 28 d. suėjo 80 metų jis buvo gražiai pagerbtas ir gavo daug sveikinimų. Buvo sveikinimų ir iš Lietuvos ir pasirodė gražus straipsnis *Vilniaus Reformatų Žiniose*, kurios ištisą puslapį pašventė jo biografijai ir jo veiklai. Suėjus 25 metams nuo jo iššventinimo į kunigus, Lietuvių klubas St. Petersburg, Floridoje, paminėjo jubiliejinę sukaktį. Popietėje surengtoje rugpiūčio 16 d. 2003 m., Klubo pirmininkė Loreta Kynienė pasveikino jubiliatą ta proga, kaip aprašyta vietos biuletenyje *Lietuvių Žinios* rugsėjo mėn., Nr. 327. Prie tų sveikinimų prisideda ir *Mūsų Sparnų* redakcija, bendradarbiai ir skaitytojai siųsdami kun. Dr. E. S. Geruliui širdingiausių linkėjimus.

Restauruota D.L.Kunigaikščių Radvilų pilis Biržuose (V. Šmito nuotrauka)

LIETUVOS BAŽNYTINĖS ŽINIOS

M. S. Koresp.

Lietuvos ev. reformatų Konsistorijos Prezidentas V. Vegys ir p. V. Kubiliūnienė sveikina kun. senj. P. Čepą jo 80-ies metų sukakties proga Biržuose 2002 metais

Lietuvos ev. reformatų bažnyčios 2003 metų Sinodas įvyko Biržuose birželio 20-22 dienomis. Sinodo direktorium išrinktas kuratorius Donatas Balčiauskas, sekretorium - kun. Rimas Mikalauskas ir cenzorium - kun. Kęstutis Daugirdas. Tarpe jų, kurie gyvu žodžiu sveikino susirinkusius buvo Biržų atstovė Joana Kvedaravičienė ir svečiai iš užsienio: Čikagos JAV kunigė diakonė ir išeivijos Kolegijos narė Erika D. Brooks, kun. Dr. Miroslav Danys - Lippes žemės Vokietijoje ekumeninio komiteto atstovas, Frankfurt A/M reformatų atstovė M. Perroudou, Švedijos Misijos atstovas kun. Goran Bondesson, kun. Ebbe Sundstrom ir kt. Raštu sveikino Lenkijos ev. reformatų vyskupas Mirek Izdebski; WARC vykdomojo komiteto vardu Dr. H. Ehnes, kun.

Tomas Šernas iš Vilniaus, kuratoriai Petras Zablockas ir P. Jaunius; ir taip pat Martinas Kregždė ir Jonas Gylys (abu iš JAV). Sveikinimo žodį taip pat tarė vėliau atvykę Lippes žemės gen. supt. kun. G. Noltensmeier ir kuratorė Dalia D. Bobelienė ir Salamiesčio parapijos atstovas Jonas Naktinis.

Sinodas priėmė Revizijos komisijos ataskaitą. Sinodas priėmė nutarimus sekančiomis temomis: dėl sutarties su Klaipėdos universitetu, restitucijos bažnyčios nekilnojamo turto Kėdainiuose, sekančiais metais poeto Stanislovo Dagilio 160 metų sukaktuvių minėjimo suruošimo, ir dėl laikraščio *Lietuvos Reformatų Žinios* leidimo, kas pavedama Konsistorijos žiniai. Leidybai bus skiriama parama iš Sinodo spaudos fondo. Dėl misijų, arba paskyrimų

asmenų dvasiniam darbui, nutarta kun. T. Šerną skirti Vilniaus parapijos klebonu, kun. R. Mikalaušką skirti Biržų parapijos administratorium - jam pavesta laikinai eiti superintendente pareigas pagal Didžiąją Agendą ir Sinodo Kanonus; ordinuoti lektorę Sigitą Svambarienę į diakones ir ją skirti Klaipėdos parapijos antrąja dvasininke; nutarta ordinuoti Gitaną Gasiūnaitę į diakones ir ją skirti Biržų parapijos antrąja dvasininke.

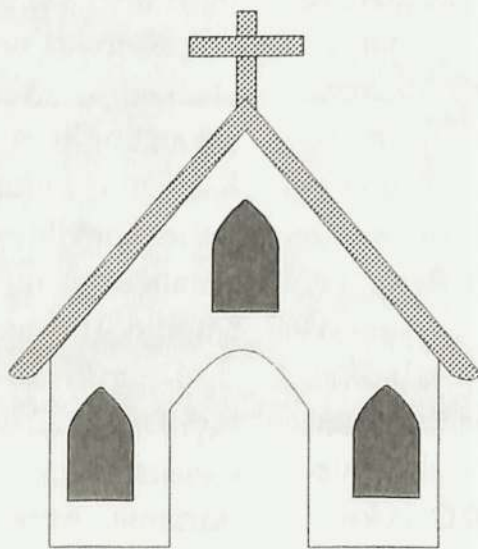
Toliau sekė nutarimai dėl bažnytinės santvarkos: taisyklės dėl narystės bažnyčioje, finansinė atsakomybė, ir dvasininkų pareigūnų pareigos ir teisės. Tokie nutarimai yra vadinami "Kanonais" ir ši kart jie buvo labai skaitlingi, ypač apibrėžiant parapijų ir jų filijų santvarką ir veiklą. Parapijos narių skaičius turi būti mažiausiai 200 asmenų ir prie parapijų

gali būti steigiamos filijos, arba mažesni vienetai. Buvo išvardintos taisyklės asmenims, norintiems priklausyti prie parapijos, kaip evangelikų reformatų tikėjimo išpažinimas ir dvasinis paruošimas pagal šaltinius, kaip Heidelbergo Katekizmas ir istorinė medžiaga apie bažnyčios santvarką ir savivaldą.

Iš diskusijų sužinota, kad Raimondas Stankevičius iš Kėdainių parapijos įstojo Klaipėdos universitetan studijuoti teologijos. Diakonas Tomas Sakas, anksčiau tarnavęs Klaipėdos parapijoje, šiuo metu tęsia magistro studijas Vokietijoje, ir kun. Kęstutis Daugirdas Vokietijoje tęsia savo studijas tikslu įsigyti doktoratą.

(Žinios iš lietuvių ev. reformatų bažnyčios konsistorijos prezidento Vytauto Vegio pranešimo).

Redakcijos prierašas: Dėkojame Lietuvos ev. reformatų Konsistorijos Prezidentui Vytautui Vegiui už pristatymą informacijų apie 1993 m. Sinodą. Jo prašymu spausdiname padėką Išeivijos ev. reformatų Kolegijos Prezidentui Dr. P. Slavėnui: "Nuoširdi padėka nuo mūsų Konsistorijos Išeivijos ev. reformatų sinodo Kolegijai ir jos Prezidentui P. Slavėnui už skirtą finansinę paramą Nemunėlio Radviliškio bažnyčios remontui (sia vasarą buvo naujai uždengtas stogas, restauruotas mūro karnizas, sudėti nauji lietvamzdžiai vandeniui nubėgti nuo stogo).

ERIKOS D. BROOKS KETURIOS SAVAITĖS IŠSVAJOTOJE ŠALYJE

M. S. Redakcija

Kun. diak. Erika Dilytė Brooks
Čikagos lietuvių ev. reformatų Bažnyčios sakykloje

Erika Dilytė Brooks, ev. reformatų kunigė - diakonė, papasakojo redaktorei, kad vienas iš maloniausių jos išgyvenimų buvo jos kelionė Lietuvon 2003 metų birželio mėnesyje. Ilgus metus buvo girdėjusi apie protėvių šalį ir mylimus Biržus. Ten kunigavo jos senelis, šviesios atminties Dr. Povilas Jakubėnas. Ten Erikos mama Halina praleido savo jaunystę. Erika nuvyko Lietuvon ypatinga proga - dalyvauti Biržų ev. reformatų metiniame suvažiavime, arba sinode. Tais metais, pirmą kartą mūsų bažnytinėje istorijoje dvi moterys, Gitana Gasiūnaitė ir Sigita Švambarienė, buvo ordinuotos diakonėmis. Moterys dvasininkės lietuvių tarpe Lietuvoje dar labai neįprastos. Viena iš pirmųjų, kaip sakant "pralaužusi ledus" yra Erika Brooks,

aptarnaujanti Čikagos parapiją jau trylika metų.

Ji gimė Vokietijoje. Čia jos tėvai, kun. P. Dilys ir žmona Halina, gyveno kaip pabėgėliai nuo Rusijos komunistinio 1940 metų antplūdžio. Vėliau gyveno Čikagoje, kur buvo įsikūręs lietuvių ev. reformatų centras. Nuo vaikystės Erika girdėjo vyresniųjų pasakojimus apie tą svajonių šalį - Lietuvą, bet negalėjo įsivaizduoti, kad kelionė ten duos jai tiek daug džiaugsmo. Visur ji buvo sutikta su vaišingumu ir draugiškumu, ypatingai Biržuose. Ten buvo tiek mielų žmonių ir atsinaujinusių iš seniau girdėtų pasakojimų, kad ji jautėsi lyg į savo namus parvažiavusi. Ten dvasiniai broliai ir seserys, Bažnyčios remėjai, ją sutiko su didžiausiu nuoširdumu. Kai kuriuos ji

pažino, arba iš jų asmeniškų apsilankymų Čikagoje arba iš susirašinėjimų bei prisistatymų nuotraukų.

Erika jaudinosi aplinkoje, kuri pasirodė jai taip artima ir miela. Su nekantrumu ji laukė apsilankymo netoliese esančioje Biržų klebonijoje, kur kiekvienas kampas jai atrodė pažįstamas. Erika vaizduotėje matė pianiną, kuriuo jos dėdė komp. Vladas Jakubėnas kadaise skambino (dabar jis yra bažnyčioje); rašomą stalą, kur senelis, Bažnyčios galva arba Generalinis Superintendentas, komponavo savo mokslinius veikalus ir pamokslus. Klebonijos vidus remontuojamas ir ten dabar yra Bažnyčios pareigūnų susirinkimų vieta. Pavyzdinga jūrų skautų draugovė "Laivas" dabar veikia bažnyčios ribose. Ligi ežero tik keli žingsniai, kur Erikos mama mėgdavo vaikščioti ir laiveliais plaukioti. Žavinga ta Širvėna, kaip ir vėliau pamatytas Trakų ežeras su romantiška pilim, kur vos atmenamais laikais senelis kvietė senelę, tada jo sužadėtinę, pasiirstyti laiveliais.

Kun. Rimas Mikalauskas, Povilas A. Jašinskas ir kiti draugai vežiojo Eriką po apylinkes ir įdomybes ir teko pamatyti beveik visas ev. reformatų bažnyčias. Daugelis bažnyčių, sovietmečiu apleistos ar paverstos sandeliais, ar kino teatrais, dabar gražiai atremontuotos, kaip Papilio, Švobiškio, Selamiesčio. Dar trūksta remontų Nemunėlio Radviliškio pastatui, Kaune ir Vilniuje kur vidus jau atnaujintas. Tolimesnės kelionės metu parodė jai kunigaikščių Radvilų statytą Kėdainių bažnyčią. Liūdniau atrodė baigianti griūti Deltuvos bažnyčia Leonpilyje, irgi liekana tų pačių Radvilų. Erika visur buvo, tik dėja dėl laiko stokos neapsilankė Klaipėdos bažnyčioje.

DLK Radvilos Juodojo įsteigtoje Vilniaus reformatų bažnyčioje, Erika vėl rado brangių prisiminimų. Čia jos tėvas išėjo į kunigus ir daug metų ėjo klebono pareigas. Vilniuje birželio 29 d. Erika atlaikė iškilmingas pamaldas viena, ir liepos 6 d. kartu su kun. Tomu Šernu. Susitikimas su Lietuvos Reformacijos draugijos vadovais, su prof. Sigitu Kregžde priešakyje ir Donatu Balčiausku ir kitais buvo išpūdingas. Jiems Erika įteikė dovaną iš Čikagos brolių - seserų ev. reformatų. Ši draugija tyrinėja Reformacijos laikotarpį ir neturi bažnytinių tikslų. Erikai buvo malonu susipažinti su draugijos veikla ir vėliausiais leidiniais, ypatingai įvertina prof. Ingės Lukšaitės *Reformacija*.

Kaip galima numanyti, Erikos atsilankymas iššaukė Lietuvos laikraštinių dėmesį ir pasirodė straipsniai. Ypač juos užintrigavo laikraščio *Respublika*, liepos 9 d. klausimai apie moters pasiryžimą eiti dvasininko keliu. Erika paaiškino, kad nuo pat vaikystės bažnyčia buvo jos šeimos gyvenimo dalis. Kiekvieną šventadienį ji dalyvavo pamaldose. Jos vyras - lietuvis liuteronas ir ji augina šešis vaikus. Čikagoje visa šeima lankė sekmadieninę mokyklą, visi vaikai buvo konfirmuoti, ir visi dalyvauja bažnytiniame gyvenime. Erikos žodžiais: "Nemanau, kad kuris nors iš vaikų žada sekti mano pėdomis. Man svarbiau, kad jie auga kaip geri krikščionys, ir nori ką nors gero gyvenime nuveikti. Vaikai įdomaujasi aukštesniais mokslais. Vienas sūnus dabar užsiima akcijomis, kitas domisi medicina ir netrukus gaus terapistą pažymėjimą, viena duktė bus fizinio lavinimo mokytoja. Jauniausias sūnus, baigęs gimnaziją pradeda tarnybą JAV

karinėse pajėgose - U.S. Marines. Visi vaikai lankė gana griežtą liuteronų mokyklą. Auklėjau vaikus, norėdama juos apsaugoti nuo pavojų, tačiau niekada nesu sakiusi, kad jie turi elgtis vienaip ar kitaip vien todėl, kad jie kilę iš kunigo šeimos”.

Paulius Aleksandras Algirdas
“Aliukas” Brooks, USMC

Erika sako, kad trauka prie dvasininko kelio nebuvo staigi bet buvo apgalvota. Nutarimas padarytas prieš daugelį metų. Gimus pirmajam vaikui, ir tuo labiau atsiradus kitiems, juto prisirišimą prie religinių ir šėmyninių tradicijų. Nors teko uždirbti duoną mokyklos tarnyboje ir valandomis nebūti namie, Erika mėgo kuo dažniau būti su savo vaikais.

Apie reformatus išėivijoje ji pasakė, kad esame maža bažnyčia, ir tikinčiųjų skaičius mažėja. Į pamaldas ateina daugiau senimo, kaip jaunimo. Visiems labai miela matyti, kaip gražiai mano vaikai vaišių metu patarnauja svečiams. Para-

pija negali išlaikyti dvasininko. Esu mokytoja - specialistė ir dirbu su nesveikais vaikais kas palieka maža laiko namų problemoms. Erikos žodžiais: “Mano rankos siekia visur, ir namie, ir parapijoje.” Kaip ji gali visur suspėti? Jos atsakymas, kad iš savo tėvo paveldėjo nepaprastą energiją, sugebėjimą planingai atlikti užsibrėžtus darbus, ir dėmesį kenčiančiais vargus ir nelaimės. Bažnyčioje Erika atlieka viską: atsako telefonu, veda korespondenciją, organizuoja vaišes, rašo pamokslus. Reikalui esant ji ima šluotą ir valo patalpas. Dar reikia paminėti, kad savo automobiliu dažnai nuveža - parveža pažengusio amžiaus ar ligos ištiktus parapijiečius, atlikdama visokius reikalingus patarnavimus.

Šių žodžių rašėjai patiko Erikos dėsnis tvarkant savo nepaprastai užimtą gyvenimą: “Tekant saulei, pusę penkių, o kartais ir anksčiau, aš jau ant kojų. Ankstus rytas, kai kiti šeimos nariai dar nesukilę, tai geriausias metas vienumai ir susikaupimui.” Į klausimą, ar ji pasikeitė savo išoriniame gyvenime kai tapo kunige, Erika atsakė taip: “Esu naturalus žmogus - nevaržau savęs, nesistengiu pasirodyti kitokia negu esu. Ypatingai savęs keisti nereikėjo. Tas pats žmogus esu ir sakykloje ir privačiai.” Iš to, kas viršuje pasakyta, galima prieiti išvados apie Erikos sugebėjimus ir jos būdo privalumus. Būtų sunku surasti kitą tokią mielaširdingą, pareigingą ir savo tikslui pasišventusią asmenybę. Nėra stebėtina, kad ji užsitarnauja pagarbą ir meilę ne tik iš savo parapijiečių, bet ir toli už parapijos ribų.

LYGIOS TEISĖS MOTERIMS BAŽNYČIOJE

Sekmadienį, birželio 22 d. 2003 m. Biržų ev. reformatų bažnyčioje buvo didelis įvykis. Pirmą kart Lietuvos bažnytinėje istorijoje dvi moterys, Gitana Gasiūnaitė ir Sigita Švambarienė tapo ordinuotos diakonėmis. Gitana, 27 metų amžiaus, baigusi akademinės studijas Prahos universitete ir vėliau Texas Presbyterian Theological Seminary, Austin, Texas, 29 metų Sigita baigė aukštąsias teologijos studijas Klaipėdoje. Lietuvos spauda rašo, kad diakonės kartu su kunigais dirba Klaipėdos ir Biržų ev. reformatų bažnyčiose. Pernai joms buvo suteiktos lektorių teisės. Dar prieš baigiant studijas, abi ėjo Bažnyčios jaunimo dvasinę tarnystę. Sigita Švambarienė dirba ir Klaipėdoje, ev. liuteronų diakonijos centre, besirūpinant benamiais ir vargstančiais. Dabar ji paskirta Klaipėdos ev. reformatų parapijos antrąja dvasininke. G. Gasiūnaitė ir toliau talkins Biržų ev. reformatų parapijos ganytojui kun. Rimui Mikalauskui.

Jau prieš daugelį metų evangelikų tarpe pradėta diskutuoti mintį, kad moterys yra aktyvios visuomenės narės, todėl joms turi būti lygios teisės ir bažnyčioje. Pasaulio Reformatų Sąjunga (World Alliance of Reformed Churches, arba WARC), kuriai Lietuvos ev. reformatai priklauso, plačiai garsina lygių teisių idėją ir dabar kai kur pasaulyje moterys skelbia Dievo Žodį. Lietuvoje kol kas tai buvo nepriimta dėl konservatyvių parapijiečių pasiprieši-

nimo. Pas ev. liuteronus buvo išimtis: kunigė Tamara Kelerytė Schmidt, kuri gyvendama Vokietijoje, atvykdavo į Vilnių laikyti liuteronams pamaldų. Amerikietė kunigė Jane Holslag dėsto Klaipėdos Christian College ir jau kelinti metai patarnauja ev. reformatams.

Naujas dvasininkes Biržuose ordinavo WARC atstovas G. Noltensmeier. Jis pabrėžė, kad lietuvių Sinodo sprendimas ordinuoti moteris bus geras pavyzdys ir kitoms bažnyčioms. Tos dvi moterys buvo ordinuotos Sinodo (bažnytinio suvažiavimo) sprendimu. Dalyvavo iškilmingose pamaldose broliškų bažnyčių atstovai iš Lietuvos ir iš užsienio, kunigai, bažnyčios kuratoriai, bendruomenė. Po ordinacijos spaudos atstovai klausinėjo abi diakones, kaip jos jaučiasi įgyjusios tokį garbingą stažą. Švambarienė atsakė, kad pagal Evangeliją Kristuje visi yra viena - nėra nei vyro, nei moters, nei graiko nei romėno. Gasiūnaitė sakė, kad nežiūrint įvairių vertinimų, ji bažnytiniame darbe nėra patyrusi visuomenės pasipriešinimo. Abi sutiko, kad jos turės savo gyvenimo būdu įrodyti, kad jos sugeba skelbti Dievo Žodį. Lietuvos laikraščiai įdomavosi moterų teisių klausimais ir pasirodė straipsnių po antrašte "Pirmą kart Lietuvoje skelbs Dievo Žodį ir moterys" kaip pav. *Lietuvos ryte* birželio 23 d. laidoje. Tame pačiame laikraštyje Jurgita Vitkauskienė savo straipsniui parinko antraštę: "Iš sakyklų skambės ir moteriški balsai."

H.Y.P.

NAUJAS KUNIGAS EV. LIUTERONŲ TĖVIŠKĖS PARAPIJOJE

M. S. koresp.

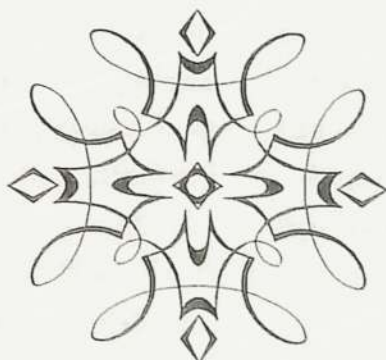
Gavęs pakvietimą iš Tėviškės Parapijos, kun. Jonas Liorančas iš Lietuvos atvyko į Čikagą, IL, 2002 m. spalio mėnesyje. Gimęs 1975 m. kovo 16 d. Tauragėje, jis buvo Vyskupo J. Kalvano (senj.) paruoštas konfirmacijai, 1991 m. buvo konfirmuotas Tauragės Martyno Mažvydo vardo bažnyčioje. Baigęs vidurinę mokyklą, 1993 m. pradėjo teologijos studijas Klaipėdos Universitete. Studijų metų Klaipėdos krašte pradėjo savarankiškai laikyti pamaldas. 1996 m. buvo įvestas diakono pareigoms ir aptarnavo Nidos ir Juodkrantės parapijas. 1997 m. gruodžio mėn. Nidos parapijoje buvo ordinuotas kunigu.

Jis mokė vaikus pradžios mokyklose, tarp kitko anglų kalba pradedantiems mokiniams. Vėliau dėstė Klaipėdos universitete Naująjį ir Senąjį Testamentą. Nuo 2000 metų be kitų parapijų aptarnavo ir Pagėgių parapiją kur teko užbaigti pradėtus rekonstrukcijos darbus. Jos naujai sutvarkyta bažnyčia buvo pašventinta 2001 metais. Kunigas Jonas su žmona Rima turi sūnų vardu Jonas Martynas.

Jono Liorančo iškilmingos įvedimo

pamaldos klebono pareigoms įvyko Tėviškės parapijos bažnyčioje, Čikagoje 2003 m. kovo mėn. 9 d. muzikui Arūnui Kaminskui grojant vargonais. Visi susirinkę giedojo procesijos giesmę "Viešpatį liaupsink, visatos valdovą galingą." Kunigas kvietė parapiją į maldą. Švento Rašto skaitinius atliko Jurgis Bendikas, Valteris Bendikas ir Astrida Pauperienė. Evangeliją skaitė kun. Jonas Juozupaitis.

Parapijos chorui sugiedojo F. J. Haydn "Būk pagarbintis Valdove" sekė vyskupo H. Dumpio pamokslas "Pašauktas Tarnystės darbui." Angliškai kalbėjo ev. reformatų bažnyčios kun. diakonė Erika D. Brooks. Įvedimo giesmė buvo "Šventoji Dvasia, eikš pas mus." Vyskupas paskaitė kun. Liorenčo įvedimo dokumentus, tardamas Evangelijos žodžius, pasakytus Timotiejui: "Būk tikintiesiems pavyzdys, žodžiu, elgesiu, meile ir tikėjimu." Tada naujai įvestas kunigas buvo užklaustas ar jis prižada sąžiningai tarnauti naujose pareigose, ir jis atsakė "taip, Dievui padedant." Jis perėmė šių pamaldų vadovavimą ir padalino Šv. Vakarienę susirinkusiems giedant "Renkis o, brangioji siela."

EV. LIUTERONŲ VYSKUPO HANSO DUMPIO IŠLEISTUVĖS

Valteris Bendikas

Po šešiolikos metų besidarbuojant Čikagos Tėviškės parapijoje, vyskupas Hansas Dumpys apsisprendė pasitraukti į poilsį. Parapija 2003 m. spalio 20 d. suruošė savo ilgamečiui klebonui išleistuves su padėkos pamaldomis bažnyčioje.

Muzikui Arūnui Kaminskui vargonais atlikus J. S. Bacho preliudą, prasidėjo pamaldų dalyvių giesmė "Dieve Tėve danguje, giriam Tavo vardo šlovę." Tada į bažnyčią įėjo kun. diak. Erika Brooks, išėivijos liet. ev. reformatų bažnyčios atstovė, kun. Kenneth C. Stenman, Faith parapijos buvęs klebonas iš Glen Ellyn, ir pats klebonas vyskupas H. Dumpys.

Pamaldų liturgiją pravedė vyskupas, o dienai skirtus skaitinius skaitė Valteris Bendikas, Judita Jonušaitis, Aleksandras Dimas ir Jon Dumpys. Aldona Buntinaitė ir Donna Dumpys atliko duetą iš G. P. Teleman kūrybos. Jūratės Lukminienės paruoštas choras giedojo V. Banaičio harmonizuotą liaudies giesmę "Vis kovoki, neatstoki" ir C. F. Richter kūrinį "Tau žeminasi mano siela." A. Kaminskas vargonais pagrojo Bacho melodiją "Liebster Jesu, wir sind hier."

Pamokslininkė kun. diak. Erika D. Brooks, pirmą kart šioje bažnyčioje sakydama pamokslą, pasirinko apaštalo Pauliaus žodžius efeziečiams "Likite stiprūs Viešpatyje." Ji pabrėžė liuteronų ir reformatų bendrą ir brolišką veiklą. Praeityje daug kartų šioje bažnyčioje pamokslus sakė ir ev. reformatų generalinis superintendentas kun. Stasys Neimanas, ir superintendentas kun.

Povilas Dilys. Čia buvo gera dirva pamokslininkės dėdės prof. Vlodo Jakubėno muzikai. Čia "užaugo" visa eilė jo kantatų ir chorui skirtų veikalų. Po to, anglų kalba pamokslą pasakė kun. K. G. Stenman.

Atsisveikinimo iškilmės vėliau tęsėsi parapijos salėje. Parapijos Tarybos pirmininkas Kasparas Vaišvila sveikino iš toli ir arti atvykusius parapijos dvasininkus, organizacijų vadovus ir kitus svečius, kartu linkėdamas vyskupui laimingų ir sveikų pensininko gyvenimo metų. Vilius Trumpjonas, perėmęs tolimesnį vadovavimą, pakvietė vyskupo senų laikų studijų draugą kun. William C. Moldwin tarti žodį. Jis kalbėjo angliškai. Vyskupo gyvenimo eigą apibūdino Valteris Bendikas, paaiškindamas, kad jis kunigystės pareigose išbuvęs 40-tį metų, dabar apsisprendęs išeiti į pensiją, ypač atsiradus jaunam kunigui iš Lietuvos, galinčiam skelbti Dievo žodį šioje parapijoje. Hansas Dumpys iš pradžių buvo paskirtas antrojo kunigo pareigoms Šv. Timotiejaus parapijoje Detroit, Michigan. Tai ta pati parapija kur jis buvo ordinuotas kunigu 1960 metais tuolaikinio vyskupo Anso Trakio. Po kiek laiko atėjo paskyrimas į suomių kilmės ev. liut. parapiją Cape Cod, Massachusetts. Tęsė studijas Harvard universitete įsigyjimui teologijos magistro laipsnio. Bakaluro laipsnį jau turėjo iš Minneapolis, Minnesota Augsburg College. Kurį laiką jis dėstė savoje Alma Mater, o 1967 - 1969 metais gilino studijas Princeton, New Jersey ir 1970 metais Tuebingen universitete, Vokietijoje. Sugrįžęs į Šv. Timotėjaus

bažnyčią Detroite, po to išvyko į Kanadą dirbti Winnipeg, Manitoba, parapijoje. 1966 m. jis vedė ketvirtos kartos norvegų kilmės Donna Benson ir užaugino dukrą Christą ir sūnų Jon. Aptarnavo parapiją Eldrige, Iowa valstijoje, kol gavo paskyrimą į prie Čikagos esančią Homewood parapiją.

Tėviškės parapijos klebonui vysk. A. Trakiui staiga mirus, parapijos komitetas kreipėsi į kun. Dumpį prašydamas perimti jo pareigas. Ėmė laiko kol jis apsisprendė priimti šios parapijos kvietimą. Kun. Hansas Dumpys jau tada tiesiogiai priklausė Amerikos ev. liut. liuteronų bažnyčios Sinodui, bet 1991 m. Toronto, Kanadoje įvyko lietuvių liuteronų Sinodas ir ten jis buvo išrinktas išėivijos lietuvių vyskupu. Jis buvo patvirtintas šioms pareigoms visuose vėliau įvykusiuose Sinoduose kaip ir Čikagoje 1999 metais.

Be savo pareigų parapijoje, vyskupas Dumpys vadovauja bažnyčios vidiniuose, tautiniuose, ir tarptautiniuose forumuose. Jis buvo evangelikų skautų dvasios vadovas ir skautų sąjungos pirmijos nariu. Jam teko aplankyti kone visas po Ameriką ir Kanadą išsimėčiusias liuteronų kaip ir reformatų parapijas. Teko suorganizuoti Lietuvos ev.-liuteronų bažnyčiai ir Klaipėdos universiteto evangelikų teologijos katedrai skirtą šalpa Jis rinko lėšas Martyno Mažvydo paminklo statybai ir parūpino virš 1,000 knygų Klaipėdos universiteto teologiniam centrui. Jis yra narys Mažosios Lietuvos fondo ir jai giminingų organizacijų ir vadovauja Čikagos "Margučio" transliuojamai evangelikų valandėlei.

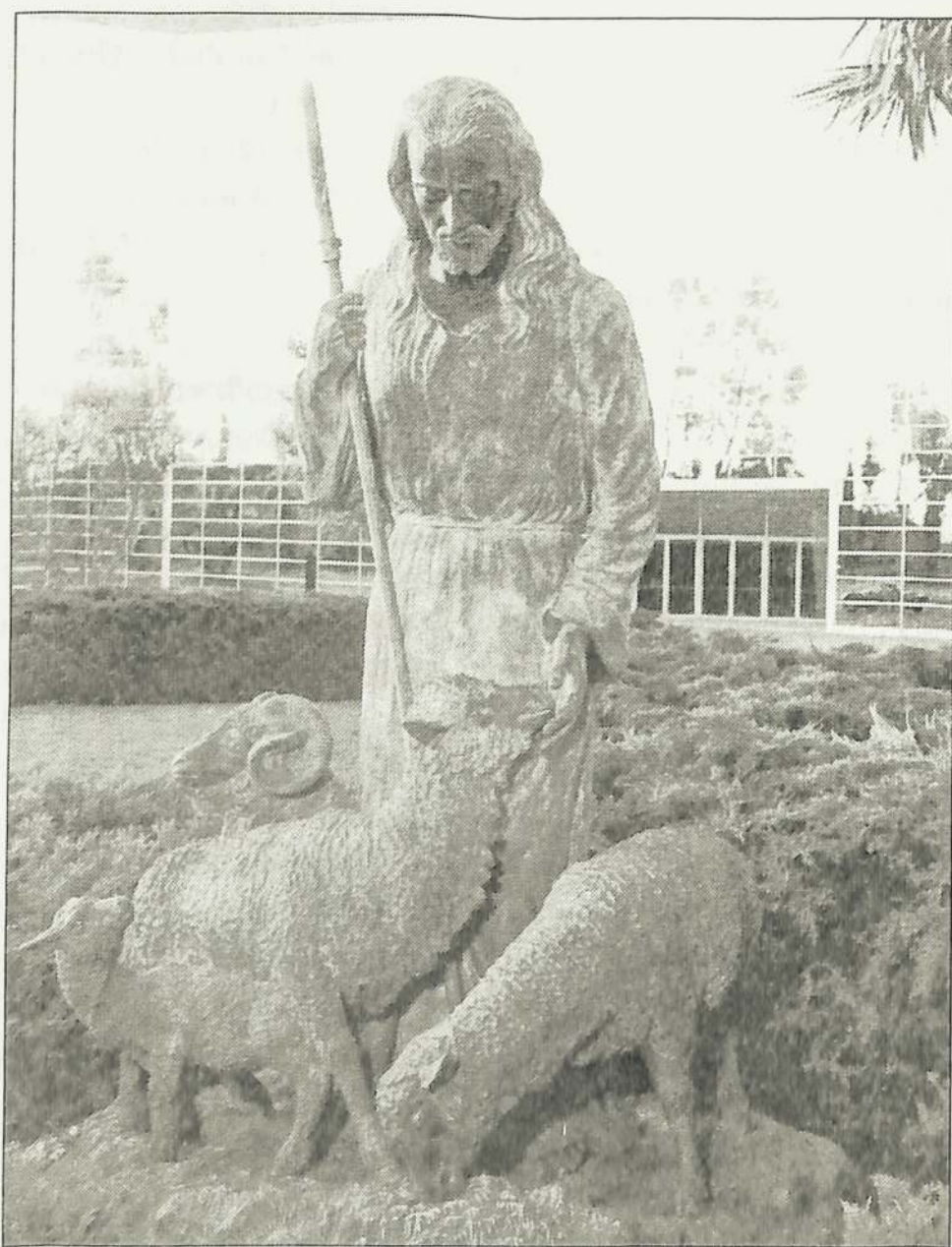
Susipažinę su įspūdingu vyskupo Dumpio išėitu gyvenimo keliu, popiečio

dalyviai sugiedojo Joachim Neander giesmę "Viešpatie liaupsink." Jie buvo pakviesti prie gausių vaišių stalų. Kun. diak. Erika Brooks sukalbėjo maldą. Buvo pakeltos taurės parapijos dvasininkui linkint laimingų ir sveikų metų. Aldona Buntinaitė ir Kasparas Vaišvila išreiškiant gilią padėką už jo suteiktą rūpestingą dvasinį aptarnavimą 16-kos metų bėgyje įteikė buvusiam klebonui parapijos dovaną. Žodžiu sveikino kun. Jonas Juozupaitis iš Ziono liet. ev. liuteronų parapijos, kaip ir kun. Valdas Aušra ir kun. diak. Erika Brooks, ev. reformatų bažnyčios vardu. Tarp kitų sveikintojų buvo Petras Petrutis, buvęs Margučio radijo valandėlės vedėjas. Dr. Jurgis Anysas, Mažosios Lietuvos Draugijos ir jos fondo vardu dėkojo vyskupui už prisidėjimą prie Mažosios Lietuvos enciklopedijos leidimo. Kun. Kurtas Vėlius, kaip vienas išlikusių Tėviškės parapijos steigėjų, linkėjo sveikatos, kad galėtume ir toliau girdėti per radijo jo transliuojamą Dievo žodį. Sveikino anglų kalba dvasininkai amerikiečiai su kuriais vyskupas studijavo teologiją. Parapijos tarybos narys Aleksandras Dimas perskaitė daugybę atsiųstų sveikinimų.

Užbaigos žodį tarė pats vyskupas, prisimindamas keletą įspūdžių, jam ateinant ir dabar išėinant iš parapijos, kur praleista tiek gražių metų ir sutikta tiek bažnyčiai ir Dievui pasišventusių žmonių. Negalįs išvardinti visų tų, kurie maldomis, ištekliais ir tarnavimu prisidėjo prie parapijos gyvavimo. Pradžia jo darbo parapijoje nebuvo lengva, kai šeimai dėl kalbos skirtumo, teko įsijungti į lietuvišką parapiją. Prieš jam perimant parapiją, girdėjosi spėliojimų, ar iš viso parapija galėsianti išsilaikyti. Jam pačiam

buvo sunkumų lietuviams skelbiant Evangeliją, ypač po 37 metų įsijungus į amerikiečių parapijas be pastovaus ryšio su lietuvių bendruomenę. Vyskupas lieka dėkingas visiems kurie jam padėjo, ir už kvietimą būti jų kunigu ir patikėtiniu. Lieka dėkingas ir Viešpačiui, kad galėjo atnašauti ir Jam, ir Čikagos lietuvių bendruomenei anešė tam tikrų vaisių. Vyskupas Dumpys dėkojo už taip gražiai suruoštą šventę tarnybos užbaigimo proga, už gausų atsilankymą, už

sveikinimus ir dovanas. Jo kalbą apvainikavo Apaštalo Pauliaus žodžiai rašyti laiške Korintiečiams: “Tad, mylimieji, būkite tvirti ir nepajudinami, ir žinokite, kad jūsų triūsas Viešpačiui yra ne veltui” (I Kor 15:58). Iškilmės baigėsi vyskupo Dumpio seminarijos laikų draugo kunigo James C. Plymire iš Wilbert, Wisconsin sukalbėta malda. Muzikui A. Kaminskui pritariant pianinu, dalyviai sugiedojo J. von Hausmanno giesmę “Už rankų imk meilingai”.

Gerasis Ganytojas. Skulptūra prie
Crystal Cathedral, Santa Ana, CA

BIRŽŲ EŽERO GROŽYBĖS

Vera Bimbirienė

Prisimindama savo jaunystę prie ežero, siunčiu Redakcijai eilėrašį.

Vandens Lelija Albinas Šerelis

Vandens leliją dažnai sapnuoju.
Prie ežerėlio taką pramyniau.
Mačiau ne kartą, kad sutemoje
Lelijos žiedu žaidė undinės.

Mane jos šaukė, mane viliojo,
Sakė išbursią mano likimą,
Tačiau nubristi aš pabijojau.
Už baltą žiedą per brangiai ima!

Ant smėlio kranto nurimo bangos,
Užsnūdo medžiai, šakas supynę.
Už baltą žiedą mokėsi brangiai,
Jeigu nubrisi paskui undinė...

Biržų ežeras žiūrint iš Astravo pusės ir
ev. reformatų bažnyčios bokštas (Halinos J. Dilienės nuotrauka)

PIŪTIES ŠVENTĖ: PADĖKA UŽ RUDENS GĖRYBES

Valteris Bendikas

Tėviškės ev. liuteronų parapija Čikagoje, puoselėdama jos steigėjų papročius, paminėjo šių metų spalio mėnesio pirmąjį sekmadienį tradicinę piūties šventę. Ji jau nuo senų laikų būdavo atatinamai švenčiama, ypač Mažojoje Lietuvoje. Ūkininkai, suvežę javus į daržines, nukasę bulves laukuose ir nuvalę dar daržuose užsilikusias paskutines daržoves, keliaudavo sekmadienį į bažnyčią, kad padėkojus Viešpačiui už gautąjį derlių. Kadangi dauguma šios parapijos steigėjų buvo kilę iš Klaipėdos krašto, jie turėjo nemažą įtaką į savo iš gimtosios žemės atsivežtus papročius, į parapijos gyvenimą ir jos veiklą. Ne be reikalo parapijiečiai buvo pasirinkę „Tėviškės“ pavadinimą. Jie norėjo prisilaikyti išėivijoje iš tėviškės atsivežtų dvasinių tradicijų ir vertybių, kurios yra mėgiamos iki šiandien.

Šių metų sekmadienio ryte bažnyčios altorius buvo papuoštas gražiomis rudens gėlių spalvomis, o priešais altorių matėsi Ilzės Peteraitienės sustatytos pintinės su gėlėmis ir įvairiomis rudens daržo dovanomis. Tad parapijiečiai ir šiais metais su giliu įsijautimu ir dėkingumu giedojo: „Jau Viešpačiui dėkokim, jam garbę atiduokim, už visas Jo gerybes, mums duotas iš Aukštybės.“ Nors daugumas šiandieninių parapijiečių nebeužsiima įvairiais laukų darbais, ką darydavo jų tėvai ar protėviai, bet šią dieną jie atvyko į protėvių įsteigtą

bažnyčią, kad padėkojus už visus maisto produktus, kuriais jie kasdien maitinasi.

Pamaldos prasidėjo muziko Arūno Kaminsko vargonais atliktu Johann Gottfried Walther preliudu B-dur. Parapija pritariant vargonais giedojo 18-tojo šimtmečio giesmę pagal Matthias Claudius žodžius „Dievui sutverėjui dėkokime karštai, kurs rūpinasi meilingai jo tvarinių gerove, mums kasmet ypatingai suteikia dovanų.“ Sekė Šv. Rašto skaitiniai. Skaitė Eric Jensake, Roma Umbrazenė, Timothy Trier ir Aldona Buntinaitė. Pamokslą pasakė kun. Jonas Liorenčas, naujasis Tėviškės parapijos klebonas.

Parapijos moterų draugijos pirmininkės Idos Jonušaitienės rūpesčiu paruošti Šiupinio pietūs, Zelmos Noreikienės išvirti, jau vien savo skaniu kvapu kvietė šventės dalyvius į salę pasivaišinimui prie gražiai padengtų stalų. Visai nenuostabu, kad visi stalai buvo apsėsti parapijiečių ir jų svečių. Kun. J. Liorenčiui sukalbėjus malda, visi su pasigardžiovimu valgė Z. Noreikienės išvirtą tradicinį šiupinį. O kad piūties renginys buvo gerai paruoštas padėka tenka visoms moterų draugijos darbininkėms: Vandai Kasiulienei, Ilzei Peteraitienei, Emai Umbrazienei, Astridai Pauperienei, Editai Kupreisienei, Martai Paulikaitienei ir Lenai Leipienei. Vietoje įprastų prakalbų, visi vaišinosi su pasitenkinimu, girdami virėjos sugebėjimus išvirti tokį gardų šiupinį.

GINČAS DĖL DIEVO ĮSAKYMŲ

Hypatia Y. Petkus

Dar ne taip seniai buvo galima Ameriką vadinti krikščionišku kraštu, tačiau čia gyvena tiek visokių tautybių ir religinių įsitikinimų žmonių, kad krikščionys tikriausia nebėra daugumoje. Visi piliečiai gyvena po apsauga Amerikos žvaigždėtos vėliavos, krikščioniškų įstatymų sistemoje. Žmogaus pagrindinės teisės yra apsaugotos, ypač tikėjimo srityje. JAV Konstitucija iškelia atskyrimą bažnyčios nuo valstybės (separation of church and state) kas reiškia, kad valstybė negali kištis į bažnytinius reikalus ir priešingai, bažnyčios negali tvarkyti valstybės. Valdžia nesikiša į tai, ką pilietis daro savo namuose. Bet jeigu viešoje vietoje rodys religinius simbolius, piliečiai kurie su tuo nesutinka gali priešintis ar bylinėtis teisme. Dažniausia vaidus kelia civilinių teisių apsaugos organizacija - ACLU (American Civil Liberties Union) ir žmonės, kurie tvirtina, kad tapo pažeistos jų teisės. Neretai skundėjai būna kitokio tikėjimo, ypač krikščionybės priešai ar laisvamaniai, kurie nenori girdėti Dievo vardo.

2003 metų vasarą pagavo visuomenės dėmesį ginčas dėl Bibliško pranašo Mozės žodžių vadinamų "Dešimtis Dievo įsakymų." Alabamos valstijos teismo pereinamoje salėje kam tai nepatiko akmeninė lenta su išraižytais Įsakymais: "Nedaryk sau jokio paveikslo... Šventą dieną švęsk... gerbk tėvą ir motiną savo... neužmušk... nevok ... neliūdyk neteisaus liūdymo ...". Mozė sakė parnešęs savo tautiečiams Dievo nuostatus, tvarkančius jų santykius su žmonėmis ir su Visagaliu. Tie įsakymai sudaro nuostabiai išsamų

suglaustoje formoje dokumentą, galiojantį ir vakar, ir šiandien. Alabamos apygardos teisėjai nutarė, kad tie viešoje vietoje išstatyti žodžiai turi religinę prasmę ir yra priešingi Amerikos konstitucijai. Teismo viršininkas, Alabamos vyriausias teisėjas Roy Moore, nesutiko iš teismo rūmų pašalinti tą sunkų granito gabalą, sveriantį virš 500 svarų. Vyriausias teisėjas užprotestavo ir pareiškė, kad Dešimtis Dievo įsakymų yra ne vien religinis, bet kartu ir teisinis dalykas. Nežiūrint visokių grasinimų, akmuo nepajudėjo iš vietos. Ginčas pritraukė būrius užinteresuotų žmonių ir iššaukė triukšmingas demonstracijas. Teisėjas Moore pareiškė, kad jis apeliuos į JAV vyriausią teismą (Supreme Court) Washington, D.C. Tas sensacingas įvykis, pagarsėjo visame krašte laikraščiuose, televizijoje ir bendrai žiniasklaidoje.

Reikia priėti išvados, kad Amerika yra didelių priešingybių ir kontrastų šalis. Iš vienos pusės, Dievo vardo naudojimas, kaip kad Mozės įsakymuose yra labai priimta. JAV pinigų įrašas sako "In God We Trust" (mes pasitikim Dievui), JAV kongreso sesijos bei kiti svarbūs įvykiai visad pradedami malda. Priesaikose iškilmingomis progomis sakoma "So Help Me God" (Dievui padedant). Amerikos Prezidentas taria tuos žodžius priimant savo pareigas uždėdamas ranką ant Švento Rašto. Visur JAV mokyklų vaikai, pradėdami naują mokslo dieną, prisiekia ištikimybę Amerikos vėliavai sakydami: "One Nation under God, With Liberty and Justice for All." (Viena tauta po Dievo

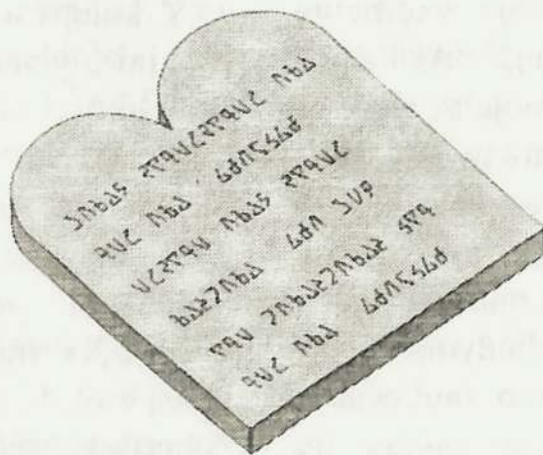
apveizda, su laisve ir teisingumu visiems).

Amerika susidaro iš 50-ties valstijų ir jos visos turi savo teismus ir savo įstatymus. Iškilus nesusipratimams, galima apeliuoti į Vyriausiąjį teismą JAV sostinėje. Bet kelias į ten yra labai tolimas ir nelengvas. Teisėjai, apkrauti darbais, turi maža laiko ir ne visi klausimai yra verti jų dėmesio. Iki šio laiko Alabamos apygardos vyriausias teisėjas dar neturi atsakymo į savo klausimą apie Dešimtį Dievo įsakymų. Tuo tarpu R. Moore, pagal jo kolegų - Alabamos valstijos teisėjų vienbalsį nutarimą, buvo pašalintas iš savo vyriausio teisėjo pareigų. Ir akmuo, su Dievo įsakymų įrašu, dingo iš teismo rūmų salės.

Mums berašant, eina karšti ginčai apie čia minėtą priesaiką Amerikos vėliavai. Tekstas buvo priimtas XIX amžiui besibaigiant ir žodžiai apie Dievą buvo pridėti daug vėliau. Kilo ginčai kai tulam laisvamaniui pasirodė, kad mokytoja liepė jo dukrai sakyti tuos žodžius "per prievartą". Kas dėl viešo rodymo religinių simbolių - jau buvo keletas bylų, iškeltų ne krikščionių bet kitokių įsitikinimų piliečių. JAV vyriaus-

ias teismas nutarė, kad Kalėdų Betliejaus, Marijos ir Juozapo ir Trijų Karalių atvaizdai viešose vietose turi būti uždrausti. Tokie Kalėdiniai papuošimai labai priimti Amerikoje ir žinoma daug kam toks teismo nutarimas labai nepatiko.

1776 metų Amerikos Nepriklausomybės deklaracija aiškiai sako, kad šio krašto žmonės tiki į Dievybę, sukūrusią pasaulį ir davusią kiekvienam žmogui teisę į laisvę ir lygybę. JAV Konstitucija mažai kalba apie Dievą, bet vis tik panaudoja Jo vardą. Krikščioniškos kultūros tradicijos dar Amerikoje viešpatauja. Net Mozės atvaizdai ir Dešimties įstatymų žodžiai daug kur yra rodomi viešai. Kas stebėtina, Vyriausio teismo frontone pastato priešakyje vaizduojamas Mozės rūstus veidas kartu su dviem įsakymų lentomis. Vyriausio teismo sesijos prasideda žodžiais: "God save the United States and this honorable court" (Dieve padėk Amerikai ir šiam gerbiamam teismui). Amerikos Kongresas savo sesijas panašiais žodžiais pradeda minėdami Dievo vardą ir nuolankiai prašo Jo pagalbos mintyse ir darbuose.

Dešimtis Dievo Įsakymų

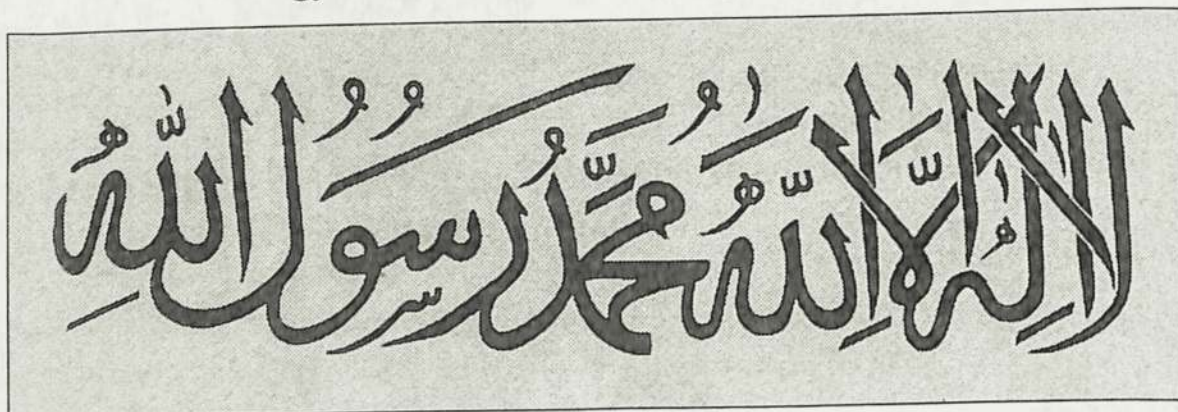

Pranašas Mozė atneša Dešimtį Dievo Įsakymų (Gustave Doré iliustracija)

SAKYK, MAHOMETAI!

Hypatia Yčas Petkus

Išivaizduojamas pasikalbėjimas su musulmų tikėjimo pradininku gyvenusio 570-632 metais po Kristaus.

Pagrindinis tikėjimo nuostatas išreikštas arabų kalba
"Yra tik vienas Dievas ir Mahometas yra jo pranašas"

Dar visai neseniai musulmų tikėjimas daugeliui iš mūsų buvo nepažįstamas ar net paslaptingas. Štai staiga, po pasibaisėtinų rugsėjo 11-tos įvykių 2001 metais New Yorke ir Washingtono, musulmonai išėjo į viešumą daugelyje pasaulio kraštų. Jie pasireiškė kaip štonišku darbų vykdytojai - teroristai.

Gerai sakoma, kad mes esame linkę bijoti to, ko nepažįstame. Gal būtų naudinga iš paties Mahometa gauti paaiškinimų apie jo skelbtą tikėjimą. Taigi savo vaizduotėje nukeliaukime į Arabijos dykumas septintame mūsų krikščioniškos eros šimtmetyje. Užduokime keletą klausimų Mahometa šmėklai kuri tikriausiai ten tebeslankioja. Pradėkime nuo pirmojo klausimo.

Klausimas. Ar Jums nėra stebėtina, kad šimtmečių bėgyje Jūsų tikėjimas nesunyko, bet atranda vis daugiau pasekėjų beveik visose pasaulio šalyse?

Atsakymas. Nesistebiu nė kiek, kad pasaulis ima pripažinti mano mokslą kurį skelbiau kaip liepė man pats Dievas. To tikėjimo išpažinimas išreikštas vizijoje ir

apsireiškimuose yra trumpas ir aiškus: *Yra tik vienas Dievas ir Mahometas yra jo pranašas.* Tuos žodžius skelbia kasdien daug kartų šauklys nuo minareto, šventovės arba moskės bokšto.

Klausimas. Papasakokite apie savo jaunas dienas. Kaip užsidirbote savo pragyvenimą, kokius mokslus išėjote?

Atsakymas. Mano tėvai buvo neturtingi ir aš jaunystėje kupranugarius ganiau. Tais laikais susisiekimas per dykumas buvo kupranugarių karavanais, nešiojančiais ir keleivius, ir įvairias prekes. Vėliau aš gavau atsakingas karavano prižiūrėtojo pareigas. Mokslams eiti nebuvo laiko. Išmokau skaityti ir rašyti tik daug vėliau.

Klausimas. Jūsų vardas rišasi su Mekos miestu. Ar ten visada gyvenote?

Atsakymas. Apie mane atsirado daug pasakų ir legendų, bet yra tikras dalykas, kad aš gimiau Mekos apylinkėse. Ten viešpatavo stabmeldystė, tikėjimas į daugelį dievų, į burtus ir į prietarus. Kai paskelbiau savo naują tikėjimą, buvau žiauriai persekiojamas ir

turėjau palikti Meką. Pabėgau į Medinos miestą. Tas bėgimas, pramintas "Hedžira," turėjo istorinės reikšmės. Praėjus daugeliui metų, vėliau grįžau į Meką, kur buvau priimtas kaip vienintelis tikrasis pranašas. Šis miestas mums tapo šventenybių šventenybė. Į ten kiekvienas musulmas privalo nukeliauti bent kartą gyvenime, atlikti maldininko kelionę. Mekoje yra Juodasis Akmuo vadinamas "KAABA," per stebūklą nukritęs iš dangaus, kaip ir kitos svarbios relikvijos.

Klausimas. Ar buvo kitų lemtingų įvykių Jūsų gyvenime?

Atsakymas. Be abejo daug reikšmės turėjo mano pirmos vedybos. Dar jaunas buvau, kai į mane atkreipė dėmesį viena turtinga našlė. Mano žmona buvo gal 20 metų už mane vyresnė bet tai mūsų geram sugyvenimui nesudarė kliūčių. Ji visokiais būdais mane rėmė ir gelbėjo. Kai paskelbiau savo religiją, žmona buvo pati pirmoji mano pasekėja drauge su keliais giminaičiais. Sekė audringas mano gyvenimo laikotarpis ir ilgi persekiojimų metai. Dažnai teko man ginti savo gyvybę su ginklu rankoje, bet mano žmona visada buvo su manim ir niekad manęs neapleido.

Klausimas. Kokios Jūsų pažiūros į moteris aplamai?

Atsakymas. Mes privalome mylėti kiekvieną Dievo padarą, ar tai būtų vyras ar moteris. Turiu pabrėžti, kad odos spalva - balta, juoda ar geltona - nieko nereiškia, nes mūsų tikėjime nėra rasinės diskriminacijos. Moterys, kaip silpnesnės ir linkusios vadovautis daugiau savo jausmais negu protavimu, turi būti vyrų prižiūrimos ir globojamos. Man pasitaikė sutikti daug mylimų moterų. Mano brangiai našlelei pasimirus, paėmiau į žmonas bent dešimt (tikslaus jų skaičiaus

neprisimenu).

Klausimas. Ar vedėte dešimt žmonių iš karto?

Atsakymas. Taip. Vėliau man paaiškėjo, kad per didelis žmonių skaičius yra vyrui galvosūkis ir našta. Korano knyga sako, kad galima turėti keturias žmonas iš karto, bet ne daugiau. Tuo atveju reikia kiekvienai iš jų parūpinti atskirą buveinę (ką ne kiekvienas vyras finansiniai išgali). Tarp kitko, pas mus yra pripažįstamos skyrybos: vyrui užtenka žmonai pasakyti tris kartus "aš skiriuosi su tavim."

Klausimas. Kas ta Jūsų minėta Koran'o knyga?

Atsakymas. Tai yra Šventraštis, man atskleistas per vizijas ir regėjimus. Tekstas atėjo ne visas iš karto, bet mažesnėmis dalimis. Koranas egzistavo dar prieš pasaulio pradžių. Ten randasi viskas, ką žmogus privalo žinoti apie kasdieninį gyvenimą, apie santykius su Dievu ir su kitais žmonėmis. Muslimai be paliovos studijuoja Koraną ir išmoksta atmintinai ištisus skyrius mūsų mokslo įstaigose. Tai nepamainomas vadovas mūsų tikėjimo nuostatams pažinti.

Klausimas. Kokie tie tikėjimo nuostatai?

Atsakymas. Yra penki reikalavimai arba tikėjimo pamatai: 1) kartoti ir įsisąmoninti išpažinimo žodžius "Dievas yra Vienas ir Mahometas yra jo pranašas." 2) Kalbėti maldas penkis kartus per dieną (nebūtinai šventovėje, gali būti bet kurioje vietoje, kur tikintysis randasi). 3) Pasninkauti visą mėnesį per susikau-pimo šventę vadinamą *Ramadan*. 4) Atiduoti mokestį arba duoklę labdarai, kaip numatyta bendruomenės įstatymuose. 5) Atlikti kelionę į Meką

(jei tai visai neįmanoma, išimties keliu yra leidžiama pasiūsti kitą asmenį savo vietoje). Čia reikia paaiškinti, kad *Ramadan* vyksta kartą per metus, o jo laikas nustatomas pagal mėnulio kalendorių.

Klausimas. Ką moko Jūs tikėjimas apie pomirtinį gyvenimą ir kitokius antgamtinius reiškinius?

Atsakymas. Tikėdami į vieną vienintelį Dievą esame užtikrinti, kad mūsų visų laukia Paskutinis teismas. Bus kelionė arba į pragarą, kur šetonas viešpatauja, arba į Dangaus karalystę prie Dievo sosto ir jo sargybinius angelus. Dievo planuose angelai vaidina svarbią rolę. Kai įvyko mano Dangun Žengimas (paėmimas į Dangu), čia pagelbėjo Dievo pasiuntinys angelas Gabriėlius. Į ten aš jojau raitas ant arklio. Tai įvyko musulmams šventame mieste - Jeruzalėje.

Klausimas. Jūs įvedėte arabų tarpe monoteizmą. Gi tą patį skelbia krikščionybė ir judaizmas?

Atsakymas. Susidūriau su žydais anksčiau negu kad su krikščionimis. Medinos mieste buvo nemaža žydų kolonija. Visada gerbiau jų pranašus, ypač patriarchą Abraomą, tautos vadovą Mozę ir jų išminties knygas (visa tai aprašyta Korane, kaip ir pranašas Jėzus Kristus ir jo motina Marija). Tačiau man jų įstatai ir ypač jų apeigos buvo nepriimtini. Tuo labiau ir krikščionybė buvo visai nepakeliui, nes jos skelbiamas tikėjimas į Šventą Trejybę yra visai priešinga vieno Dievo arba monoteizmo idėjai. Iš viso, ir žydai, ir krikščionys (kaip ir kitų religijų šalininkai) yra klaidatikiai arba eretikai. Niekas nebuvo tokie aršūs mūsų priešai, kaip krikščionys, ir musulmonams teko

kariauti prieš jų žalingą įtaką (čia jis prisiminė Kryžiaus karus viduramžiuose, kai Vakarų Europos kariai sumanė "išlaisvinti" Šventąją žemę nuo okupantų - musulmonų).

Klausimas. Ar manote, kad reikia kovoti su klaidatikiais, būtent atviru karu jei tai būtų reikalinga?

Atsakymas. Mano gyvenimo laikotarpyje, tada kaip ir dabar, religinių karų buvo daug ir turbūt visada jų bus. Muslimai skaito, kad jie turi teisę sukilti prieš savo skriaudėjus. Taigi ne nuostabu, kad mano pasekėjams teko kariauti, ypač kai mano skelbiamas tikėjimas pradėjo plėstis tų laikų Romos Vakarų Imperijos žemėse. Vienu laiku aš galvojau, kad reikia baigti karus ir susitaikyti su Romos imperatoriumi. Bet iš to sumanymo nieko neišėjo. Net nežinau, ar mano raštas imperatoriui nuėjo, nes jokio atsakymo nesulaukiau.

Klausimas. Daug kalbama apie musulmų karingą nusistatymą. Ar jie tikrai pasiruošę kariauti prieš krikščioniškas šalis?

Atsakymas. Koranas mini Šventą karą, vadinamą "Džihad" prieš netinkiuosius arba klaidatikius. Tai painus klausimas ir nėra taip lengva atsakyti. Turėkime omenyje, kad istorijos bėgyje religinių karų kaltininkai buvo ne vien musulmai. Ar kalbos apie karą yra priešastis bijoti mūsų tikėjimo žmonių? Praėjo daug šimtmečių nuo to laiko, kai aš pradėjau skelbti savo mokslą. Mūsų religija suskilo į įvairias sekas. Jų galvosenoje nėra vienybės, ne kitaip kaip ir pas krikščionis, ypač protestantus. Aišku, turime ir savo fanatikų ir jie musulmų tikėjimą aiškina savaip. Bet neklauskite manęs apie dabarties problemas. Aš mėginau apibrėžti religi-

nus nuostatus, kaip jie buvo skelbiami kadaise, kai Arabijos dykumomis keliavo kupranugarių karavanai. Baigiant turiu pastebėti, kad meilę ir pagarbą savo artimui ir kitų religijų žmonėms yra

sunku įgyvendinti mūsų tarpe, lygiai taip kaip ir pas krikščionis.

Tai buvo Mahometo paskutiniai žodžiai. Mūsų fiktyvus pokalbis pasibaigė ir jis pradingo praeities šešėliuose.

Redakcijos prierasas:

Muslimų tikinčiųjų skaičius sparčiai auga ne vien arabų šalyse, bet ir kituose žemynuose, kaip Azijoje, Afrikoje, Indijoje, Rusijoje ir Ramiojo Vandenyno salose. Statistikos žinovai sako, kad vien Šiaurės Amerikoje ir Europoje randasi nesuskaitomi milijonai. Sakoma, kad visame pasaulyje yra mažiausia du bilijonai, kas pralenkia krikščionių skaičių.

Muslimų tikėjimas plečiasi dalinai dėl to, kad jis neturi komplikuočių teologinių reikalavimų. Jo penki pagrindiniai punktai išdėstyti šio straipsnio pradžioje. Įsivaizduojamame pasikalbėjime su Mahometu. Po jo mirties atsirado ginčai ir net ginkluoti susirėmimai dėl vadovybės, ir tikėjimas suskilo į kelias sekas. Iki šiai dienai tarpe kitų išliko vadinamoji "Suni" sekta kurios pasekėjai tiki, kad Dievas visagalys ir teisingas, iš anksto viską suplanavęs. Čia jie primena kai kurių krikščionių priimtos predestinacijos sąvoką. Kita svarbi sekta yra "Šijitai" kurie tiki, kad vadinamųjų Trijų Tobulųjų Mokytojų aiškinimai apie religines tiesas yra būtini ir be jų negalima atsiekti išganymo.

Kai kurie galvoja, kad reikia palikti musulmus ramybėje ir leisti jiems tikėti kaip jie nori. Tačiau daug kas į juos žiūri su nepasitikėjimu. Yra jų tarpe karingų fanatikų. Jie skelbia, kad kitos tautos juos skriaudžia ir yra prieš juos nusistačiusios. Neapykantos ir terorizmo veiksmais jie daro pastangas sukiršinti musulmus prieš vakarų pasaulio kraštus, ypač prieš Ameriką. Iš 2003m. įvykusio Pasaulinės Muslimų Sąjungos suvažiavimo Indonezijoje matyti, kad jie nėra vieningi tuo klausimu. Kraštuose, kur musulmai dominuoja, randasi valstybės - nuo fanatiškiausio lygio ir griežtų įsitikinimų Arabijos, ligi liberalių idėjų Turkijos..

Daug kas iš mūsų mano, kad musulmai tebegyvena viduramžiuose savo pažiūrose, gyvenimo būde ir ypač moterų teisių suvaržyme. Bet ne viskas stovi vietoje. Neseniai Maroko karalius, kuris valdo išimtinai musulmų kraštą, prakalboje atidarant parlamentą, smarkiais žodžiais kritikavo musulmų "atsilikimą nuo gyvenimo." Jis pabrėžė, kad jiems didelę kliūtį sudaro nepripažinimas moterų teisių. Kovoje už moterų teises be abejo daug padės faktas, kad 2003 metais Nobelio premiją laimėjo garsi Irano feministė, musulmų tikėjimo advokatė ir rašytoja Shirin Ebadi. S. Ebadi buvo pirmoji savo krašto moteris - teisėja, bet buvo pašalinta 1979 metais, kai ten įsigalėjo fanatiškų pažiūrų valdžia.

KING MINDAUGAS AND HIS PREDECESSORS

Keistutis P. Devenis

Mindaugas King of Lithuania Sculpture by Vytautas Kasuba

This year, we are celebrating the 750th anniversary of Mindaugas' coronation as the first King of Lithuania. He is well known to all Lithuanians. He has been honored by a new national holiday or coronation day on July 6th, which was established in 1993. However, very few realize that Mindaugas had a father and an older brother who, although not crowned as kings, were also important as rulers at the time of the rise of the Lithuanian nation. His father Ringaudas is mentioned in the Livonian Rhymed Chronicle as a great king ruling both Lithuania and Žemaitija who had no equal in power during his lifetime. His brother Dausprungas is listed in the Volhynian Peace Treaty of the year 1212. There were 21 dukes who signed the treaty with Volhynia (located in modern Ukraine), an important power of the time. They were from Žemaitija, Aukštaitija, Deltuva, Upytė and Eastern Lithuania. Included were Mindaugas

and his brother Dausprungas who were among the first five dukes having authority over the other rulers.

The area inhabited by the ancient Lithuanians formed the nucleus of the Lithuania of later times. It was surrounded by lands inhabited by various related tribes like the Jotvingians and Suduvians. Perhaps the most significant were the Žemaitians to the northwest and the Old Prussians to the south. Here incursions of outsiders like the Teutonic Knights were met with fierce resistance. These warrior monks, the Orders of the Cross and of the Sword, arrived from the Crusades in Palestine to spread Christianity among the pagans of the Baltic area. In order to shed light on the roles of Ringaudas and Dausprungas on the formation of what became Mindaugas' kingdom, extracts from the author's book in English, "Ancient Lithuania and the History of Deltuva" published in Vilnius by Vaga in 2002, are

presented herein.

Although Mindaugas is generally thought to be the first ruler of Lithuania, he should be considered the third. His father and brother ruled a united country before him, then comprised of the Lithuanian and the Žemaitian dukedoms. These two predecessors of Mindaugas have been neglected by historians due to supposedly insufficient data on their identity. True, there was confusion because ancient sources give them several different personal names. Prior to Mindaugas' assumption of power, the Žemaitians and the Lithuanians had friendly relations and were often allies in fighting mutual enemies in battle. During his reign, Mindaugas began to turn over Žemaitian lands to the Teutonic Knights and to conspire with the Russians to retain the crown for himself. If the Žemaitians had not resisted the German Order, their fate would have been similar to that of the Curonians, Žiemgalians, Selians and later the Old Prussians. The language and culture of these peoples, collectively known as Aestians, perished when they submitted to the Order for conversion to Christianity. Most certainly, Lithuania would not have survived if it had not allied itself with the Žemaitians. Dausprungas had considerable success in uniting the Lithuanians with the Žemaitians. Because the Žemaitians had won important battles at Saulė and Durbė and had not surrendered to the Teutonic Order, Lithuania was saved from the fate of neighboring dukedoms. Later, Mindaugas was assassinated. Perhaps he was killed because he contributed to the breakup of the kingdom by giving away its lands. The

conversion of Mindaugas to Christianity was only temporary, and the royal crown obtained from the Pope of Rome brought no real benefit to Lithuania.

Donating the Žemaitian lands to the Knights would surely have left consequences on Lithuanian-Žemaitian cooperation. Some historians of contemporary Lithuania, trying to avoid controversial issues which might damage Mindaugas' reputation, have maintained that some of the documents regarding this donation of Žemaitian lands are not authentic. The role he played in bringing Christianity to the nation has resulted in honoring him as a national hero partly because Lithuania is a deeply religious Roman Catholic country, and the more controversial and less popular actions of Mindaugas have generally been overlooked.

After the death of Mindaugas, the country was disunited and remained very unstable. The cruel murders of close family members which he often practiced were continued by his successors. Treniota, after killing his rival Tautvilas, ruled only from 1263 to 1264 and was assassinated in turn. Vaišvilkas, who was Mindaugas' son, renounced the throne having ruled only from 1264 to 1267. He was assassinated later by Levas, Duke of Volhynia, who had pretensions to the throne. Prince Daniel of Volhynia ruled Lithuania from 1267 to 1269. The territory was now smaller than it had been in the days of Ringaudas and Dausprungas. Finally, under the rule of the Lithuanian Duke Traidenis from 1269 to 1283, the Žemaitians and the Lithuanians were united once again. The Jotvingians joined the alliance, an achievement which Mindaugas did not

accomplish. Traidenis did not collaborate with the Knights of the Sword nor with the Knights of the Cross. The country broke free from the domination of Volhynia which had a very strong influence during the reign of Mindaugas and subsequent rulers.

It seems that the merits of Mindaugas have been overemphasized. First, he was not the first major ruler of Lithuania. True, he did adopt Christianity, but this could have been a temporary ruse in order to gain power against Tautvilas. During his rule, cooperation between the dukes of the various domains broke down. Cruel assassinations of close relatives set a poor example for his successors. After his death, there was no clear line of succession. If Mindaugas had not renounced Christianity and resisted the influence of the German Orders, it is likely that the fate of Lithuania would have been similar to that of neighboring dukedoms which perished after being conquered.

There are many opposing views about Mindaugas and the author himself has a strong opinion. Quoted here are only two evaluations: Professor K. Jablonskis who perhaps holds him in too low esteem, and the writer and editor, Danute Bindokienė, who perhaps praises him too much. Professor K. Jablonskis wrote: "There was no Catholic Christianity in Lithuania in Mindaugas' day. The German Order placed Mindaugas in charge; he was supported in his own country only by non-Lithuanian armed forces and remained neutral in the German Order crusades against Lithuania. Therefore, he was not a true Lithuanian leader. For selfish

reasons, he sought to overthrow the existing Lithuanian organization but was unable to overthrow it completely. This is an arguable matter. I don't want to force my views on others, but there is no basis for honoring him." Danute Bindokiene wrote: "When Mindaugas, the first ruler of united Lithuania, became a recognized Christian European ruler, he found himself in the guardianship of the Catholic church. With one stroke of genius, he stopped the invasions of the German Order into Lithuania." These are extreme views and the author does not agree with either one. Also, it is not true that Mindaugas stopped invasions of Lithuania by the Teutonic Knights which continued for many years during and after his reign.

Although he did not begin the unification of Lithuania, perhaps he finished it, if we agree with the *Ipatyev Chronicle*. This source also describes his killing of his brothers and cousins. Such family disharmony among relatives who earlier were friendly to each other did not strengthen Lithuania but began a period of bloodshed. This extended from the time Mindaugas seized the lands of his relatives until Traidenis began to rule with stability. The author of this work believes that further study on the unification of Lithuania is needed. If subsequent research uncovers data on the roles of pagan dukes like Ringaudas and Dausprungas and does not repeat that Christian Mindaugas did it alone, the writing of history should be modified in regard to this period. The English historian S. C. Rowell, in a new historical work published in 1994, writes about the strong pagan Lithuanian expansion in east central Europe in the

1295-1345 period. He maintains that acceptance of the faith was not the only route by which culture, trade and ideology came from the Christian countries. This was demonstrated by the successful growth of Lithuania under pagan rulers like Traidenis and Gediminas. According to Rowell, the massacres perpetrated by Mindaugas, destroying his relatives, created great dangers of enemy invasion. They gave rise to a crisis which ended only due to the careful politics and policies of Traidenis.

Grand Duke Gediminas reveals in his letters that he understood the failures of Mindaugas' treaties with the German Orders and did not wish to repeat the same mistakes. Despite his clever diplomatic successes, Gediminas failed to win proper recognition by earlier researchers. They did not wish to admit that a pagan was an able diplomat or that pagan Lithuania was important in European history and did not want to repeat this mistake in regard to Ringaudas and Dausprungas. Their accomplishments are not any the less because they were pagans and not Christians. Accordingly, it is important to add the above-named persons to the list of important rulers and to recognize their merits. It is a fact that ancient sources mention that they may have used several different names, which is not so surprising since other personalities of past history have done the same. The History Institute of Lithuania should do further research on standardization of the common usage as well as spellings of their names. This would dispel the confusion surrounding their identities.

We should not be concerned with the question as to whether the nation and state of Lithuania were fully formed at this time. Important rulers of the past are recognized by other nations, regardless of whether their nation was fully or only partially formed. In the final analysis, it is much more significant that Mindaugas' father and brother were rulers who defended, enlarged, strengthened and united Lithuania.

It is important for Lithuania as well as other nations to possess strong historical symbols such as Mindaugas, but we should not deny the truth simply for political purposes. If subsequent researchers are able to demonstrate that credit belongs to pagan rulers Dausprungas and Ringaudas rather than to Mindaugas who accepted Christianity, historical facts should be modified.

As Dr. Z. Ivinskis, a foremost historian, said at a lecture of September 3, 1961 at the Congress of The Scholarly Academy: "Each generation must write its own history anew. Newly discovered sources and new studies open up and shed light on the previous life of the nation."

References:

- Bindokiene, D. *Paminklas Karaliui. Mindaugui*, Technikos Žodis, 1995. No.1, p.37.
- Ivinskis, Z. *Lietuvos istorija iki Vytauto Didžiojo mirties*. Roma, 1978, p.157.
- Rowell, S.C. *Lithuania Ascending - a Pagan Empire Within East Central Europe, 1295-1345*. Cambridge University Press, 1994

SENOVĖS LIETUVIŲ TIKĖJIMAS IR KRIKŠČIONYBĖ

Dr. Algirdas Budreckis

Lietuvių pagonių krikštas, graviūra iš S. Münsterio 1572 m. knygos

Kaip gerai žinoma, senovės aisčių tautos - lietuviai ir jų giminaičiai aršiai kovojo prieš vokiečių kryžiuočių ir kalavijuočių ordinus. Jie XIII amžiuje veržėsi į Pabaltiją tariamai su tikslu skleisti krikščionybę tarp pagonių. Jie praliejo kraujo upelius siekdami įvykdyti savo tikruosius ūkinius ir politinius užkariavimo tikslus. Tad nenuostabu, kad buvo toks atšiaurus pasipriešinimas tai vadinamai "vokiečių krikščionybei." Tačiau ne visur naujo tikėjimo banga susilaukė tokio pasipriešinimo. Jau nuo Mindaugo laikų daug rusinų - stačiatikių įėjo į Lietuvos valstybės sudėtį. Lietuviai -pagonys nukariautose srityse ne tik toleravo pravoslaviją, bet su jų valdovais turėjo gerus santykius, patys dažnai priimdami jų tikėjimą. Lietuviai pagonys toleravo ir katalikus, t.y. vakarų apeigų krikščionis, kaip pav. matyti iš fakto, kad

Mindaugas priėmė krikštą kartu su savo šeima ir keliais šimtais bajorų. Nuo Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino laikų etnografinėje Lietuvoje buvo kviečiami apsigyventi nemaža kaitaučių, ypač katalikų vienuolių ir totorių. Buvo ir lenkų mozūrų katalikų ypač vakarų pasienyje.

Lietuvos-Lenkijos valdovas Jogaila nuo tėvo Algirdo paveldėjo gal 700,000 kvadratinų kilometrų imperiją. Pagal apskaičiavimus jam įsėdus į sostą 1377 metais, Lietuvos D. Kunigaikštijos ribose gyveno 1,400,000 gyventojų. Iš jų vos 30 procentų, arba 420,000 galėjo būti etniškai lietuviai. Vadinasi, arti milijono krikščionių gyveno toje teritorijoje ir pagonys jų tarpe buvo mažuma. Istorikų priimta 1387 m. Lietuvos krikšto data reikalauja paaiškinimo. Čia ne visos Lietuvos christianizacijos, t.y. formalus

krikštas, o tik etnografinės Lietuvos, ir tai vien tik Aukštaitijos krikštas. Mat, žemaičiai priešinosi ir tik vėliau pavyko įvesti krikščionybę.

Noromis nenoromis krikščionybės įvedimas čia iššaukė konfliktą tarp skirtingų pasaulėžiūrų. Čia reikia aptarti "pagonybės" sąvoką. Tas žodis, kilęs iš lotynų kalbos, buvo vartojamas dar senovės romėnų laikais. Terminas "paganus" pirma prasmė reiškia "kaimietis," "pakraštinis" ar "provincijos gyventojas." Ankstyvieji krikščionys daugumoje gyveno Romoje, o aplinkiniai kaimo gyventojai, nekrikščionys, buvo vadinami "pagani." Vėliau tas vardas buvo taikomas nekrikščionių tikėjimo žmonėms, prisilaikantiems Judaizmo, Islamo ar kitos tikybos. Krikščionys dažnai sumaišydavo pagonybės sąvoką su stabmeldyste. Tą pačią klaidą jie darė sutapatindami senovės baltų tikėjimą su idolatrija arba stabų garbinimu. Senovės lietuvių tikėjimą vadinti stabmeldyste visiškai netinka.

Labai teisingai Petras Klimas apie senovės lietuvių tikėjimą rašo: "Svarbiausias bruožas, tai gamtos ir jos reiškinių garbinimas. Lietuviams visa gamta atrodo pilna slaptosios, galingesnės už žmogų jėgos. Visa gamta laikoma šventa, ir lietuvis jai meldėsi. Charakteringas lietuviams apsireiškimas buvo jog jie nėra turėję stabų, idolų ar šiaip jau dievybių paveikslų. Tikrai sakant, jie nebuvo stabmeldžiai. Garbindami visus gyvastingus gamtos reiškinius, lietuviai buvo panteistai. Romantikas lenkų rašytojas J. Krasevskis savo veikale *Kunigas* puikiai pagavo to panteizmo esmę. Jis sako: "Lietuva - visai kitoks kraštas, kitokie papročiai, kitoks pasaulis. Kryžiuočių pilyse visa ką tik

bematysi, yra žmogaus padaryta ir to žmogaus padaryta kurs sudarkė Dievo kūrybą. Lietuvoje Dievas ne bažnyčioje, o visur jo pilna. Ten auga neišnaikinti miškai, didžiulės girios. Kartu su laukiniais žmonėmis, ten žvėris ir paukštis, akmuo ar medis, visi yra tikri broliai."

Kad suprasti pagonybę, reikia suprasti ką etnografai ir sociologai vadina mitais. Jie duoda neracionalų atsakymą į esminius klausimus: kas yra mirtis, kas sutvėrė pasaulį, kada bus pasaulio galas, kur žmonių sielos nukeliauja po mirties? Antra mitų funkcija pateisina esamą visuomenės santvarką ir paaiškina jos simbolius ir apeigas. Kaip sakyta, lietuviai prisilaikė panteistinio tikėjimo. Panteizmas turi šiuos bruožus: animizmą, abstrakčių sąvokų sudvasinimą, žalčių kultą ir sielos nemirtingumą.

Animatizmas reiškia sudvasinimą gamtos elementų ir kūnų. Ugnis, žemė, akmenys, kalnai, vanduo, saulė, mėnulis, ažuolai ir kitokie medžiai - visi sudvasinti. Senovės lietuvių animatizmas pagrįstas bausmės dėsnio: gerbk ir bijok. Ugnelė gali supykti ir sudeginti, vanduo paskandins, ižėista saulė nešvies, surūstintas griaustinis nutrenks. Galimas dalykas, kad pirmykščiame baltų tikėjime, pirmiausia ir svarbiausia dievybė buvo "Dangaus Tėvas," ar tiesiog "Dievas." Terminas kilęs iš senovės indoeuropiečių žodžių "Dyeu, Dyaus ar Dyaus Pitar" sanskrito kalboje. "Deiv" reiškia šviesti," o jo išvestiniai - lietuviški žodžiai dangus, dievas, kile is tos pačios šaknies. Mažybinė forma "dievaitis" ar "dievaitė" reiškia mažesnio rango dievybę. Vėliau Dangaus Tėvo vietą užėmė gamtos reiškinių personifikuotas griaustinis - Perkūnas. Jis buvo

įsivaizduojamas kaip aukštas vyras su ugnies spalvos veidu, liepsna vainikuota galva, su žaibų sauja ir akmeniniu kirvuku. Jis važinėja tarp debesų pakinkytais žirgais ar ožiais. Perkūno žaibai ir lietūs apvaisina žemę. Jis yra rūstus dievas. Už tai žmonės bijo išarti jo tikrą vardą ir jį vadina Dunduliu, Dundužėliu, Burzguliu ir kitaip, ar visai paprastai Dievaičiu. Kitos svarbios dangaus būtybės buvo Saulė ir Mėnulis. Jų vaikai buvo žvaigždutės. Mėnulis buvo meilės ir sveikatos dievaitis. Štai išlikusi nuotrupa maldos į Mėnulį "Menulaiti, Tau ant pilnystės, man ant jaunystės."

Į tikybinių pasaulėvaizdį buvo įjungti du ašigaliai - Dangus ir Žemė. Virš galvos buvo beribė dangaus mėlynė ir jos galingi reiškiniai - šviesa, saulė, lietus, griaustinis. Dangus buvo vyriškasis elementas, o žemė gimdytoja buvo moteriškasis. Svarbiausia žemiškoji būtybė buvo Žemyna maitintoja, gyvybės ir maistingumo jėga. Miškų ir gamtos saugotoja Medeinė buvo svarbi sentėvių galvosenoje. Ji įsivaizduojama kaip šviesiaplaukė moteris su žvėriuku ir paukščių palyda. Laukų, javų bei naminių gyvulių saugotojai buvo Žemėpatis, Vėjopatis ir Kruminė. Miškus saugojo Miškinis ir Pušaitis. Vandens dvasios buvo Lietuvanis, lietaus dievaitis, Upinis, upių saugotojas, Šulininis, šulinių dievaitis ir Ežerinis, ežerų globėjas.

Antras senovės tikėjimo bruožas buvo lietuviams būdingas animizmas. Tai galvojimas, kad viskas turi sielą, kad ir negyvi daiktai. Kitaip sakant, akmenys, medžiai ir kiti gamtos kūriniai turi savo globėjus ir valdytojus - dvasių ar dievužėlių, kurie yra jų veikslių ar judėjimo priežastimi. Akmenys, ypač didelės apimties, Lietuvoje buvo reteny-

bė. Jie buvo ypatingai gerbiami, nes į juos buvo žiūrima kaip į tarpininkus tarp dievų ir žmonių. Iš to ir kilo animistiniai kultai. Žmonės rinkdavosi maldai ir susikaupimui prie kurio nors garbinamo akmens. Apie tai žinome iš vienuolių jėzuitų pranešimų apie pagonybės liekanas. Įdomu, kad jie apie tai rašo daug metų praėjus nuo tariamo Lietuvos sukrikščioninimo, būtent 1723 metais. Vidury didelės pelkės buvęs didelis akmuo kur žmonės sueidavo šventadieniais. Jie garbino akmenį priklaupdami ir nusilenkdami, kai būdavo danguje jaunas mėnulis. Čia ligoniai tikėdavosi atgauti sveikatą, palikdami aukas iš duonos, vilnų, linų ar pinigų. Tą "pagonišką" akmenį jėzuitai nustūmė po ledu į giliausią pelkę.

Sekančiais metais buvo panašus atsitikimas Okainių kaime. Apvalus akmuo, gyventojų vadintas "Sora," gulėjęs ant kalno ir buvo garbinamas, kaip dievaitis. Misijonieriai įmetė akmenį į ugnį, o liaudis būkštavo, kad iš liepsnų kokia nepaprasta pabaisa neišeitų. Deginamas akmuo virtęs pelenais, po to sklido gandai, kad misijonieriai jėzuitai tapo nubausti. Vienas ne savo laiku miręs, kitas kankinosi ligos susuktas ir t.t. Lietuviai į anksčiau gerbtus šventus akmenis žiūrėjo su pagarba. Netekę savo sakralinės ir magiškos reikšmės, jie buvo vartojami ūkio ir namų reikalams. Grįžtant prie namų, buvo ir naminių dievybių bei dvasių. Svarbiausioji yra židinio ugnies dievaitė Gabija, turėjusi daug vardų (Gabeta, Gabietėlė, Tobija, Zobija...). Išliko jos garbei maldų kaip antai "Gabijėlė, sugobta gobėk, sužiebta žibėk." Namai turėjo ir dievaitį vardu Dimstipatis, ir kaukus - nykštukus, sau-

gojusius namų vidų, o iš lauko namais rūpinosi jų giminaičiai - barzdukai... Aitvarai, lyg ugniniai paukščiai, atnešdavo pinigų ar kitų vertybių savo pasirinktiems šeiminkams. Šalia įvairių gamtos reiškinių, lietuviuose buvo ryškus žalčių kultas. Jiems gyvatė - žaltys primina gyvybę savo vinguriavimu ir raizgėšiais. Tai gyvastingumo simbolinis ženklas. Jis yra ne tik namų dvasia, bet ir dievų pasiuntinys. Išlikusi giesmė sako: "Oi Tu žalti žaltinėli, dievų siuntinėli." Tikėjimas į pomirtinį gyvenimą ir reinkarnaciją yra kitas bruožas. Lietuviai tikėjo, kad dievai baudžia piktuosius, paversdami juos meškomis, medžiais, paukščiais, vilkais ir pan. Mitologijoje yra nemaža pasakojimų, ypač apie "vilkolakius." Po mirties dvasia yra nematoma ir nukeliauja į dausas, tačiau vėlė yra matoma ir gali keliauti ant žemės lyg dūmelis ar šešelis, ypač vadinami "nelaikiai." Pakaruokliai, skenduoliai, nužudytieji, savižudžiai yra pasmerkti keliauti iki sueis jiems nustatytas gyvenimo laikas. Dausos - tai esą rojus, t.y. šilta, šviesi vieta danguje, kur dvasios nukeliauja žvaigždėtu paukščių

taku. Pagal jų tikėjimą, vyksta amžina kova tarp Gėrio ir Blogio, bet piktos jėgos, kaip Giltinė, yra įveikiamos. Viskas kas gyva, auga, juda, kruta yra sveika, gražu, gera ir šventa. Blogis yra sustingimas, nykimas ir merdėjimas.

Plintant mokslui ir švietimui, krašto kultūra sukrikščionėjo. Net ir liaudyje krikščioniškasis Dievas pagaliau išstumė Perkūno garbinimą. Romos katalikų šventieji užėmė pagonių dievaičių funkcijas. Bet pagonybė neišnyko. Žynių ir vaidilų vietas užėmė burtininkai, kerėtojai ir raga niai. Medžių ir žalčių kultai išliko ligi pereito šimtmečio pradžios. Pagoniški priežodžiai ir sakmės išliko padavimuose, dainose ir liaudies mene. Dar 1910 metais vienas tyrinėtojas užklausė senutės žemaitės: "Kas yra Dievas ir Šventoji Trejybė?" Anot jos, jei Jėzulis ar Dievas mirtų, vis tik dar Trejybėje būtų Perkūnas.

Tekstas sutrumpintas iš autoriaus ilgesnio rašinio "Senovės lietuvių tikėjimas ir jų pasipriešinimas Krikščionybei".

Lietuvos miškas, dail. J. Kuzminskio raižinys

KNYGŲ PASAULIS

Knygius

Devenis, Keistutis P. *Ancient Lithuania and the History of Deltuva.* Devenių kultūrinis fondas, Vilnius, 2001, vertimas 2001 m. išleistos knygos lietuvių kalba. Nagrinėja mažai žinomus faktus apie Lietuvos valstybės atsikūrimą XIII amžiuje, dar prieš Karaliaus Mindaugo epochą. Daug žemėlapių ir bibliografinių šaltinių.

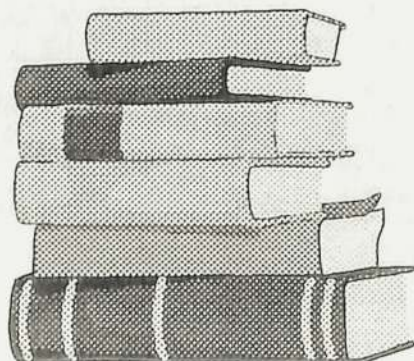
Lukšaitė, Dr. Ingė. *Reformacija Lietuvos Didžioje Kunigaikštijoje ir Mažoje Lietuvoje.* Lietuvos Mokslo akademija, Vilnius, 1999. Stambus 647 psl. veikalas, apvainikuotas Mažvydo premija. Aiškina kaip ir kodėl evangelikų tikėjimas, paplitęs kone visoje DLK teritorijoje, vėliau sunyko dėl krašto valdžios represijų. Ši patraukliai parašyta mokslinė studija buvo greitai išpirkta ir teko išleisti jos antrą leidimą.

Wilson, Harold C. *Lithuania the Indestructible Soul.* Zara, 2001, Vilnius. Lietuviškos kilmės amerikietis aprašo anglų kalba savo išpūdžius jam pirmą kartą nuvykus į protėvių šalį. Šis kelių knygų autorius ir gamtos mylėtojas apžvelgia krašto istoriją. Jis pabrėžia lietuviško charakterio savybes, padėjusias tautai per amžius išsilaikyti. Išaukštinama herojinė tautos pusė, nuo pasipriešinimo Kryžiuočių ordinui ligi

mūsų laikų partizanų. Yra daug eilėraščių, išverstų į angų kalbą ir duodami bibliografiniai šaltiniai. Knygą galima užsisakyti per Baltic Bookshelf, c/o Dalé Lucas, Box 3314, Crofton, MD 21114. Kaina su persiuntimu: \$29. (Ten galima rasti ir kitų retų knygų).

Yčas, Dr. Martynas. *Ankstyvoji krikščionybė.* Candela, 1997, Kaunas. Dviejų autorių moksliniai veikalai: *Voldemaras, Augustinas. Istorinis Kristus*, 430 psl., ir *Robertson, Archibald. Krikščionybės kilmė*, 100 psl.

Pirmasis veikalas, rašytas Lietuvos valstybės veikėjo, yra giliai tikinčio Romos kataliko tyrinėjimas jo bažnyčios dogmų ir teologinių tiesų. Autorius stebina skaitytoją savo erudicija, susipažinimu su moksliniais šaltiniais ir literatūriniu stiliumi. Spausdintas iš rankraščio, saugojamo Lietuvos Mokslo akademijoje. Antrasis veikalas, vertimas iš anglo A. Robertson darbo (čia duodama tik jo dalis) išreiškia pasauliečio - skeptiko pažiūras. Nors jo negalima sulyginti su A. Voldemaro giliu moksliskumu, bet jo paduoti faktai gali papildyti pirmojo autoriaus grynai religinius samprotavimus.

KAS YRA LIETUVOS ALBUMAS

Knygius

Kartais didelės vertės daiktai nesulaukia tinkamos pagarbos. Prieš daugelį metų, vienas pažįstamas man įteikė dovaną, suplyšusią knygą. Jis sakė ją ištraukęs iš kaimyno rankų, kai šis norėjo ją išmesti į šiukšlių dėžę. Koks nustebimas! Tai buvo *Lietuvos Albumas* su visomis vertingomis fotografijomis iš Pirmosios Lietuvos Nepriklausomybės laikų. Mano tėvas, Martynas Yčas (1885-1941) ją išleido 1921 metais, taigi čia brangios ir retos knygos pirmoji laida. Vėliau įsigyjau jos antrąją laidą, išleistą Vilniuje 1990 metais. Ji elegantiškai įrišta į kietus viršelius, bet prasto, gal per daug skuboto, darbo. Nugarėlės susiūvimas ir visa knyga jau pradeda byrėti. Ir tos svarbios nuotraukos kiek murzinos ir ne tokios ryškios kokios buvo originale.

Leidėjo vardas knygoje nebuvo paminėtas. Dėl tik jam vienam žinomų sumetimų, M. Yčas to nepadarė. Kai lankiausi Lietuvoje, kai kas tą Albumą žinojo, bet jokia bibliografija ar kitas šaltinis, mano žiniomis, leidėjo vardo nepaminėjo. Bibliografijų apščiai buvo, nes M.Y. buvo rašto žmogus, palikęs veikalų, kaip *Atsiminimai: Nepriklausomybės Keliais* trijuose tomuose ir smulkesnių rašinių, brošiūrų bei straipsnių. Vadinasi, Albumo autorius liko nežinomas. Čia rašydama, norėčiau tą paslaptį išaiškinti. Mano tėvui gyvam būnant, daug girdėjau apie Albumą ir tikrai žinau, kad jis tą knygą išleido.

Mačiau daug tokių Albumų

egzempliorių, sukrautų dėžėse mūsų šeimos garaže, kai jis dar skaitėsi naujove. Tų laikų Lietuvoje tai turbūt buvo vienintelis tokios apimties leidinys. Jo pardavinėjimas vyko labai sunkiai. Mano tėvas su jam įprastu jumoru dažnai sakydavo: "Reikia greit ištuštinti dėžes, idant žiurkės nesugriaužtų." Gal žmonės tų knygų nepirko nes ten vaizduojami asmenys buvo visuomenei per daug geri pažįstami. Tiktai koks dešimtmetis mus skyrė nuo 1918 metų kai tauta iškovojo nepriklausomybę. Tie Albumai keliavo daugiausia į platinimo įstaigą, Šv. Kazimiero knygyną Kauno senamiestyje. Dar atsimenu, kad Albumas kartais būdavo dovanojamas pasižymėjusiems studentams, gimnazistams ar kitiems mokslo siekiantiems jaunuoliams.

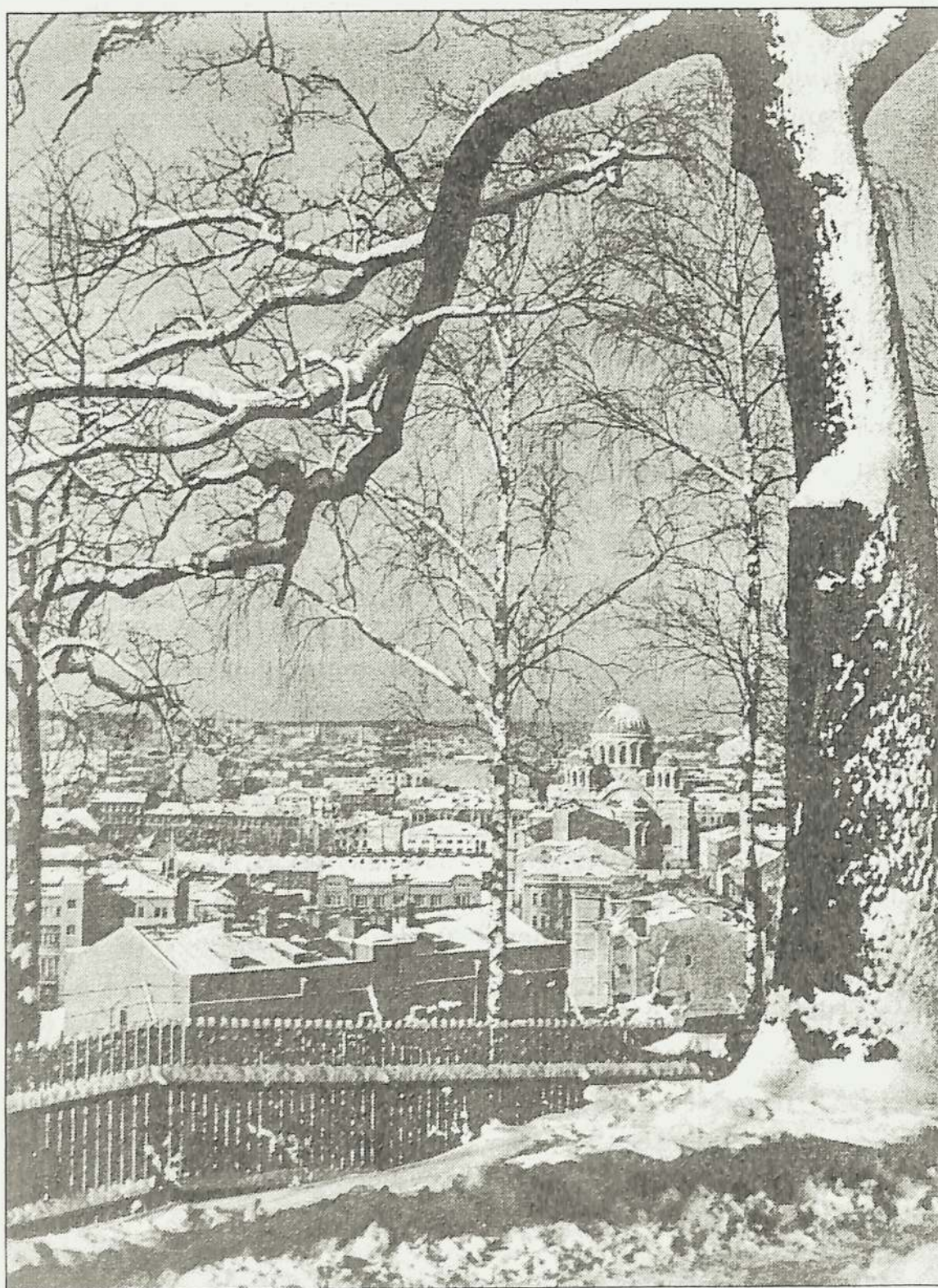
Tikėkimės, kad Pirmosios Nepriklausomybės etapas (1918-1940), dabar kiek primirštas, susilauks vis daugiau tyrinėtojų. Šiame Albume jie galės susirasti vertingų duomenų. Kaip veidrodyje atsispindi tų laikų tautos vadovai, jų didi Tėvynės meilė ir pasiryžimas atstatyti savo kraštą iš Didžiojo Karo paliktų griūvėsių. Iš karto atrodė neįtikėtina, kad jų didelis užsiėjimas pavyks. Bet atsirado sumanių žmonių su visokeriopais gabumais. Tautos didelis noras ir ryžtas išeiti į laisvę tapo tikrove.

Didžiojo dainiaus J. Maironio žodžiai puošia Albumo viršelį ir poetiškai išreiškia leidėjo tikslą.

Gražu, kad pavasaris, griaudamas ledą, bežadina gamtą skaisčiais spinduliais.

Gražu, kad didvyriai mylėdami veda Tėvynę naujais atgimimo keliais.

Palaiminti jūs, atgimimo laikai, ir jūs, išrinktieji Tėvynės vaikai!

Kaunas žiūrint nuo Vytauto Kalno *Lietuvos Albumo* leidimo laikais

EV. REFORMATŲ CHORAS GARSĖJA VILNIUJE IR UŽSIENYJE

Pradžioje choras buvo nedidelė grupė, sukviesta 1989 metais lietuvių ev. reformatų parapijos vargonininko E. Meškausko. Atsikūrus Vilniaus parapijai, norintieji ir galintieji giedoti susirinko tikslu patarnauti su savo muzika per pamaldas. Ilgainiui ši maža grupelė išaugo į didesnę vienetą ir 1992 m. buvo pakviesta profesinė muzikė Tamara Blažienė. Nuo to laiko ji sėkmingai vadovauja šiam chorui, kurį pavadino vardu "Giesmė." Su laiku jis išėjo iš grynai parapijinių rėmų ir jo repertuaras nuolat plėtėsi. 1993 m. pavasarį įvyko pirmas viešas choro koncertas ir "Giesmė" pradėjo garsėti lietuvių visuomenėje.

Lietuvos radijas įrašė "Giesmės" parengtas Kalėdų giesmių ciklą ir 1994 metais pasirodė kelios kitos choro giesmių kasetės. Choro muzika pradėjo skambėti per radiją ir televiziją. "Giesmė" buvo kviečiama užpildyti programą įvairiuose parengimuose, ypač žymių lietuvių protestantų minėjimų iškilmėse. Jų tarpe galima paminėti A. Kulviečio, S. Rapalionio, M. Mažvydo, Vyduno, brolių Jono ir Martyno Yčų sukakčių minėjimus. Choras yra surengęs virš 50 koncertų ne vien Vilniuje bet ir kituose miestuose kaip giesmių

šventėse Tauragėje ir kitur. "Giesmė" pasirodė Papilio reformatų mokyklos sukaktuvių minėjime ir istorinėje Kėdainių reformatų bažnyčioje perlaidojant D. L. kunigaikščių Radvilų palaikus.

Choras yra sulaukęs pakvietimų iš užsienio. 1997 m. lankėsi Prahoje ir dalyvavo Ekumeninio Europos Krikščionių Moterų parengimuose. "Giesmė" priklauso Lietuvos Evangeliškoji Bažnyčių Muzikų Sandraugai ir yra muziko Vlodo Jakubėno Draugijos narys. Choro archyvuose randasi daug bažnytinės muzikos kompozicijų ir kasmet jų skaičius auga. Dabartiniame "Giesmės" lobyne yra tokių kompozitorių kūriniai kaip J. S. Bacho, A. Brucknerio, C. Gounod, Vl. Jakubėno, V. Banaičio, J. Naujalio ir kitų. Choro vadovė Tamara Blažienė virš 25 metų vadovavo chorui "Vilnius." Ji yra taip pat ir pedagogė ir kompozitorė. Nuo 1996 m. vadovauja metiniams seminarams Lietuvos evangeliškoji bažnyčių būsimiems chorų vadovams. 1994-96 metais vokiečių ev. bažnyčių susivienijimo kvietimu ji vadovavo tarptautiniams chorų seminarams.

H.Y.P.

EV. REFORMATŲ KUNIGAS: TĖVYNĖS LAISVĖS GYNĖJAS

Valentinas Dagys

Pasibaigus Antrajam pasauliniam karui, daugelis pavergtųjų tautų atgavo savo laisvę. Tačiau lietuviai ir kiti pabaltiečiai dar 50 metų kentėjo Sovietinės Rusijos okupaciją, Lietuvos drąsuoliai išėjo į miškus su ginklu rankoje. Kelis metus vyko „miško brolių“ arba partizanų nelygi kova su daug kartų stipresniu priešu. Be ginkluotos rezistencijos buvo ir tokių, kurie priešinosi kitokiomis priemonėmis. Turime žinių apie ev. reformatų kunigo Jono Mizaro kovą prieš okupantus ne ginklu, bet raštu.

2003 metais Valentinas Dagys išleido knygėlę, spausdinta Panevėžyje: „Kun. J. Mizaro memorandumas, dokumentinė apybraiža.“ Nors jau daug metų praėjo, knygėlės trumpuose 68-iuose puslapiuose yra įdomių ir reikšmingų faktų. Memorandumo tekstas rodo, kad čia rašo žmogus, turįs universiteto išsilavinimą ir orientaciją valstybiniuose reikaluose. Seka reikšmingesnės ištraukos iš V. Dagio rašinio.

Jonas Mizaras (1901-1951) gimė Biržų apylinkėse, Iškonių kaime, pasiturinčių reformatų ūkininkų šeimoje. Jų 23 hektarų sklypas buvo prie Apascios upės kranto. Sumaniai ūkininkaujant buvo galima vaikus leisti mokytis. Tėvai išleido Jonuką į Biržus. Kartu su kaimynu Paviloniuku apsigyveno sename ev. reformatų bažnyčios pastate prie ežero. Baigęs pradžios mokyklą jis įstojo į Biržų vidurinės mokyklos pirmąją klasę. Į mokyklą Jonuką paruošė žinomas poetas Julius Janonis iš gretimo kaimo. Jis nustatė, kad pamokos prasidės jo namuose, 7-tą valandą ryto, taigi reikėjo

anksti keltis ir dar nueiti pėsčia pas Janonius.

Pirmo pasaulinio karo metu atvėrė duris Biržų gimnazija. Jonas ją baigė ir svajojo apie tolimesnius mokslus bet tam nebuvo lėšų. Mirus jo vyriausiam broliui, ant jo pečių užgulė ūkininkavimo rūpesčiai. Dažnai jam teko eiti paskui arkliuko traukiamą plūgą. Kartais jis uždarbiavo ruošdamas kaimynų vaikus į mokyklą. Darbo jis nebijojo ir savo rankomis atstatė karo metu sudegusią klėtį savo tėviškėje. Šiuo metu jis steigė ir vadovavo apylinkės šaulių būriui kur išvystė visuomeninę ir patriotinę veiklą.

Pirmaisiais Lietuvos Nepriklausomybės metais įvyksta staigus jo likimo posūkis: ev. reformatų bažnyčios vadovybė-kolegija gabiam jaunuoliui išrūpina stipendiją mokytis teologijos Škotijoje. Reikėjo mokytis anglų kalbos bet išeitis buvo surasta. Kun. K. Kurnatauskas, gyvenantis Kelmėje, pasiūlė pas jį apsigyventi, o jo žmona, mokytoja, pamokyti anglų kalbos. Svetingų Kurnatauskų dėka, Jonas išvyko mokytis teologijos į Edinburgo reformatų kunigų seminariją. Atsidūręs visai nepažįstamoje šalyje, jis be galo ilgėjosi Tėvynės. Vos sulaukęs mokslo metų pabaigos, grįžta į Biržus ir ten 1926-tais metais išventintas diakonu. Įstojęs į Vytauto Didžiojo universiteto evangelikų teologijos fakultetą Kaune, ten baigė mokslus ir 1929 metais buvo išventintas į kunigus.

Jauno kunigo gyvenimas buvo kupinas konfliktų. Gal tai lėmė jo nerimstantis būdas ir ypatinga drąsa reiškiant savo nuomonę. Jis užsitraukė

savo bažnytinės vadovybės nepasitenkinimą ir savo suvoktas tiesas gynė visais įmanomais būdais. Buvo pradėta sakyti, kad jo gyvenimo būdas nėra tinkamas kunigo pareigoms. Jis buvo siunčiamas dirbti tolimesnėse ir mažesnėse parapijose. Atsidūręs Kaune, Jonas su žmona atranda tarnybas Pieno Centro įmonės eksporto skyriuje. Rusų okupacija 1940 m. birželio mėn. viską sumaišo. Kaip ir daugelis kitų, jis netenka tarnybos. Jo vaikai, sūnus ir duktė, vėliau prisiminė, kaip skaudžiai jis pergyveno Lietuvos laisvės netekimą. Jų tėvas, atradęs kažkur savo užslėptą šaulio uniformą, šluostė ašaras. Jis ir vėl graudžiai pravirko pamatęs Kauno geležinkelio stoty traukinio vagonus, kuriais buvo vežami žmonės į Sibirą. Jonas pradeda rašyti laiškus su savo vyresnybe nepasitaręs, gindamas skriaudžiamų piliečių teises ir nurodydamas suvaržytą bažnyčių padėtį. Už tai sulaukia aštrių atsiliepimų iš savo bažnytinės vadovybės. Tarpe tokių, pats liuteronų vyskupas prašė jo atsisakyti nuo tokių sauvališkių pasielgimų. Tuo tarpu kunigas Jonas, niekieno neklausdamas, pradeda planuoti savo Memorandumą. Dviejuose mokykliniuose sąsiuviniuose surašo kaltinimus SSR komunistų partijai už neteisėtą krašto užėmimą ir padarytus nuostolius žmogaus pagrindinėms teisėms ir Lietuvos ekonomijai.

Dokumento įžanginiai žodžiai sako, kad lietuvių tauta per 23 nepriklausomo gyvenimo metus puikiausiai įrodė pasauliui savo kūrybingąjį potencialą ir nepriklausomo gyvenimo genijų. Jonas Mizaras reikalauja, kad būtų iš Lietuvos

išvesta sovietų kariuomenė ir kad įvyktų niekieno nevaržomi balsavimai. Smulkiai ir nuosekliai išdėstęs istorinius ir teisinius argumentus, autorius primena, kad Sovietų Sąjungos nariai turi laisvą iš Sąjungos išstojimo teisę, kaip pasakyta jos konstitucijos 17-tame paragrafe.

Baigęs rašyti tekstą, Jonas pradėjo savo Memorandumą dauginti ir jį platinti, pats asmeniškai nunešdamas nuorašus į kai kurias sovietų įstaigas. Jis žadėjo, kad nuorašai pasieks ir užsienį bet dabar tai atrodo abejotina. Lietuva tuo metu buvo okupantų geležine uždanga atskirta nuo pasaulio. Memorandumo platinimas vyko visiškai viešai ir matyti be jokios baimės iš autoriaus pusės. Jis gi turėjo žinoti, kad netrukus jis sulauks valdžios reakcijos ir žiaurios bausmės. Kai įvyko jo tardymas ir apklausinėjimas, jis neslėpė tiesos ir davė drąsius ir teisingus atsakymus. Už jo Memorandumą, Maskvos ypatingo pasitarimo teismas jį nubaudė deportacijai ir 10-ties metų lagerio. Knygelėje duotos smulkmenos iš sovietinio teismo procedūros.

Išskentėjęs dviejus su puse metų pragaro kančių, kunigas Jonas Mizaras mirė. Jo amžinojo poilsio vietą užliejo Bratsko užtvankos vandenys. Gaila, kad ne visi suprato tuomečius Jono Mizaro siekius ir tylėjo, suglaudę ausis, drebėdami dėl savo kailio. Reikia nulenkinti galvas šio žmogaus drąsai ir ryžtui kovojant už laisvę ir už Lietuvos ateitį. Savo rašiniiais jis paliko ryškiausią pavyzdį neginkluotos tautos pasipriešinimo sovietinei okupacijai.

LIETUVOS REFORMACIJOS ISTORIJOS IR KULTŪROS DRAUGIJA

M. S. koresp.

Tai nekonfesinė ir visuomeninė kultūros ir istorijos organizacija. Ji siekia pažinti ir tyrinėti Reformacijos kultūros vertybių paveldą, sukauptą Lietuvoje nuo XVI amžiaus pradžios. Lietuvos Reformacijos draugija, kaip ji sutrumpintai vadinama, įsikūrė Vilniaus universiteto salėje ir gyvuoja jau virš dešimties metų. Jos pirmininkas prof. Sigitas Kregždė sako, kad draugija vienyja įvairių pažiūrų ir nusistatymų bei tikėjimų asmenis, siekiančius tarpusavio supratimo, tolerancijos ir pagarbos kitaip galvojantiems. Ev. Reformacijos draugija turi skyrius Vilniuje, Kaune, Biržuose ir Kėdainiuose ir remėjų būrelius Tauragėje, Klaipėdoje, Panevėžyje ir Jonavoje.

Nuo pat pradžių buvo rengiamos viešos paskaitos pristatant naujausių tyrinėjimų išvadas. Tai minėjimai svarbių įvykių ir asmenų datų ir sukaktuvių, knygų ir kitų kultūrinių laimėjimų jubiliejai. Per tą laiką įvyko kelios parodos, daug susitikimų su mokslo žmonėmis ir kitais svečiais, organizacijų

atstovais iš Lietuvos ir iš užsienio. Kasmet ypatingu renginiu minima Reformacijos pradžia, kai 1517 m. spalio 31 d. Martynas Liuteris Vokietijoje paskelbė savo 95 tezes. Į renginius kviečiama ir plačioji visuomenė. Draugijos veikla sulaukia visuomenės dėmesio ir jos renginiai yra gana gausiai lankomi ir minimi žiniasklaidoje per radijo ir televiziją, kaip ir spaudoje.

Bičiuliški ryšiai palaikomi pirmoje eilėje su Vilniaus universitetu kurs mielai duoda patalpas didesniems subuvimams kaip koncertai, minėjimai ar mokslinės konferencijos. Yra eilė organizacijų, palaikančių draugijos veiklą, kaip buvusių biržiečių klubas vardu "Krivulė," lietuvininkų bendrija "Mažoji Lietuva," Kėdainių krašto muziejus, Vilniaus mokytojų namai, Lietuvos bajorų sąjunga ir kt. Nuoširdus bendradarbiavimas riša draugiją su kultūros mylėtojų grupe "Lions Club" Schleswig, Vokietijoje. Jų atstovai atvyksta Lietuvon, skaito pranešimus ir teikia paramą leidiniams

rengti ar kitokią pagalbą.

Į šitą draugiją įsijungė plačiai žinomi mokslo žmonės, žymūs poetai ir literatai. Deja visų čia negalima suminėti. Jų tarpe profesoriai L. Vladimirovas, A. Piročkinas, A. Bumbliauskas, K. Bogdanas ir I. Lukšaitė. Išaugo stiprus intelektualinis potencialas. Keli nariai išleido vertingus mokslinius ir istorinius veikalus. Draugija yra gyva savo narių darbais, bet nuopelnas už jų darbus žinoma jiems vieniems priklauso.

Reformacijos draugija yra surengusi kelias mokslines konferencijas, turėjusias tarptautinį pobūdį. Pirmoji įvyko 1993 m. pavadinta "Reformacijos draugija Lietuvoje: istorija ir dabartis." Ji buvo surengta Vilniaus universiteto centrinių rūmų teatro salėje. Konferencijos medžiaga buvo išleista atskira knyga kuri ir dabar yra skaitoma ir diskutuojama kaip šaltinis retai gaunamų informacijų. Draugija ir toliau palaiko ryšius su žmonėmis ir organizacijomis bei atstovais, dalyvavusiais šiame pasėkmingame suvažiavime. Buvo ir vietinio pobūdžio konferencijų, kaip Papilyje minint reformatiškos mokyklos sukaktį ir Kėdainiuose 1998 m. sąryšy su išleistomis protestantiško turinio knygomis.

Kita tarptautinė konferencija buvo 2002 m. lapkričio 8 d. toje pat Vilniaus universiteto salėje. Susirinko gausus būrys narių ir svečių iš Vilniaus, Kauno, Biržų ir kitų rajonų, taip pat svečiai iš Vokietijos, Danijos ir Ukrainos. Konferencija buvo draugijos dešimtmečio ir tų metų Reformacijos dienos proga. Jos tema buvo "Reformacija ir reforma." Buvo pristatyta samprotavimai apie Reformaciją kaip procesą, nagrinėjant ir kitokias reformas, įvykusias istorijos bėgyje. Dr. Inge

Lukšaitė, autorė daugelio mokslinių knygų apie Reformacijos istoriją, atidarė suvažiavimą. Ji pabrėžė, kad draugija išryškina daug vertingų istorinių duomenų, padedančių geriau pažinti mūsų tautos praeitį. Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės laikais evangelikų tikėjimas paplito beveik visoje teritorijoje, bet dėl katalikiškos valdžios represijų sunyko ir šiandien Lietuvoje lieka tik mažuma.

Tarpe įdomių pranešimų buvo mokslininko A. Hermann iš Heidelbergo "Reformos Klaipėdos krašto evangelikų bažnyčioje," E. Barauskienės "Iš Vitenbergo į Karaliaučių ir Vilnių: Reformacijos tiltas į lietuvius," dr. Dobilo Kirvelio iš Vilniaus universiteto "Reformacijos informacijos visuomenėje" ir daugelis kitų, neužmirštant draugijos pirmininko prof. Sigito Kregždės, iš Vilniaus pedagoginio universiteto. Jo pranešimas buvo pats pirmasis konferencijos programoje. Aptaręs draugijos istoriją ir dabartinę padėtį, pirmininkas Kregždė pasidžiaugė draugijos narių laimėjimais mokslinėje srityje. Čia pasižymėjo dr. Inge Lukšaitė savo monografija "Reformacija Lietuvos Didžioje Kunigaikštystėje ir Mažoje Lietuvoje," Vilnius, 1999. Šis stambus 647 psl. rašinys, apvainikuotas Mažvydo premija, buvo bematant išparduotas ir reikėjo išleisti antrą leidimą. Dr. Lukšaitės doktorantas, Arūnas Baublys parašė disertaciją tema "Lietuvos ev. reformatų bažnyčios Sinodas: organizacija, bažnytinė savivalda ir konfesinės inteligentijos formavimas 1795-1830 metais." Bendravimas su kvalifikuotais mokslininkais tęsiasi ir toliau. Draugijoje vyrauja geras psichologinis klimatas tolerancijos ir geranoriškų

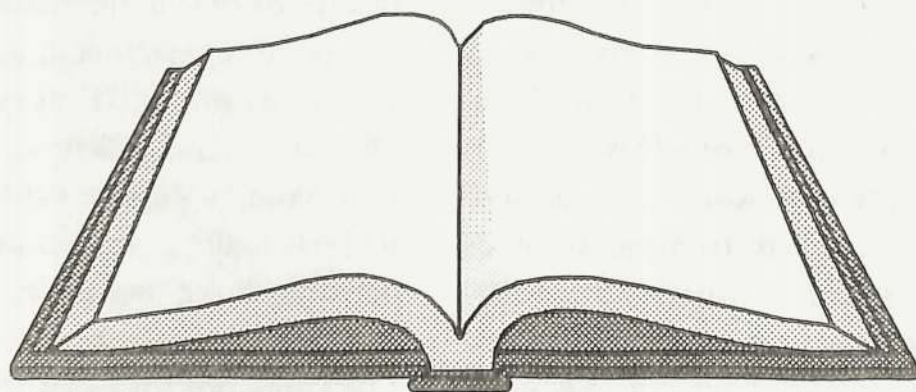
diskusijų dvasioje. Išsivystė geri santykiai ne tik visuomenės plotmėje, bet ir su valdžios atstovais, su švietimo, finansų, teisingumo, susisiekimo ir kitomis ministerijomis. Draugija laukia paramos tyrinėjimams, knygų leidybai, muziejui ir projektuojamam Reformacijos paminklui.

Konferencijos sveikintojų tarpe buvo Lietuvos Biblijos draugijos vadovas, R. katalikų kunigas Vaclovas Aliulis; Kijevo universiteto profesorius Anatolijus Nepokupnas; Vlado Jakubėno draugijos pirmininkė Irena Skomskienė ir svečias iš Danijos ev. liut. kunigas Erikas Baunas. Draugijos narių vardu konferencijos organizatoriams dėkojo

Aleksandra Balčiauskienė. Šios konferencijos medžiagą numatyta išleisti atskiru leidiniu.

Sekė meninė programa dalyvaujant muzikams V. Daugirdienei, J. Malikoniui, I. Matulionytei ir E. Stanevičiūtei. Vėliau buvo vakaronė universiteto kavinėje su vaišėmis ir gyvomis diskusijomis. Buvo pareikštas įsitikinimas, kad ir toliau tolerancija ir pagarba pilietinėms vertybėms bus draugijos ir konferencijos dalyvių kelrodė žvaigždė.

Informacijos iš straipsnio *Vilniaus reformatų žinios*, 1993.

ŠIMTAS METŲ SENIAUSIAI LIETUVIŲ LIUTERONŲ PARAPIJAI

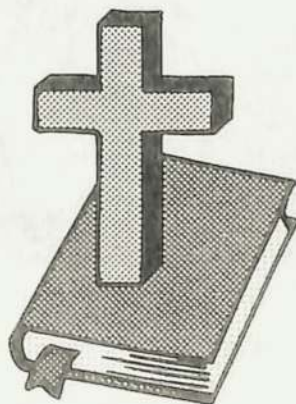
Valteris Bendikas

Collinsville, Illinois tebegyvuoja liuteronų Jeruzalės vardo parapija. Nuo 1997 metų ji yra pripažinta kaip istorinis paveldas. Dabartiniu laiku ten vyrauja įvairaus amžiaus parapijiečiai, tik nebepajėgia pritraukti jaunesnio amžiaus šeimų. Čia nieko stebėtino, nes yra daug įvairių parapijų, ir iš viso organizacijų, kur jaunimo labai trūksta. Kaip pasakė viena lietuvė, 86 metų amžiaus parapijietė: “Mes norime dar tiek ilgai veikti, kiek bus dar galima.” Kunigas V. Kolmann jau 20 metų aptarnauja šią parapiją. Tarpe kitų, šimto metų sukaktuvinėse pamaldose dalyvavo JAV Kongreso atstovas J. Shimkus, Lietuvos ambasadorius V. Ušackas, parapijos steigėjų ir darbuotojų giminaičiai ir Amerikos ev. liuteronų Missouri Sinodo atstovai. Čia reikia paaiškinti, kad po ilgų nesantaikų, Missouri Sinodo pasekėjai perėmė Jeruzalės parapiją. Missouri Sinodo pasekėjai savo tikėjimu ir pažiūromis kiek skiriasi nuo kitų liuteronų ir jų paštangos perimti parapiją iššaukė nesusipratimų.

Tikroji parapijos užuomazga įvyko 1898 m., kai kun. M. Keturakaitis pasirašė pirmąją parapijos konstituciją. Jis buvo knygnešys iš Tauragės, spaudos draudimo laikais per sieną nešęs religinę

ir kitokią spaudą iš Rytprūsių. Jis mirė 1911 m. ir paliko jo pastangomis pastatytą kleboniją ir bažnyčią, pavadintą “Jeruzalės” vardu. Parapiją sudarė apie 50 šeimų. Maždaug 1920 metais ją ištiko finansinė krizė ir daug kartų teko skolintis pinigų, bet parapija vis delto išsilaikė. Po 20-ties metų pavyko atnaujinti bažnyčios pastatą ir įsigyti salę. Kun. A. Ulkis, gimęs Connecticut valstijoje, aptarnavo parapiją nuo 1954 m. O vėliau Lietuvoje gimęs kun. J. Razokas kuris daug keliavo ir kartais aptarnavo net 25-ias parapijas. Jis kurį laiką redagavo lietuvišką mėnesinį laikraštį. Po kiek laiko kun. Razokas išsikėlė į vien angliškai kalbančią parapiją.

Apie 1948 m. atvyko nauja lietuvių imigrantų banga iš pokarinės Vokietijos ir parapijos veikla pagyvėjo. Susiorganizavo gan stiprus choras. Po ilgų pastangų, dalyvaujant naujam parapijos pirmininkui dr. P. Švarcui, buvo surastas abi, lietuvių ir anglų, kalbas mokantis kunigas. 1958 m. dr. M. Kavolis buvo įvestas į kunigo pareigas. Retkarčiais pamaldas laikydavo iš Čikagos atvykęs kunigas, vėliau vyskupas Anas Trakis. Jam mirus, trys kunigai, V. Kolmann, M. Meschke ir D. Nicely aptarnavo Jeruzalės parapijos narius.

SENATVĖS ELEGIJA

Vera Bimbirienė

Viskas atrodo toliau, negu seniau būdavo. Iki kampo nueiti man ima du kart ilgiau ir pastebėjau, kad ten kalniukas atsirado. Nutariau nebebėgti paskui autobusą nes jis dabar anksčiau išvažiuoja iš stoties. Kažkodėl šiuo metu stato labai stačius laiptus ir jais sunku užlipti ar nulipti. Ar jūs pastebėjote kokiom smulkiom raidėm dabar yra spausdinami laikraščiai? O jei kas bando garsiai skaityti kas ten parašyta, jų balsas toks tylus, kad beveik negalima suprasti ką jie sako. Kokią medžiagą naudoja dabartiniai suvėjai ir kaip jie siuva? Kai

perku drabužį, jis visad yra per ankštas per juosmenį. Ir batų šniūreliai netinkamai padaryti. Vos galiu batus nusiauti ir šniūrelius atrišti ir vėl užrišti. Niekaip nesuprantu kodėl? Iš viso yra daug pasikeitimų. Net žmones yra pasikeitę ir jie nėra tokie, kaip seniau būdavo. Mano metų žmonės atrodo žymiai senesni, daugiau pražilę ir raukšlėti negu aš. Aną dieną netikėtai sutikau vieną savo klasės draugą. Jis buvo taip susenęs, kad visiškai manęs nebepažino.

(Atsiuntė Vera Bimbirienė, versta iš anglų kalbos autorius nežinomas).

EVANGELIKAI MELBOURNE

Australijos koresp.

Prieš kelis dešimtmečius Australijoje susibūrė gražus būrys lietuvių evangelikų. Nežiūrint didelių nuotolių atvažiuodavo kunigai, būdavo pamaldų ir draugiškų pobūvių. Laikui bėgant jų bendruomenė iširo, daugelis narių iškeleliavo į kitą pasaulį. Jie paliko savo pėdsakus Australijos gyvenime ir žinios apie juos turi istorinę vertę. Australijos Lietuvių Metraščių antrasis tomas, 1983 m. talpino straipsnį, kurį čia atpasakojame, drauge su fotografija gana įspūdingai didelio būrio. Padėka priklauso E. Karazijienei iš Tullamarine, Victoria, prisiuntusiai mums tą straipsnį, drauge su nuotraukomis ir informacijomis apie Alisą Baltrukonienę, daug metų buvusią evangeliškos veiklos "Spiritus movens". Tuoj reikia pridėti, kad "religinių karų" tuomet nebūdavo. Alisa buvo lietuvių bendruomenėje nepamainoma veikėja ir dirbo su visais, nežiūrint kokios religijos jie nebūtų. Turėdama "lengvą plunksną" dažnai aprašydavo įvairius renginius laikraščio *Mūsų Pastogė* ir kitur. Ji bendradarbiavo ir Katalikų Federacijos laikraščio redaguodama Moterų pasaulio skyrių *Tėviškės Žiburiuose*. Jos pagalbą labai vertina organizacijos, ypač prireikus kompetetingos sekretorės rašyti susirinkimų protokolams.

Statant Lietuvių namų didžiąją salę, į pagalbinių komitetą įėjo ir Alisa kuri priklauso Socialinės globos draugijai bet ir mielai prisideda prie katalikų moterų draugijos kultūrinių renginių. Štai keli pavyzdžiai: 1981-82 metais ji buvo Lietuvių Dienų rengimo komitete. Lietuviškoms radio programoms

išpietinus EA stočių bangomis, nuo 1980 m. randame Alisą nuolatinių darbininkų tarpe. Jai reikėjo surinkti žinias, paruošti pokalbį ar paskaitėlę, parinkti muziką ir suskaičiuoti programos sekundes. Teatro mėgėja Alisa taip pat įsijungė į Melbourne lietuvių mėgėjų grupę "Aušra."

1966 m. birželio mėn. su džiaugsmu būrėsi lietuvių evangelikų šeimos iš visų Melbourne apylinkių. Viso užsirašė 89 šeimos. Parapijos tarybą sudarė J. Šeštokas (senj.), M. Malakūnienė ir A. Baltrukonienė. Vargonėliais grojo Sabina Baltrukonytė. Buvo nutarta pasivadinti Viktorijos (apskrities) Evangelikų Liuteronų Parapija. Sydnėjaus lietuviams evangelikams pamaldas atlaikydavo lietuviškai kun. V. Kostizėnas, kilimo iš Kybartų. Jis iš Vokietijos atvyko dirbti vokiečių evangelikų parapijai. Jis kelis kart laikė lietuviams pamaldas naujai atremontuotoje koplyčioje prie Lietuvių Namų, kur susirinkę žmonės vos sutilpo. Po kurio laiko sužinota, kad jaunas lietuvis, gyvenęs ir mokesis Sydnėje, grįžo iš Amerikos, baigęs kunigo studijas. Kun. Jonas Šimboras aptarnavo gautą vietinę evangelikų parapiją Swan Hill, maždaug 200 kilometrų nuo Melbourne. Nežiūrint nuotolio, jis mielai sutiko Melbourne lietuviams laikyti pamaldas ir atvykti pakrikštyti, apvesdinti, ligonius paguosti su komunija arba palaidoti. Pirmos jo pamaldos atliktos 1967 m. Po kiek laiko kun. Šimboras persikėlė į Sydnę, kur gyveno jo tėvai, ir jo atvykimai labai praretėjo.

Po kelių metų Parapijos taryba sužinojo, kad į Melbourną paskirtas

visiems pažįstamas kun. V. Kostizėnas. Su juo buvo lengva susitarti nes jis gyveno čia pat. Paprašytas reguliariai patarnauti lietuviams, jis maloniai sutiko. Sekančios lietuviškos pamaldos įvyko 1975 m. birželio 8d. Lietuvių Namų koplyčioje buvo paminėta ir pasimelsta už birželio mėn. išvežtus į Sibirą tautiečius ir visus, kurie žuvo už Lietuvos laisvę. Kun. Kostizėnas rado laiko dvasiniai sustiprinti ir vokiečių, ir lietuvių parapijas, bet jo sveikatai sušlubavus pamaldos paretėjo. Nuo 1983 m. jis dėl sveikatos buvo atleistas į pensiją, žadėdamas nenustoti rūpintis lietuvių dvasiniais reikalais.

1981 metais birželio mėn. posėdžio metu išrinkta nauja parapijos taryba kuri mūsų žiniomis gal ir dabar toliau eina savo pareigas. Asmenys pareigomis pasiskirstė sekančiai: pirmininkė - Alisa Baltrukonienė, sekretorė - Rūta Pocienė,

iždininkas - Vytautas Šeštokas, Jr., narės - Marija Malakūnienė ir Lidija Petrusėvičienė. Kontrolės komisiją sudaro Elena Jomantienė ir O. Šrederis.

Kyla klausimas apie parapijos ateitį. Vyresnės kartos žmonės arba iškeliavo anapus arba dėl kitų priežasčių vis mažiau įstengia lankyti pamaldas. Nauji nariai iš jaunimo nepapildo jų vietų. Straipsnis baigiasi žodžiais: "Kol ugnelė dega, nors mažiausia liepsnelė, jos negalima gęsinti." Melbourne evangelikų tikintiesiems ta mintis neša sielos ramybę ir gaivina protėvių lietuvišką dvasią.

Redakcijos prierašas: Mieli skaitytojai, jei jūsų tarpe atsirastų tokių, žinančių apie evangelikų gyvenimą Australijoje po čia minėtų 1981 metų, maloniai prašome atsiliepti ir apie tai pranešti *Mūsų Sparnų* redakcijai.

Lietuvių evangelikų bendruomenės taryba Melbourne 1967 m.
Priekyje iš kairės sėdi A. Baltrukonienė ir viduryje
kun. J. Šimboras (nuotrauka iš A. Baltrukonienės rinkinio)

ŽINIOS IŠ AMERIKOS VAKARŲ

Kalifornijos koresp.

Lietuvių Protestantų Sąjunga gyvuoja Kalifornijoje ir kitur Amerikos vakaruose jau keliasdešimt metų. Steigėjų tarpe buvo kun. M. Preikšaitis. Liuteronai, reformatai ir prijauciantieji susirenka pamaldoms ir draugiškiems pobūviams tik kelis kart metuose. Jie gyvena plačiai išsimėtę po Los Angeles apylinkes ir dar toliau. Kun. Preikšaičiui mirus, tenka dvasininkus pasikviesti iš toliau. Susirinkimai jau eilę metų vyksta West Los Angeles, St. Andrews vardo bažnyčioje. Pavasarį, balandžio 9 d. iš Čikagos atvyko kun. Saulius Juozaitis, tuo laiku ėjęs klebono pareigas Tėviškės parapijoje. Jis buvo Kauno parapijos klebonas ir neseniai atvyko į Ameriką. Susirinko kelios dešimtys asmenų pamaldoms ir kavutei. Kaip paprastai, buvo skaniai pavaišinti šeimininkės Martos Prost su savo pagelbininkėmis.

Sąjungos sekretorė Irma Oželienė informuoja *Mūsų Sparnų* redakciją, kad 2003 m., lapkričio mėn. 9 d. susirinkimas taip pat gerai pavyko. Cituojame iš jos laiško:

“Pamaldas pravedė kun. Jonas Liorenčas, Čikagos Tėviškės parapijos klebonas. Jis atvyko iš Lietuvos ir savo teologinius mokslus tęsia Amerikoje. Pamaldų tema buvo skirta Reformacijos Dienai. Pirmininkas Vytautas M. Glažė atidarė susirinkimą. Susirinko apie 30 parapijiečių ir svečių. Pamaldų metu buvo prisiminti mūsų draugai ir remėjai, Madė ir Aleksas Kiršoniai, abu mirę tą pačią dieną, š. m. rugsėjo 26-tą. Po pamaldų maloniai pabendravome prie šeimininkių gardžiai paruošto vaišių stalo. Padėkota už gausią auką p.

Emiliui Sinkiui ir kitiems, ilgametei šeimininkei Martai Prost ir jos pagelbininkėms, K. Švarcaitei ir visiems prisidėjusiems prie mūsų popietės pasisekimo, taip pat Jonui Pauperui ir žmonai Trudei už muzikinę dalį. Prisiminta evangeliška spauda, kaip *Liuteronu balsas* išeinąs Lietuvoje ir Čikagoje leidžiamas žurnalas *Mūsų Sparnai*, kurio, kaip girdėta, žada greit pasirodyti kitas numeris. Kitos pamaldos turėtų įvykti 2004 metais gal Velykų proga.”(Del tolimesnių žinių prašoma kreiptis į sekretorę Irmą Oželienę, adresu 1038 14th Street., Apt.5, Santa Monica, CA 90403).

Prie šių informacijų prisidėjo ir pirmininkas Glažė, primindamas kitus asmenis, kuriems priklauso širdinga padėka. Rūta Sakienė pasidalino mintimis, kad a.a. kun. Preikšaitis čia kūrėsi ir ji jam padėjo pradėti veiklą. Be to, ypatingai šį kartą pasidarbavo Kristina Švarcaitė, kuri savo bute Santa Monica parūpino nakvynę kun. Liorenčiui ir jo šeimai, žmonai ir mažamečiui vaikeliiui.

Pirmininkas Glažė susirinkimui papasakojo apie savo susirašinėjimą su ev. liuteronų kunigu Reinholdu Moru, kuris veda sėkmingą parapiją Klaipėdoje ir turi didelius projektus ateičiai. *Mūsų Sparnų* redakcija yra prašoma paskelbti ištraukas iš kun. Moro laiško ir jo pastangas parūpinti naujas patalpas savo bažnyčiai. Toliau seka ištraukos iš kun. Moro laiško ir adresas, kur galima jam pasiūsti finansinę pagalbą.

R. Moras, baigęs Rygos seminariją, dirbti pradėjau Šilutėje, o 1983 -1993 metais tarnavau ev. reformatų bažnyčioje

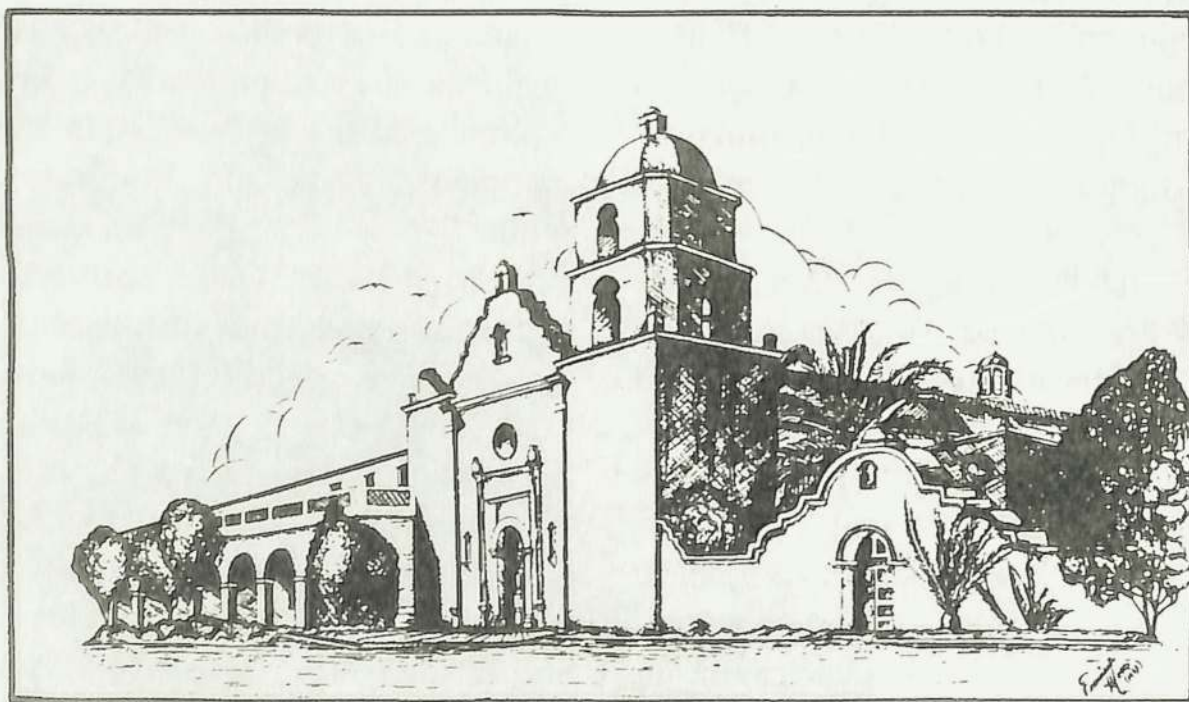
Biržų krašte.

Svetimų okupacijų Antro pasaulinio karo metu lietuviams evangelikams buvo sunkūs laikai. Kol buvo pripažinta ir įteisinta Klaipėdos parapija rinkdavosi slaptai privačiuose namuose. 1989 m. buvo sugrąžinta dalis Šv. Jono bažnyčios, Pylimo gatvėje Nr. 2, kur seniau buvo muziejus. Parapijos saleje vos sutelpa 300 žmonių, o jų norėtų sutilpti 1,000. Aišku visi negali dalyvauti pamaldose iš karto. Tikimės su Dievo pagalba išsigyti naujas patalpas nes evangelikų bendruomenė yra gyva ir nuolat auganti. Jau seniai yra atgautas sklypas, kur kadaise stovėjo toje pat Pylimo gatvėje per karų nelaimės visiškai

sugriauta Šv. Jono bažnyčia. Laukiame, kad Klaipėdos miesto savivaldybė patvirtintų detalų sklypo planą. Tikimasi finansinės paramos iš vietos remėjų ir iš užsienio, gal iš Pasaulinės liuteronų federacijos.”

Per Lietuvių Protestantų Sąjungą jau yra pasiūsta paramos Klaipėdos evangelikų klebonui. Norint paremti kunigo R. Moro kilnų tikslą, galima siūsti aukas asmeniškais čekiais jo adresu:

Ev. Lutheran Church, Pylimo g-vė Nr. 2, Klaipėda 5800, Lithuania, ir pažymėti, kad auka skiriama “Ev. Lutheran Church, Klaipėda, Account number 760 107 0717.”

Misijų stiliaus bažnyčia tipinga senovės Kalifornijos architektūrai

JAUNOS DIENOS GAJŪNUOSE

Kuratorius Motiejus Tamulėnas

(1891 - 1980)

Redakcijos žodis: Užtikome *Mūsų Sparnų* archyvuose Motiejaus Tamulėno, ev. reformatų veikėjo, atsiminimus kuriais čia pasidalinsime su skaitytojais. Gyvendamas Čikagoje, Motiejus Tamulėnas įsijungė į ev. reformatų bažnytinę veiklą ir buvo Kolegijos prezidentu 1941-1942 ir 1962 metais. Čia reikia paaikškinti, kad to paties vardo jo giminaitis, taip pat veikėjas ir vėliau Kolegijos prezidentas, buvo jo seserėnas. Kad jų nesupainioti, vyresnysis Tamulėnas buvo "Motiejus," o jaunesnysis save vadino "Matu." Motiejus buvo plunksnos darbininkas ir dažnai rašė į lietuvišką spaudą. Pensininko dienas praleido Floridoje kur ir mirė 1980 metais. Čia cituojame iš pirmosios dalies jo atsiminimų.

Gimiau Gajūnų kaime netoli Papilio, Biržų apskrityje. Mano tėvai buvo Motiejus Tamulėnas ir Katrė buvusi Šlogerytė. Žinau, kad senelis vardu Jokūbas dar baudžiavos laikais buvo atkeltas iš Liepsalų vienkiemio į Gajūnų kaimą, į vieną iš 13-kos kiemų. Mano tėvas, gimęs apie 1863 metų, turėjo tris brolius. Pats vyriausias, atitarnavęs kariuomenėje, sukūrė šeimą ir gyveno netoli Petrapilio, Rusijoje. Mano tėvas, pats jauniausias iš brolių, tarnavo kariuomenėje, turbūt kovose su turkais Balkanuose. Grįžo su puskarininkio laipsniu ir jam už nuopelnus padovanotais medaliu ir kryželiu. Ant medalio buvo užrašas rusų kalba: "Ne mums, ne mums, bet Tavo vardui."

Trys broliai ūkį pasidalino lygiomis. Vienas mano dėdė buvo visai neraštingas. Kitas kiek mokėjo skaityti ir rašyti. Jis buvo sumanus ir nagingas. Pats pasistatė linams minti mašiną ir aptarnavo viso kaimo ūkininkus. Mano tėvas buvo labai raštingas, mokėjo rusų kalbą ir surašydavo įvairias tarp ūkininkų sutartis. Valsčiaus teismas tokias sutartis pripažino teisėtomis ir pagal jas teisdavo. Kai vykdavo nesantaikos, žydas Barakas

ar kas kitas bėgdavo iš smuklės kviesti mano tėvo, kad jis taiką padarytų. Ar tėvų gyvenimas buvo lengvas, sunku pasakyti. Tačiau tenka daryti išvadą, kad mano tėvai ir panašūs ūkininkai galus su galais suveddavo ir duonos mums netrūkdavo.

Buvo ta gera aplinkybė, kad Gajūnų kaimas buvo visai arti didelės Biržų girios ir miško medžiagą įsigyti buvo nesunku. Tai buvo grafo Tiškevičiaus nuosavybė ir jo administracija už "išvartas" ar kitą netinkamą pardavimui medžiagą tik mažą mokestį imdavo. Beržus ruošdavo malkoms į Biržus parduoti. Eglinė ir pušinė medžiaga tiko lentoms piauti kartu su sienojais. Mišką reikėjo išvalyti, kad per vasarą medžiai nesupūtų, o be to gal sudarytų galimybę gaisrams kilti.

Mano tėvų gyvenimas buvo darnus ir laimingas. Jie augino mus tris berniukus. Vieną rudenį mūsų tėvas smarkiai persišaldė, gavo plaučių uždegimą ir mirė, palikdamas vargo našlę su mažais vaikais. Man jauniausiam buvo šešeri ar septyneri metai. Motina buvo gan silpnos sveikatos nes krisdama nuo vežimo smarkiai susižeidė. Bet atsirado gerų

žmonių pagalba. Kaime buvo vyresnio amžiaus žmonių, kurie žemę padalinę savo vaikams, turėjo laiko padėti našlėms apdirbti ūkio darbus. Būdami dar pakankamai stiprūs, jie imdavo atlyginimą grūdais ar kitais ūkio produktais, milu ar čerkasu drabužiams ar kartais ir pinigais. Mes visi trys broliai norėjome mokytis ir savo laiku lankėme ūkininko Lapienės vadinamą kaimo mokyklą. Mokykla buvo kilnojama iš vienos didesnės gryčios į kitą. Už mokslą Lapienė imdavo atlyginimą, rodos pakenčiamą, nes neteko girdėti nusiskundimų.

Vyresnis brolis, palankęs gal porą žiemų tą mokyklą, sugalvojo lankyti Papilio pradžios mokyklą. Po kelių dienų, mokytojas jį perkėlė į antrą skyrių, o po Kalėdų sakė pristatyti egzaminams laikyti, jei ir toliau taip gerai mokysis. Egzaminus išlaikė ir gavo pažymėjimą. Kiek paūgėjęs aš buvau leidžiamas lankyti Biržų pradžios mokyklą, kurią per trejus metus pabaigiau. Nors mano ir mano brolių jaunystės gyvenimas nebuvo rožėmis klotas, bet gimtinį kaimą ir visą aplinką prisimenu su didele meile ir nostalgija. Atrodo, kad ten tiek gražių ir malonių dalykų buvo. Apie mažiau malonius dalykus, o jų irgi buvo, neverta daug prisiminti.

Giria netoli mūsų buvo pilna uogų, riešutų ir grybų. Argi galima tokius malonumus užmiršti? Labai nenoriai prisimenu piemenavimo laikus. Mažam vaikui tai sunki ir žiauri kančia. O tas pūdymas, kur nėra nei žolės, nei padoraus pavėsio, o reikia gyvulius laikyti ant grumstų nežiūrint lietaus ar nežmoniškos saulės kaitros! Ganymas - tai vargas; uodai, visokiausi vabzdžiai nei žmogui, nei gyvuliui ramybės neduoda. Apie tai gal reiktų mažiau

galvoti. Bet vis dėlto vargai žmogų ir grūdina. Jis tampa atsparesnis visokias sunkenybes pergyventi, tuo tarpu lepūnėlis greitai nustoja ūpo ir suglemba.

Prisimenu Gajūnų kapines kalnelyje, kur palaidoti mano tėveliai ir vienas broliukas. Kadaisė ir aš svajojau prie jų atsigulti, bet likimas greičiausia man lems amžinai ilsėtis čia Floridoje kur žmona ir aš jau turime nusipirkę dvi vietas. Mano gimtasis kaimas turi gana gražias kapines. Jos apmūrintos ligi krūtinės aukščio stora siena. Ten vartai su arka ir geležiniais virbais su kryželiu viršuje. Vartai visad užrakinti ir raktą galima gauti pas vadinamą kaimo švintėją. Greta esančios R. katalikų kapinės buvo apleistos, be tinkamos sienos, neprižiūrimos. Jau kuris laikas, kad jie artimuosius veža į Skrebiškių kapines arti Papilio. Ten yra koplyčia ir katalikų kunigas atvažiuoja laikyti pamaldas ar mirusius palaidoti.

Kalbant apie kapines, prisiminiau ir nepertoliausiai jų tūlo Variakojo pastatytąjį vienakojį vėjo malūną. Jis jau nuo tolo rodė savo svyruojančiais sparnais, kad čia Gajūnai. Vėjui esant, jis aptarnaudavo ūkininkus, sumaldamas grūdus ir duonai, ir gyvuliams. Tai jau pažanga. Anksčiau tekdavo su grūdų vežimais važiuoti toliau į Vinkšninių kaimą pas Galvelę, kad susimalti grūdus. Kai tvenkinėlyje pakankamai vandens būdavo, maldavome grūdus Agoniškio dvariukščio vandens malūnėlyje ant Serbintos upelio prie pat vieškelio. Tas dvarelis priklausė grafams Tiškevičiams ir ten mūsų protėviai atlikdavo lažą baudžiavos laikais. Tai buvo vienas iš galbūt 99 dvarų ir dvarelių, anksčiau priklausiusius D. L. kunigaikščiams Radvilams, o vėliau grafams

Tiškevičiams.

Kuomet vyriausias mano brolis Mykolas paaugo, jis pradėjo pats ūkininkauti. Jis sugalvojo eiti į Latviją per netolimą sieną, pramokti kalvystės ir sliesorystės amatų. Aš tada mokiausi Biržų pradžios mokykloje. Butą gavau pas Zubrickienę, kuri turėjo nedidelį namelį, visai ant Radvilų pilies kranto ir netoli mokyklos. Jos šulinys buvo beveik griovio dugne. Reikėdavo vandenį viedrais semti ir tada nešti laipteliais aukštin. Patalpas man surado salionėlyje kur grindys buvo dažytos. Didesniam kambaryje buvo apgyvendinti pora berniukų R. katalikų tikybos. Mums tai nekliudė draugauti nors mes poteriavome atskirai.

Gyvendamas visai arti pilies, jutau senųjų Radvilų dvasią. Girdėdavau visokių pasakų ir padavimų apie anų laikų valdovus. Dažnai lakstydavau po piliakalnius ir landžiodavau po griuvėsius. Apie pilį, kuri daug vėliau buvo restauruota, daug rašė *Mūsų Sparnai*. Nuo tų vaikystės laikų aš visad labai domėjausi Biržų ir Radvilų laikų istorija. Vieną žiemą aš gyvenau pas Užunarienę vakarinėje šventoriaus pusėje. Ten ji nuomavo butą buvusiuose senosios prieglaudos namuose. Žiemos metu buvo labai gražu čiužinėti slidėmis ant ledo, gryno kaip stiklas. O toliau nuo kranto tyvuliavo ežero vanduo. Koks gražus prisiminimas! Gyvenau ir Tilto gatvėje pas Stružą. Ten ateidavo paviešėti uniformotas pašto valdininkas Puodžiūnas, vaistininko Aleksandro brolis. Man buvo nuostabu, kad lietuvis ir reformatas turi tokią puikią vietą užėmęs.

Priartėjus 1904-1905 metų žiemai, broliui Mykolui teko atlikti karinę prievolę. Važiuojant į Panevėžį per di-

džiąją girią, buvo matyti revoliucionieriai - sukilėliai prieš caro valdžią, kurie pjaustė telegrafo vielas ir gadino stulpus. Mykolui išvykus, brolis Jokūbas už mane vyresnis, pradėjo valdyti mūsų ūkį. Prisistatęs pakluonėje kalvę, pradėjo laisvalaikiu kaustyti arklius. Emė vaikams taisyti šautuvėlius ir panašius darbelius dirbti. Jaunimo pas jį niekada netrūkdavo. Buvo nusipirkęs smuikelį ir kartais jį čirpindavo. Lankydamas mokyklą, aš visokeriopai padėdavau namuose savaitgaliais ir atostogų metu. Motinos sveikata buvo silpnoka. Norėdamas jai padėti, eidavau į laukus karvių melžti. Pieno primelždavau neperdaugiausia, bet mums pieniškų dalykų visad užtekdavo.

Buvau dar jaunuolis kai gavau raštininko darbą pas Žemaičių viršininką per gerų žmonių nurodymą ir protekciją. Man reikėjo rašyti sprendimų nuorašus ir kvietimus, vesti išsiunčiamų raštų žurnalą ir dirbti kitus smulkesnius darbelius. Atlyginimas buvo menkas betgi turėjau išmokti tokį darbą. Viršininkas buvo rusas, o raštvedys - lietuvis nuo Kupiškio. Vėliau teko jau už didesnę atlyginimą dirbti panašų darbą miesto valdyboje.

Brolis Jokūbas, kiek paūkininkavęs, sugalvojo važiuoti Amerikon laimės ieškoti. Gal kas iš pusbrolių, jau gyvenančių Kalifornijoje, pažadėjo atsiųsti jam laivakortę. Gal jis pabijojo vėl gauti pašaukimą į rusų kariuomenę, to dabar neatsimenu. Jam pasisekė pasiekti Oakland miestą, Kalifornijoje, nors su kliūtimis. Jam reikėjo keliauti per Meksiką.

Man teko sugrįžti į Gajūnus ir pradėti savystoviai ūkininkauti. Pirmaisiais metais samdžiau jauną vyrą iš

Vinkšninių kaimo dirbti visus sunkesnius darbus bet tas per brangiai man kainavo. Kitą vasarą pats visus darbus dirbau, tik prisiamdydamas padienius darbininkus. Man labai sunkiai sekėsi ir nepaprastai išvargau.

Rudeniop mūsų kunigas P. Jakubėnas iš sakyklos paskelbė, kad Jansono didžiuose namuose atsidaro Biržų keturklasė mokykla. Bus paimti berniukai ir mergaitės, kurie turės pradžios mokyklos pažymėjimą. Aš labai susijaudinau išgirdęs tą žinią nes labai

norėjau mokytis toliau. Įvyko ir kitas džiuginantis dalykas. Brolis Mykolas turėjo baigti karinę prievolę. Jis tarnavo raštininku divizijos štabe ir jo laukė dar geresnė tarnyba teisme. Jis man parašė, kad jeigu aš taip noriu mokintis, jis sutinka grįžti į namus ir ūkininkauti. Taigi aš buvau priimtas į Biržų mokyklą, o brolis nepriėmė jam siūlomos geros tarnybos ir grįžo į Gajūnus.

(Tęsinys tilps sekančiame *Mūsų Sparnų* numeryje.)

Senovinio kaimo verpėja prie ratelio.

SKAITYTOJAI MUMS RAŠO

Vera Bimbirienė

Pasirodžius *Mūsų Sparnams* Nr. 82, Redakcija gavo daug gražių atsiliepimų apie mūsų pastangas puoselėti evangeliškos minties spaudą. Nuoširdžiai dėkojame visiems. Čia pasidalinsime vienos ilgametės skaitytojos mintimis. Vera Bimbirienė savo netrumpame laiške rašo iš Kalifornijos. Seka laiško ištraukos.

Turbūt nuo pat pirmojo numerio skaitau *Mūsų Sparnus* ir vis laukiu, kada išeis sekantis. Gaila, kad taip retai išeina. Atvykus į Ameriką, daug keliau po pasaulį. Man pavyko įgyvendinti svajonę - lankyti operos teatrus ir žavėtis jų muzika. Iš Vokietijos stovyklų atvykau 1951m. Kas galėjo manyti, kad po visų pergyvenimų, aš būsiu tokioje gražioje aplinkoje, kaip Desert Hot Springs, Kalifornijoje ir Boise, Idaho? Aš užaugau Biržuose evangelikų šeimoje ir ten baigiau gimnaziją. Likimas mane suvedė su biržiečiu Alfonsu su kuom turiu virš pusę šimtmečio laimingo vedybinio gyvenimo. Iš profesijos inžinierius, Alfonsas nuolat gaudavo paskyrimus į užsienio kraštus po to, kai mes "atradome Ameriką." Mano laimei, jis taip pat mėgo muziką. Kur tik mes keliavome, tuoj ieškodavome operos spektaklių.

Jaunystėje žinojome, kad Kauno Valstybinis Teatras turi gerus operų pastatymus bet jų matyti neteko. Vokietijoje veikė stovykliniai teatrai ir kartais operos dainininkai mums padainuodavo. Dar atsimenu kokį išpūdį man padarė Stasys Baras-Baranauskas. Vos pasiekę Los Angeles arba "angelų miestą" tuoj išigijome gramofoną. Grodami plokšteles susipažinome su Lietuvos operos žvaigždės - Kipro Petrausko - žavingu balsu. Tada gyvenome išsinuomavę pusę buto kartu su

kitais pabėgėliais. Buvo didelis įvykis, kai atvyko Lietuvos operos dainininkas Virgilijus Noreika. Tuo laiku ėjo visuomenėje dideli ginčai ar galima remti artistus ar kitus atvykėlius iš bolševikų okupuoto krašto. Buvo tokių, kurie bijojo pirkti bilietus ar viešai pasirodyti koncerto salėje. Alfonsas ir aš ten nuskubėjome. Buvome sužavėti Noreikos puikiu balsu ir aš jam nuolat šaukiau "Bravo, Bravo!"

Netrukus nuskridau Lietuvon norėdama aplankyti savo geriausią draugę Elvyrą. Ji parašė eilėraštį apie mano atvykimą, kurį ir dabar dar turiu, apie "tą džiaugsmą seniai nematytą." Deja jos gyvos neradau. Jos vyras buvo komunistų sušaudytas ir ji po to ilgai negyveno. Lietuvoje prie rusų okupacijos buvo sunkūs laikai. Per eilę metų kroviau siuntinius maisto ir drabužių pasiūsti ten likusiems giminėms ir pažįstamiems. Tėvai buvo išvežti į Sibirą ir mano brolis išėjo į miškus kaip partizanas. Visą laiką uždarbiau kur galėdama.

Anglų kalbos nemokant buvo sunku su darbais. Mano pats pirmasis darbas buvo valgykloje, bet po kelių dienų mane atleido. Benešant maistą, išslydo iš rankų ir sudužo visi indai! "Saldesnis" darbas buvo šokolado fabrike. Mums buvo leista valgyti saldumynų kiek norint, bet greitai pridėjau svorio. Susiradau darbą vaistinėje. Man patiko

maišyti receptus. Per 10-tį metų klaidų nepadariau, ir vienu laiku galvojau studijuoti farmacijos mokslus.

Su laiku prasigyvenome ir nusipirkome savo namus. Mes mėgome keliauti ir aplankėme gal visas Amerikos valstijas. Buvome Aliaskoje, Kanadoje ir Havajuose, kur atšventėme savo 50-ties metų vedybų sukaktuves. Dirbome kelis metus Virginijos valstijoje prie Atlanto vandenyno, ir džiaugėmės sugrįžę į Kaliforniją, kur pas mus mėgdavo susirinkti apylinkės biržiečiai. Naujų pažinčių sudarėme per Lietuvių Protestantų Sąjungos susirinkimus. Atėjo laikas keliauti į užsienius. Lankėme Šveicariją ir Lietuvoje buvau iš viso septynis kartus. Vakarų Europoje lankėme Paryžiaus, Vienos, Romos ir Milano operos rūmus. Girdėjome dainuojant garsenybes kaip Renata Tebaldi, Joan Sutherland ir Luciano Pavarotti. Milano rūmai buvo stebėtinai gražūs, tikrai gražesni už man gerai pažįstamą Dorothy Chandler Pavilion Los Angeles. Čia mačiau operą "Aida,"

iš visų mano mėgiamiausią. Bet gal visus viršija Sydney, Australijos teatras, pastatytas prie vandens iš pilkai melsvų plytų. Ten nuvykę susirišome su klasės drauge gydytoja Valentina ir kartu matėme J. Strausso "Die Fledermaus." Dar neparašiau apie New Yorko Metropolitan Operą, pačią iškiliausią mūsų krašte. Turiu laikraščio iškarpa, kur rašyta kad tarp mėgiamiausių operų ten buvo "Aida," kuri ten statyta iš viso net 1,450 kartus. Ten išskaičiuotos ir kitos publikos labiausiai pamėgtos, kaip G. Verdi "La Traviata" ir "Rigoletto;" Gounod "Faust;" G. Bizet "Carmen;" G. Puccini "La Boheme," "Madama Butterfly," ir Leoncavallo "Pajacai" - beveik visos man pažįstamos.

Baigsiu savo laišką su malonia žinia, kad mano šeimoje yra jaunimo siekiančio aukštųjų mokslų, kas visiems yra svarbus dalykas. Mano sesers Emos Vinsloviėnės anūkė Laura Matūzaitė studijuoja Vokietijos universitete Bayreuth ir daro doktoratą iš bažnytinės muzikos. Jos brolis Jonas daro doktoratą iš fizikos.

Alfonsas ir Vera Bimbiriai - *Mūsų Sparnų* skaitytojai ir remėjai.

KRONIKA

- Biržų krašto laikraštis *Šiaurės rytai* 2003.06.17 laidoje talpino ištiso puslapio straipsnį kun. Dr. Prof. Povilo Jakubėno (1871-1953) mirties sukaktuvių proga. Straipsnį, užvardintą "Gyvenimas skirtas tarnystei," parašė J. Jasiukėnas. Kilęs iš Vaitkūnų kaimo netoli Biržų, Povilas Jakubėnas mokėsi Mintaujos gimnazijoje. Jis baigė Dorpat ir Erlangen universitetus. 1921 m. ev. reformatų Sinodas Biržuose jį išrinko Generaliniu Superintendentu. Profesorius Jakubėnas vadovavo VD universiteto evangelikų teologijos fakultetui. Už jo išmintį, erudiciją ir tvirtas charakterio savybes jis buvo gerbiamas visuomenėje ir Lietuvos pareigūnų tarpe. Pasitraukęs į tremtį nuo sovietinio antplūdžio, jis gyvenimą užbaigė mažame Weesen miestelyje Šveicarijoje.
- Lietuvių ev. reformatų bažnyčia išėivijoje, kaip ir bažnyčia pačioje

Lietuvoje, priklauso Pasaulio Reformatų Sąjungai (World Alliance of Reformed Churches, arba WARC) ir siunčia atstovus į jų suvažiavimus. Visuotini suvažiavimai vyksta kas septyneri metai, o protarpiais jie būna vietinio pobūdžio. Išeivijos Kolegijos Prezidentas Dr. Paulius Slavėnas 2002 m. spalio 16-20 d. dalyvavo kaip delegatas Karibų jūros ir Amerikos (Caribbean and North American) suvažiavime. Tai buvo Trinidado salos sostinėje Port of Spain, kur daugelis gyventojų yra kilę iš Afrikos ar Indijos nes protėviai kadaise dirbo tų salų cukraus plantacijose. Dr. Slavėno pranešimas apie mažą, bet dvasiniai stiprią lietuvių ev. reformatų bažnyčią išėivijoje iššaukė dalyvių dėmesį. Jis buvo paskirtas į Civilinių ir religinių teisių komisiją ir dalyvavo jos posėdžiuose Kanadoje, Toronto priemiestyje.

Lietuvių ev. ref. Kolegijos Prezidentas Dr. Paulius Slavėnas Trinidade 2002 m. su CANAAC sekretoriumi Dr. R. Stanley Wood

- Sidney, Australijos lietuviai Bibliotekos bičiulių būrelyje 2003 m. liepos 20 d., atžymėjo iškilaus poeto Bernardo Brazdžionio mirties metines, kur buvo grojama komp. Vlado Jakubėno muzika.. B. Brazdžionis buvo biržietis, miręs 2000 metais. Pirmoje dalyje buvo A. Jūragio paskaita bei muzikinė dalis. Pianistas R. Zakarevičius išpildė komp. Vlado Jakubėno tremtinių ir išvežtųjų giesmę "Mylėsi Lietuvą iš tolo." Antroje dalyje buvo rodoma filma, "Brazdžiono sugrįžimas" sukurta 1989 m.
- Anas Lymantas, taurus mažlietuvių teisių gynėjas, buvo pašauktas amžinybėn 2003 m., liepos 29 d. Jis užaugo Klaipėdoje ir vėliau gyveno Montrealyje, Kanadoje. Atliekamą laiką jis pašventė spaudai ir turėjo gerą plunksną. Daug metų redagavo žurnalą *Lietuvos pajūris* ir rinko medžiagą archyvui, pabrėžiant lietuvių ryšį su jūra ir laivais. Mažosios Lietuvos fondas įsteigė Lymanto vardo archyvą ir mėgina toliau tęsti jo darbą. Suinteresuotieji prašomi kreiptis į Ramūną Buntiną, 908 Rob Roy Place, Downers Grove, IL 60516.
- Ryšium su Lietuvos Karaliaus Mindaugo 750 metų sukaktuvių minėjimu, į Vilnių buvo atvežtas istorinis pergamentas iš 1255 metų. Jį paskolino Prūsijos valstybės kultūros paveldo archyvas Berlyne, Vokietijoje. Jis buvo patalpintas Taikomosios Dailės muziejuje Vilniuje specialioje vitrinoje su mikroklimatą palaikančia įranga. Tą vienintelį iki šiol žinomą Mindaugo raštą perdavė Prūsijos archyvo restauravimo centro vadovas. Dabar sunkiai išskaitomas, tai yra originalas rašto dovanoto to laiko Livonijos ordinui.
- Hollywoodo kino režisierius Mel Gibson sukūrė filmą "The Passion" (žodžio religinė prasmė yra "Kristaus kančia") kuris sulaukė triukšmingos žydų opozicijos. Filmos kūrėjas pareiškė, kad jis mėginęs laikytis istorinių faktų, ir kad čia nėra antisemitizmo. Iš tiesų Kristaus nukryžiuavimą įvykdė Jeruzalės okupantų romėnų kareiviai žydų minioms pritariant. Kaip ten bebūtų, žydai per šimtmečius buvo kaltinami dėl Kristaus mirties. Tokie kaltinimai tikrai prisidėjo prie neapykantos ir antisemitizmo daug kur pasaulyje.
- Dalai Lama, Tibeto budistų vadovas, jau kelintą kartą lankosi Amerikoje. Prieš kelis metus gavęs Nobelio premiją už pastangas siekti tarptautinės taikos per meilę visų religijų žmonėms, jis 2003 m. rudenį, gavo garbės doktoratą iš San Francisco universiteto. Tarpe susirinkusių virš tūkstančio klausytojų buvo 25-kių įvairių tikėjimų atstovai. Dalai Lama, pasitraukęs iš savo krašto kai jį užėmė Raudonoji Kinija, nenustojė skelbti savo idėjų. Didžiuliame suvažiavime Kalifornijoje buvo skaitomos ištraukos iš krikščionių, musulmų, indusų ir žydų šventraščių.
- Tarp svetimų kariuomenių seniau žygiavusių per Lietuvos žemę, buvo Francūzijos imperatoriaus Napoleono "Grande Armée" (Didžiosios Armijos) likučiai iš nesėkmingo 1812 m. žygio į Rusiją.

Vilniaus priemiestyje, kasant pamatus naujai statybai, buvo surasta apie 3,000 sutrūnyjusių lavonų griaučių ir kitokių liekanų. Archeologai nustatė, jog tai žuvę francūzų kareiviai. Nutarta palaikus perlaidoti Antakalnio kapuose. Dalyvaujant Francūzijos ambasadoriui buvo atidengtas tiems nežinomiems kariams paminklas. Ta proga vyko raitųjų ir pėsčiųjų karių paradas Napoleono laikų uniformose.

- *Mūsų Sparnų* redakcijai, skaitytojams ir bendradarbiams yra ypatingai malonu pasveikinti iškilų žurnalistą Edvardą Šulaitį gavusį premiją jo pasirinktoje srityje. Jau virš 50-ties metų jis dirba šioje profesijoje ir yra gerai žinomas ne

vien Amerikoje, bet ir Lietuvoje arba geriau sakant visur pasaulyje, kur tik gyvena lietuviai. Premijos įteikimo iškilmės įvyko Pasaulio lietuvių centre Lemont, Illinois lapkričio 15 d., 2003 m. Bendruomenės Kultūros taryba jau eilę metų atrenka asmenis, pasižymėjusius įvairiose kūrybos srityse. E. Šulaičiui buvo įteikta plaketė su įrašu, kad jis laimėjo premiją už jo ilgametį žurnalistinį darbą. Jo straipsniai yra pasirodę ir *Mūsų Sparnų* puslapiuose, ir platesnėje spaudoje, aprašant ev. reformatus ir juos liečiančias temas. Kartu su juo džiaugiamės ir linkime ilgiausių metų!
H.Y.P.

Iškilus žurnalistas Edvardas Šulaitis

Mūsų Mirusieji

IN MEMORIUM
KURATORIUS ALGIRDAS M. DEVENIS
(1925 - 2003)

Dr. Algirdas M. Devenis su žmona Anita Kalifornijoje

Einant į spaudą gavome žinią, kad 2003 m. gruodžio 26 d. Santa Barbara, Kalifornijoje mirė Dr. Algirdas M. Devenis. Jis gimė Waterbury, Connecticut 1925 m. Tėvai jį parsivežė į Lietuvą kur jis praleido idilišką vaikystę Leonpilio dvare netoli Deltuvos. Jo tėvai, Dr. Mykolas ir Alena Deveniai, buvo žymūs lietuvių ev. reformatų ir visos mūsų tautos veikėjai. Algirdas, vyriausias Devenių sūnus, vertino šeimos tradicijas ir kiek galėdamas sekė jų pėdomis.

Malonias vaikystės dienas sudrumstė baisi žinia, kad sovietų Rusijos valdžia tuoj po okupacijos išvežė jo tėvą į Sibirą. Viena likusi motina savo tris vaikus išvežė į Ameriką, kartu ir 14-kos metų vaikina Algirdą ir išsikūrė vėl Connecticut valstijoje. Tėvą, Amerikos pilietį, po poros metų pavyko išlaisvinti iš

bolševikų nasrų.

Algirdas 1948 m. baigė gimnaziją ir apsisprendė studijuoti mediciną Yale universitete, kur jo tėvas kadaise buvo gavęs gydytojo diplomą. Čia jis atliko pradedamuosius kursus, vėliau gaudamas magistro laipsnį Cornell University, New York'o valstijoje. Prasidėjo Antras pasaulinis karas ir jo studijas sutrudė JAV kariuomenės tarnyba kur tarnavo aviacijos dalinyje.

Algirdas neužilgo vedė žmoną Harriet ir jiems gimė sūnus Mykolas. Savo profesinę praktiką atliko Hartford, CT ginekologijos srityje. 1958 m. jis pradėjo medicinos praktiką Delaware valstijoje. Bendradarbiavo Amerikos gydytojų draugijoje ir 1972 m. išvyko į Angliją tobulinti savo žinias Oxford universitete.

Kaipo labdaringos CARE organi-

zacijos atstovas, 1973 m. dirbo savanoriško gydytojo darbą Afganistane, o vėliau Karibų jūros Grenados saloje ir taip pat Portugalijoje. 1947 m. užvedė medicinos praktiką Long Beach, CA. Sulaukęs 58 metų nustojo praktikuoti mediciną ir apsigyveno Oregon valstijoje kur gyveno jam ypač artimas giminaitis, dėdė Kazys Vileišis - taip pat medicinos gydytojas.

1993 m. Algirdas nusikėlė į St. Petersburg, FL. Čia jis gyveno kaiminystėje savo motinos Alenos Devenienės ir svainio Dr. Kazio ir Dalios Bobelių rezidencijų. Dažnai jam teko vykti į Kaliforniją kur buvo jo šeimai ir jam pačiam priklausančio nekilnojamo turto.

Algirdas palaikė glaudžius ryšius su bendratikiais ev. reformatais. Jis rėmė leidžiamą Waterbury, CT laikraštį *Gimtinės Garsai* ir žurnalą *Mūsų Sparnai*. Ev. reformatų Sinodas jį išrinko kuratoriumi 1990 m. Sinodas jį

išrinko šio suvažiavimo direktorium. Algirdas veikė Protestantų Sąjungoje ir buvo Devenių šeimos įsteigto Kultūrinio Fondo viceprezidentas.

1975 metais Algirdas vedė Anita Keimer. Abu labai mėgo keliauti. Vienu laiku buvo įsitaisęs savo privatų lėktuvą kuriuo apskraidė daug JAV valstijų. Buvo nuvykęs kelis kart ir į Lietuvą, kur 1992 m. dalyvavo senelio Jono Vileišio (jo motinos tėvo) minėjime.

Algirdas ilgesnį laiką sunkiai sirgo. Tragiškas įvykis jo gyvenime buvo tai, kad vos prieš kelis mėnesius mirė jo žmona Anita. Liko nuliūdime Algirdo sūnus Mykolas, brolis kuratorius Keistutis, sesuo kuratorė Dalia Devenytė Bobelienė, teta Rita Vileišytė Bagdonienė su šeimomis, ir giminės likę Lietuvoje. *Mūsų Sparnų* bendradarbių ir skaitytojų vardu, visiems reiškiamo giliausią užuojautą.

IN MEMORIUM ALEKSANDRAS IR MADĖ KIRŠONIAI

Abu mirė Kalifornijoje tą pačią dieną, rugsėjo 26 d. 2003 m. Jis gimęs 1911, o Madė - 1918 metais. Madė

buvo didelė evangelikų remėja. Reiškiamo užuojautą dukrai Daivai ir dviems sūnums Rimantui ir Andriui.

IN MEMORIAM KURATORIUS DR. JONAS KREGŽDĖ (1920 - 2004)

Medicinos gydytojas Dr. Kregždė atsiskyrė su šiuo pasauliu sausio 16 d. Long Beach, Kalifornijoje. Jis buvo palaidotas Cypress, CA Forest Lawn kapinėse. Pamaldos toje pat vietoje buvo atliktos presbiterijonų kunigo

dalyvaujant artimiesiems giminėms: našlei Heljo, broliui Martinui, dukrai Annalee Pinhiero ir keliems anūkams. Visiems reiškiamo gilia užuojautą. Jonas ilgus metus praktikavo mediciną Long Beach ir gyveno Los Alamos mieste.

Jaunystę praleido Rygoje ir ten baigė latviškas mokyklas kol Antrasis Pasaulinis Karas ir sovietų okupacija ji ir jo artimuosius privertė pasitraukti į Vakarų Vokietijoje.

Jonas gimė Košeliškių kaime prie Biržų ir vaikystėje su šeima nusikėlė į Rygą. Ten tuo laiku gyveno nemažai lietuvių. Tarpe jų buvo būrys lietuvių ev. reformatų. Savo kunigo neturėdami, jie dažnai išsikviesdavo iš Biržų kun. P. Jakubėną laikyti pamaldų. Bažnytines patalpas surasti buvo nesunku nes Latvija tada buvo, galima sakyti, pusiau protestantiškas kraštas. Nuo pat mažens Jonas išmoko keleta svetimų kalbų ir susipažino su įvairių tautybių aplinka. Jis buvo gabus mokinys ir ypatingai mėgo antikinio pasaulio istoriją ir graikų bei lotynų kalbas. Jonas Kregždė išgilino į filosofiją ir susidomėjo teologija, vienu laiku galvodamas apie dvasininko

profesiją. Tokiems sumanymams jį paškatino jo lankomos evangelikų tikėjimo mokslo įstaigos. Pabėgėlių stovyklose Vokietijoje Jonas atsidūrė Hanau apylinkėse ir svajojo mokytis toliau. Pasirinko mediciną ir baigė J. W. Goethe universitetą Frankfort am Main mieste išgydamas vidaus ligų specialybę. Žmonos pasakojimu, netoli lietuvių buvo estų tautybės bendruomenė. Jonas, nešiodamas pilną portfelių gimnazistės estės Heljo Luha knygų, arčiau susipažino ir pradėjo planuoti savo bendrą ateitį. Tačiau vedybos neįvyko kol dar nebuvo sutvarkyti emigracijos reikalai. Kaip ir daug kas, jaunieji nemanė Vokietijoje pasilikti ir galvojo vykti Amerikon. New York'ą pasiekę, Jonas ir Heljo vedė 1953 m. pasirinkdami jiems ypač reikšmingą dieną - liepos ketvirtą arba Amerikos Nepriklausomybės šventę.

Dr. Jonas Kregždė

Jonas su žmona ir kitais šeimos nariais persikėlė į Kaliforniją 1958 m. Čia reikia paminėti, kad Jonas niekada nenustojo rūpintis savo motina, jau senai

likusia našle ir jaunesniu broliu Martinu. Jie abu ilgus metus gyveno netoli Jono namų Kalifornijoje. Jonas nepamiršo ir savo bažnyčios ir uoliai bendradarbiavo

su vietos evangelikais. Kartu su broliu, jau baigusiu inžinerijos mokslus ir gilaus amžiaus sulaukusių jų motina Ana.

Jonas buvo plačių interesų ir didelių talentų žmogus. Kas jį geriau pažino laikė jį tikru Renesanso žmogumi. Jis įdomavosi moksliniais išradimais ir tiksliaisiais mokslais. Mego meną ir muziką grodamas įvairiais muzikos instrumentais įskaitant smuiką, violą ir fleitą. J. K. suorganizavo Long Beach medicinos gydytojų orkestrą ir daug metų dalyvavo jo veikloje bei viešuose pasirodymuose. Jo ištikimiausi draugai, kaip jis pats sakydavo, buvo knygos, ypač tokios iš kurių galėdavo pasisemti iki tol jam nepažįstamų žinių. Kadangi jis turėjo teologinio išsilavinimo ir mokėjo daug kalbų, galėjo skaityti ne vien Bibliją, bet ir kelių kitų religijų šventraščius nesinaudojant vertimais. Jis buvo originalus mąstytojas ir būtų galėjęs parašyti daug ko įdomaus, bet vis sakė,

kad tam trūksta laiko. Tai buvo lakios fantazijos ir didelių užsimojimų asmenybė. Kaip pavyzdį būtų galima duoti jo dėmesį seniai išnykusiai hititų tautai, apie kuri minima Biblijoje apie ką jis buvo žadėjęs *Mūsų Sparnų* žurnale parašyti straipsnį.

Jonas Kregždė buvo lietuvių ev. reformatų Bažnyčios remėjas. Jis atvykdavo į Čikagą į išeivijos metinius Sinodus ir kartais būdavo išrenkamas jų direktorium arba pirmininku. Jis rėmė lietuvių ir amerikiečių protestantų bažnyčias ir Amerikoje ir Lietuvoje. Buvo aktyvus narys savo apylinkės Good Shepherd Presbyterian Church ir priklausė Lietuvių Protestantų Sąjungai (Lithuanian Protestant Association). Jis mielai talkininkaudavo šios Sąjungos susirinkimuose ir pamaldose, pagal reikalą pavaduodamas kunigą maldų skaityme ir liturgijoje.

IN MEMORIUM

PULKININKAS VALENTINAS B. SKIRGAILA - SKY, M.D.

(1918 - 2003)

Valentinas Benjaminas Skirgaila jaunystėje buvo kariškis JAV kariuomenės tarnyboje ir taip pat medicinos gydytojas. Jis mirė 2003 m. birželio 17 d. savo namuose Rancho Palos Verdes, Kalifornijoje. Jis pasitraukė į atsargą 1973 metais, ištarnavęs 20 metų. Jis gimė Carinėje Rusijoje, kur jo tėvas, inžinierius iš profesijos, turėjo matininko tarnybą. Velionis sulaukė 85 metu amžiaus.

Šeima grįžo į tėviškę - Lietuvą 1921 m. Gyveno Kaune, kur jis baigė Aušros gimnaziją 1938 m. Tais pačiais metais

įstojo į Karo Mokyklą bet dėl sovietų Rusijos okupacijos turėjo pasitraukti ir slapstytis kol pavyko pereiti sieną į Vokietiją. Čia jis studijavo mediciną ir įgijo daktaro diplomą. Su žmona Adele ir augančia šeima 1948 m. pasiekė Ameriką. Įstojo į Amerikos kariuomenę kur teko organizuoti medicinišką pagalbą ir čia, ir užsieniuose. Jam teko daug keliauti, nes buvo komandiruotas į svetimą šalį. Čia jis pasižymėjo ir buvo apdovanotas daugybe valstybinių žymenių, kaip Graikijos, Švedijos, Francūzijos, Vokietijos, jau nekalbant

apie "Bronze Star" ir kt. Gal jam didžiausią išpūdį paliko kelionės po Artimuosius Rytus, ypač į Iraną, kur teko asmeniškai bendrauti su tų laikų valdovu Shah Reza Pahlevi.

Tai buvo aukštų principų asmenybė, linkusi visada padėti vargstantiems. Priklausė Lietuvos daktarų sąjungai. Labai mėgo sportą ir treniravo kitus, ypač alpinizmo srityje. Tarnaujant specialiuose daliniuose su "Green Berets" per 10 metų jam teko apie 400 kartų šokti su parašiotu.

Netekus Valentino, nuliūdime liko jo vaikai: sūnus Tadas, duktė Juanita, ir sūnus Jonas. Jo laidotuvės įvyko 2003 m. liepos 17 d. Rancho Palos Verdes Kalifornijos pakraštyje, vadinamame Wayfarers Chapel. Tai bažnyčia, turinti stiklines sienas ir tikrą gamtos grožį, kur laisvai gali įlėkti ir išlėkti dangaus paukščiai. Jis buvo palaidotas su visomis JAV karinių pajėgų ceremonijomis plėvesuojant Lietuvos ir Amerikos vėliavomis, dalyvaujant Amerikos veteranų palydai ir skambant šaulių saljutui.

Stiklinės bažnyčios Wayfarers Chapel vidus, Rancho Palos Verdes, CA kur buvo pagerbtas pulk. Skirgailos atminimas (foto V. M. Glažės)

IN MEMORIUM
KURATORĖ ADELĖ MOSGERYTE UZNIENĖ
(1928 - 2003)

Kuratorė Uzniėnė mirė Čikagoje rugsėjo 1 d., 2003 m. ir palaidota Tautinėse kapinėse. Ji buvo ištikima moteris, kuri dirbo meilės darbą tarnaudama savo šeimai, savo

artimiesiems ir savo bažnyčiai. Reiškiame užuojautą jos vyrui Vytui, dukroms Lindai ir Alvinai ir anūkei Hayley bei giminėms Amerikoje ir Lietuvoje.

AUKOS MŪSŲ SPARNAMS
(Gautos tarpe 2002-X-12 ir 2003-XII-16)

200	Jonas Mikelėnas	Illinois
200	Emil Sinkys	California
135	Dr. Daina Variakojis-Fricke	Illinois
150	Alfons & Vera Bimbiris	California
50	Ema Dovydaitis-Datis	California
50	Lithuanian Protestant Assoc.	California
50	Irma Oželienė	California
40	Norman Karaša	Florida
30	Keistutis Devenis	Massachusetts
30	Melitta Borrmann	California
25	Dalia Žemaitytė	Illinois
25	Vyto & Adele Uzniiai	Illinois
25	John & Aldona Ballard	Florida
25	Dr. Paul Švarcas	California
25	Algis Regis	Illinois
25	Vladas Plepys	Illinois
25	Rita Klybiene	New York
20	E. Žiobrienė	Illinois
20	Dr. Algirdas Devenis	California
40	Dr. A. Kelertas	Illinois
20	George Glažė	California
20	Ruta Sakienė	California
20	Olga Dagiene	Illinois
20	Marta Palys	Illinois
20	J. Variakojis	Illinois
20	Vilius Trumpjonas	Illinois
20	Viktoras Mieliulis	Illinois
20	Dr. Jonas Yčas	Canada
20	Irena Šernaitė Meiklejohn	Canada
15	E. Brooks	Illinois
15	Marija Plačienė	Georgia
15	M. Neimanas	Illinois
15	Edvardas Šulaitis	Illinois
10	L. Siksnius	Illinois
10	E. Balcarinienė	Illinois
10	E. Palshiene	Illinois
10	Petras Devenis	Canada
10	Edith Sernas	Illinois
10	J. Lampsatis	Illinois
10	A. Budejienė	Illinois

10	V. Trumpjonas	Illinois
10	V. Bendikas	Illinois
20	Jurgis Bendikas	Illinois
5	A. Fetingis	Illinois
5	I. Kasparaitienė	Illinois
5	Pilmonienė	Illinois
5	V. Remienė	Illinois
5	R. Buntinas	Illinois
5	Mina Samkow	Illinois
5	A. Pankienė	Illinois
5	E. Knopp	Illinois
5	A. Galinaitienė	Illinois
5	E. Vieraitienė	Illinois
5	I. Jonušaitienė	Illinois
5	E. Venckus	Illinois
5	M. Gudat	Illinois
5	Schroederis	Illinois
5	K. Vaišvila	Illinois
5	Vanda Petrauskienė	Illinois
5	E. Umbrasienė	Illinois
5	Vysk. H. Dumpys	Illinois
5	Gertrude Bikneris	Illinois
5	V. Mieliulis	Illinois
5	L. Vaitonis	Illinois
4	D. Gelažius	Illinois
4	Kun. V. Aušra	Illinois
4	A. Dimas	Illinois
3	V. Bendikas	Illinois
3	M. Meyer	Illinois
3	E. Siksnius	Illinois
3	A. Leksas	Illinois
2	E. Bartmin	Illinois
\$99	(\$155 Canadian per p. Norvaišienė) Canada	
	20 P. Šturmas	
	10 J. Adomavičienė, L. Balsienė, P. Kravecas, A. Langienė, M. Pamataitienė, G. Šernas	
	5 E. Barminas, J. Delkuvienė, G. Jocienė, A. Mikšienė, V. Norvaišienė, J. Preikšaitis, Simkuvienė, M. Trečiokienė.	

Visiems aukotojams nuoširdus AČIU

Aukotojai neradę savo pavardės aukų sąrašė prašomi kreiptis į redakciją

MŪSŲ SPARNAI (OUR WINGS)
Lithuanian Evangelical Reformed Journal est. 1951

Publisher Address Lithuanian Evangelical Reformed Church, USA
3542 West 66th Place, Chicago, IL 60629

Leidėjas Lietuvių Evangeliku Reformatų Kolegija, JAV

Redakcinis kolektyvas Halina Dilienė, Erika D. Brooks,
kun. Dr. Eugenius S. Gerulis, Hypatia Yčas Petkus

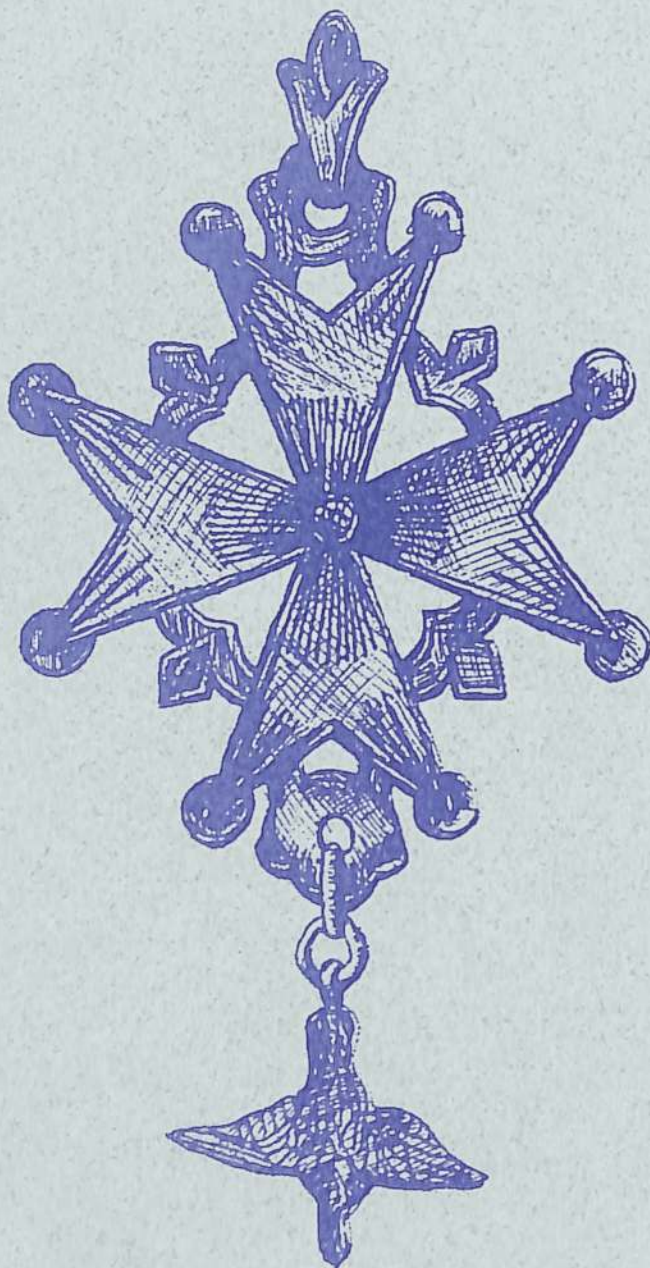
Redaktorius Hypatia Yčas Petkus
3213 Georgia Street NE, Albuquerque, NM 87110

Platintojai:
Lietuvoje Dangelė Vaičiakonytė,
c/o Vytautas Vegys, Reformatų g-vė #1, LT 5280 Biržai
Kanadoje Mrs. V. Norvaiša, 75 Craydon Hall Drive,
2507 Don Mills, ON, M3A3M3, Canada

ŠIRDINGAI DEKOJAME TALKININKAMS:

Technikinė redaktorė: Geraldine Mosher
Korektūra: Teodora L. Krivickienė
Tekstus spausdino: Evelyn Y. Taggart

Redakcija rankrasčius taiso ir trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsnis pasirašytas autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia redakcijos ar leidėjo nuomone.

HUGENOTŲ KRYŽIUS